22. ROČNÍK
20. PROSINCE 2016

6
2016

AD NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Z OBSAHU:

Články

Michael Sáblík: Zamyšlení nad povahou procesního nástupnictví v dědickém a pozůstalostním řízení

Ljubomír Drápal, Martin Šešina: Povinný díl a jeho vypořádání

IT

Webové stránky NK ČR v novém

Judikatura

K náležitostem notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti při stanovení povinnosti platit úroky z prodlení a smluvní pokutu

Rozhovor

JUDr. František Pěcha, bývalý státní notář

Aktuálně

IX. Notářská konference

„Můžete mi ověřit, že jsem naživu?“

§

Víme, že to nemáte vždy lehké a že někdy řešíte i hodně zapeklité úkony. Proto se vám již více než 20 let snažíme stát po boku a poskytujeme vám profesní pojištění odpovědnosti, nyní navíc se spoustou výhod a nadstandardních služeb i pro váš soukromý život.

Více se o speciálních nabídkách dozvíte u svého pojišťovacího zprostředkovatele.

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP

Pro život jaký je
už 25 let

☎ 957 105 105
www.koop.cz

ČLÁNKY
Michael Sáblík: Zamyšlení nad povahou procesního nástupnictví v dědickém a pozůstalostním řízení ... 3
Vojtěch Novobilský: Svěřenské nástupnictví v řízení o pozůstalosti ... 9
Ljubomír Drápal, Martin Šešina: Povinný díl a jeho vypořádání ... 15
Ondřej Horák, Olga Rosenkranzová: Česko-rakouská civilistika a dědické právo ... 21

Z HISTORIE
Dvě přátelství vinohradského notáře ... 24

IT
Webové stránky NK ČR v novém ... 27

JUDIKATURA
K zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti ... 30
K náležitostem notářského zápisu... ... 39

ROZHOVOR
JUDr. František Pěcha, bývalý státní notář ... 43

AKTUÁLNĚ
IX. Notářská konference ... 46
Slavnostní setkání při příležitosti oslav státního svátku na velvyslanectví ČR ve Vídni ... 48
Pracovní jednání zástupců NK ČR se zástupci ústavně-právního výboru Národní rady SR ... 48
Setkání právniček ... 49
Slavnostní udílení medailí Antonína Randy ... 50
Tradiční setkání zástupců profesních komor ... 52

STOJÍ ZA POZORNOST ... 53

ZE ZAHRANIČÍ
Informace o zasedání Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství UINL ... 54
28. mezinárodní kongres UINL ... 55
Oslavy 25. výročí polského notářství ... 59
Zpráva z jednání Evropské notářské sítě ... 59

ZPRÁVY Z NK ČR
Zahájení a ukončení činnosti notářů ... 60
Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů ... 61

STŘÍPKY Z HISTORIE
Stanislav Balík: Střípky z historie 43 ... 62

FEJETON
Petr Duda: Kvantita notářských a soudních spisů, kvantová mechanika a vlnění ... 63

Úvodník

Vážené kolegyně a kolegové, milí čtenáři,

nevděčným úkolem šéfredaktora našeho časopisu je získat autora úvodníku do jeho nadcházejícího čísla. Můžeme si za to částečně sami, protože tradicí úvodníků našeho časopisu, na rozdíl od některých jiných periodik, není prostá reklama na obsah nového čísla, která má čtenáře motivovat k jeho zakoupení. Jejich autoři se v nich vyjadřují k aktuálním otázkám notářství a nabízejí svůj pohled na jeho současnost i budoucnost. V případě tohoto čísla měl šéfredaktor práci trochu ulehčenu tím, že podle nepsaného pravidla náleží právo posledního úvodníku roku tradičně prezidentovi komory. Navíc se ke svému konci chýlí nejen rok 2016, ale též mé zkrácené funkční období a já tuto příležitost vítám, protože se s vámi mohu podělit o jejich krátké zhodnocení.

Mgr. Radim Neubauer
prezident
Notářské komory
České republiky

Funkci prezidenta notářské komory jsem na začátku roku 2015 přebíral v době, kdy bylo notářství jako právnický stav v našem právním systému již pevně ukotvené a jeho přínos pro společnost nesporný. Můj předchůdce a nyní čestný prezident notářské komory Martin Foukal ještě stihl náš stav provést zatím asi nejsložitějším obdobím z pohledu právního rámce jeho činností, a to prvním rokem po rekodifikaci soukromého práva. Jako pravdivá se ukázala být jeho slova, že kde již není jasné právo, musí nastoupit zdravý rozum. Za jeho úsilí v závěru jeho funkčního období a nasazení vás všech po dobu uplynulých tří let z tohoto místa velice děkuji.

Stěžejním tématem roku 2015 bylo zahájení zápisů do veřejných rejstříků prováděných notáři. Od spuštění systému v květnu loňského roku do října roku letošního provedli notáři přes 73 000 řízení, z čehož téměř 33 000 představovaly prvozápisy společností. Měsíční počet zápisů vzrostl v říjnu letošního roku oproti stejnému období v loňském roce o čtvrtinu, naopak pokles zápisů prováděných soudy je podle mých informací místy více než čtvrtinový. Tato čin-

AD NOTAM ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-maily: prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. Ing. Michael Sáblík. Zástupce vedoucího redaktora: Mgr. David Kittel. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o.

Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., JUDr. Kateřina Brejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Ing. Mgr. Lenka Holíková, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, JUDr. Martina Kasíková, Mgr. Šimon Klein, doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Věra Sáblíková.

Cena časopisu: 720 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné je možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz. Tisk: TISKAP, s. r. o.

nost je podnikatelskou veřejností vnímána jednoznačně pozitivně a já děkuji všem z vás, kteří se jí věnujete.

Počátkem října letošního roku jsme uspořádali notářskou konferenci, v rámci které vystoupily významné osobnosti české politiky i justice. Bylo příjemné slyšet ocenění notářství za vysoce kvalitní práci, důvěru občanů a jeho dobré jméno. To jsou naše největší devizy, které musíme bránit za každou cenu. Mne nejvíce zaujaly úvahy o využití potenciálu notářství i v dalších oblastech práva, kde by mohli notáři zúročit své schopnosti a znalosti postupů ze stávajících agend, zejména výše zmíněných přímých zápisů. Dostanu-li v nadcházejících volbách opět důvěru, bude to jednou z priorit v mém případném dalším funkčním období.

V příštím roce i letech dalších bude české notářství velmi aktivní i na mezinárodní úrovni, kde hodlá hájit a nadále posilovat instituci notářství. Ve funkci člena správní rady bude mít své zastoupení v nejužším vedení Rady notářství Evropské unie (CNUE), v rámci Mezinárodní unie notářství (UINL) je navržen JUDr. Martin Foukal do prestižní funkce člena poradní komise.

Zároveň vnímám vážnost situace některých notářských úřadů, zejména v menších městech a příhraničních regionech. Odměny notářů v pozůstalostních řízeních neodpovídající jejich právní ani administrativní náročnosti a velmi omezený rozsah listinné činnosti zde neumožňují další rozvoj notářských kanceláří a výchovu nových koncipientů. Často je to dáno tím, že veřejnost ani neví, co pro ni notář může udělat a jaké služby jí může nabídnout. Rozhodli jsme se proto prostřednictvím médií více informovat o konkrétních oblastech činností notářů a přidané hodnotě veřejných listin. Dalším prostředkem, jak se má veřejnost lépe dozvědět o našich službách, jsou nové internetové stránky komory. Jejich vzhled a struktura se nesou v moderním duchu a jejich zaměření na poskytované služby má za cíl jednodušší vyhledání notáře schopného zajistit požadovaný úkon v místě klienta.

V čase Vánoc by si lidé měli dělat radost. Napadá mě, že by mohlo šéfredaktora našeho časopisu potěšit, pokud by nemusel hledat autora úvodníku do příštího čísla. Po vzoru výzev kolujících na sociálních sítích mne napadá řešení, že bude označen autorem úvodníku předchozího. Nuže, milý Martine Foukale, dovol mi, abych Tě označil.

Milé kolegyně a kolegové, přeji vám pokud možno klidný advent, vánoční svátky strávené v kruhu vašich blízkých a mnoho čerstvých sil do výzev nového roku.

Mgr. Radim Neubauer, prezident Notářské komory České republiky, notář v Praze

Složení slibu do rukou ministra spravedlnosti

Dne 31. října 2016 složili slib do rukou ministra spravedlnosti JUDr. Roberta Pelikána, Ph.D., podle § 9 odst. 2 notářského řádu notářští kandidáti JUDr. Martina Procházková, Mgr. Andrea Červinková, Mgr. Jan Mihálik, Mgr. Radek Šmíd, Mgr. Lenka Hájková, JUDr. Milan Cellar, Mgr. Lukáš Kraus, Mgr. Ing. Martin Muzikář, Mgr. Pavel Halama a Mgr. Ina Trnečková. Složení slibu byl přítomen tajemník Notářské komory České republiky Ing. Jaroslav Šustr, MBA.

Blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti. ■

Redakce Ad Notam

Zamyšlení nad povahou procesního nástupnictví v dědickém a pozůstalostním řízení

JUDr. Ing. Michael Sáblík

V RÁMCI TOHOTO ČLÁNKU BYCH SE RÁD ZAMĚŘIL NA ZDÁNLIVĚ JEDNODUCHOU OTÁZKU, KDO JE ÚČASTNÍKEM DĚDICKÉHO ŘÍZENÍ V PŘÍPADĚ, ŽE DĚDIC ZŮSTAVITELE ZEMŘEL, JAKÁ MU Z TOHO PLYNOU PRÁVA A POVINNOSTI A JAKÁ PRÁVA A POVINNOSTI PLYNOU ZEMŘELÉMU DĚDICI.

Často se v rámci projednání dědictví, nyní pozůstalosti, stane, že dědic, který dědictví neodmítl, zemřel. Běžně se tak stává při dodatečných projednáních dědictví. V případě, že dědictví bude projednáváno podle předpisů platných do 31. 12. 2013, pak se pro dědická řízení bude aplikovat občanský soudní řád, ve znění k datu úmrtí zůstavitele. Prakticky po celou dobu od 1. 1. 1993 do 31. 12. 2013 se text § 175b zákona č. 99/1963 Sb. – občanského soudního řádu (dále jen OSŘ) neměnil a podle tohoto ustanovení je účastníkem řízení ten, o němž lze mít důvodně za to, že je dědicem zůstavitele. Kromě osob, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici, mohou být účastníky též za určitých okolností stát, věřitelé a případně i vypravitel pohřbu. Tito další možní účastníci však nejsou tématem tohoto článku, a proto se jimi dále zabývat nebudu. Podstatná je pro mě účast dědiců, tedy osob, o nichž lze mít za to, že jsou zůstavitelovými dědici. Navíc i podle dříve platného právního předpisu, podstatného pro projednání dědictví, a sice zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a řízení před státním notářstvím (notářský řád), se pro řízení o dědictví v § 28 tohoto zákona používala prakticky totožná definice účastníků. Téměř obdobnou definici účastníků převzal v rámci § 110 odst. 1 i současný platný zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS).

Podnětem k napsání tohoto článku pro mne byla zejména usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4110/2014, a ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 21 Cdo 198/2010 .

V obou těchto usneseních totiž Nejvyšší soud vyjádřil svůj právní názor na to, komu by mělo být potvrzeno nabytí dědictví v případě, že dědic, který dědictví neodmítl, zemřel. Nejvyšší soud uvedl, že není možné v usnesení o dědictví potvrdit nabytí dědictví dědici XY, který zemřel, ale že by ve výroku usnesení o dědictví mělo být uvedeno, že se potvrzuje nabytí dědictví dědicům po XY, který zemřel dne ... Nejvyšší soud v prvním ze shora uvedených usnesení uvedl, že sice připouští, že usnesení o dědictví má jen deklaratorní účinek s účinky *ex tunc*, tedy že deklaruje nabytí dědictví dědici zpětně ke dni zůstavitelovy smrti, ale že je třeba vzít v úvahu též to, že právní úprava dědického práva vychází z principu ingerence státu při nabývání dědictví, tedy že k nabytí nedochází jen na základě smrti zůstavitele, ale že dědictví po každém zůstaviteli musí být projednáno a rozhodnuto soudem.

Možná by v kontextu s tímto usnesením bylo namístě pokusit se odhadnout, jakou cestou soud k tak překvapivému názoru došel. Domnívám se, že jde o dovedení záměny účastníků podle § 107 OSŘ do maxima, a tak trochu až absurdna, a sice, že dědic zemřelého dědice, který nastupuje na místo tohoto zemřelého dědice, nabývá dědictví přímo sám. I když Nejvyšší soud ve svém usnesení uvádí, že není možné potvrdit nabytí dědictví přímo procesnímu nástupci, tedy že takový závěr není možné přijmout, nastíněným výrokem o potvrzení nabytí dědictví dědicům dědice A. V. však takový názor přímo potvrzuje.

JUDr. Ing. Michael Sáblík
- vedoucí redaktor Ad Notam
- notář v Praze

Možná by bylo dobré zamyslet se nad tím, jaké důsledky plynou pro dědické řízení při aplikaci § 107 OSŘ, na základě kterého má docházet k záměně účastníků v případě, že dědic zemře. Podle § 107 OSŘ: *Jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením. Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří vstoupili do práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde.*

Všimněme si hypotézy této právní normy, a sice že se použije v případě, že účastník ztratí **po zahájení řízení** způsobilost být účastníkem řízení. V mnoha případech se však setkáváme u dodatečných projednání dědictví s tím, že v době, kdy je dodatečné projednání zahájeno, je dědic již řadu let mrtvý a nezřídka jsou mrtví i dědici takového dědice. Potom v dodatečném projednání dědictví musíme jednat s osobami, které jsou dědici dědice zemřelého dědice a někdy i dědici dědiců dědiců zemřelého dědice. Ke ztrátě způsobilosti dědice být účastníkem řízení ale nedošlo po zahájení řízení, ale před zahájením dodatečného projednání dědictví. Možná by v tuto chvíli někdo mohl namítnout, že vlastně celé řízení o dědictví je jedno řízení, tedy jak původní, tak i dodatečné. Domnívám se však, že tomu tak není a že se jedná o dvě zcela samostatná řízení s určitými spojovacími prvky. Hlavním spojovacím prvkem je však zejména skutečnost, že v původním řízení, ve většině případů, bylo určeno, kdo je zůstavitelovým dědicem.

K tomu, že se v případě dodatečného projednání dědictví jedná o samostatné řízení, mne vede dříve platné ustanovení § 175x OSŘ, podle kterého: „Objeví-li se po právní moci usnesení, jímž bylo řízení o dědictví skončeno, nějaký zůstavitelův majetek, popřípadě i dluh, provede se o tomto majetku řízení o dědictví.“ Zákon tedy počítá s tím a vychází z toho, že poté, co bylo řízení o dědictví skončeno, provede se o novém majetku nové řízení o dědictví. Jak je tedy možné použít v tomto případě § 107 OSŘ o záměně účastníků, když k úmrtí dědice nedošlo po zahájení řízení, ale předtím. Navíc v původním řízení byl většinou určen dědic. Proto pokud se vrátíme k základní definici účastníka dědického řízení, je jím ten, o němž lze mít důvodně za to, že je dědicem zůstavitele. S tím koresponduje i právní názor publikovaný v rámci komentáře k občanskému soudnímu řádu,[1] podle kterého při dodatečném projednání dědictví soud nemůže znovu zjišťovat okruh účastníků, a měnit tak okruh zůstavitelových dědiců stanovený již v původním řízení, a to ani v případě, že vyjdou najevo nové skutečnosti. Z toho mi však plyne, že nezbývá než připustit, že účastníkem dodatečného řízení o dědictví je *de facto* dědic, který sice zemřel, ale jelikož již nemá způsobilost být sám účastníkem řízení, musí za něho jednat jeho právní nástupci.

Řízení o dědictví je podle mého názoru natolik specifické, že skutečně nelze pro toto řízení aplikovat naprosto bezvýjimečně ustanovení OSŘ, který zejména upravuje procesní práva ve sporném řízení a vychází ze zásady, že pro rozhodnutí je rozhodující stav, který tu je v době vydání rozhodnutí (rozsudku či usnesení), jak je uvedeno v jeho § 154. Například ve sporném řízení, kdy osoba A bude žalovat osobu B o plnění xyz, a po zahájení řízení osoba A zemře, soud po její smrti rozhodne, v souladu s § 107 OSŘ, že namísto osoby A bude v řízení dále pokračovat s jejím dědicem, tedy osobou C. Osoba C musí převzít stav, který tu je a v meritorním rozhodnutí soud může rozhodnout, že osoba B je povinna plnit přímo osobě C.

Takový postup však pro dědické řízení není možné použít. Nebo alespoň jsem o tom byl donedávna přesvědčen.

Podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který platil do 31. 12. 2013, se dědictví nabývá smrtí zůstavitele, jak bylo uvedeno v jeho § 460. Pokud se tedy budeme držet tohoto ustanovení, což by mělo být samozřejmostí pro dědická řízení týkající se zůstavitelů, kteří zemřeli do 31. 12. 2013, pak skutečně v dodatečných projednáních musí soud potvrzovat, že majetek nabyl dědic nebo dědicové, určení v původním řízení za dědice.

1 Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. Komentář. § 1-200za. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

Asi by ale bylo možné vést polemiku o tom, zda by skutečně v rámci dodatečných projednání pozůstalosti po zůstavitelích, kteří zemřeli po 31. 12. 2013, nebylo možné potvrdit, že majetek v pozůstalosti nabyl přímo dědic zemřelého dědice.

Nový občanský zákoník, tedy zákon č. 89/2012 Sb. (dále jen NOZ), totiž nestanoví zcela určitě a přesně, že se dědictví nabývá smrtí zůstavitele, ale v § 1475 a 1478 tohoto zákona je stanoveno, že dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní a že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele. V důvodové zprávě k novému občanskému zákoníku se uvádí, že: „Návrh sleduje stanovit, že smrtí zůstavitele dědické právo vzniká. To má význam zejména – ale nejen – v tom, že dědic nemůže zcizit dědictví před smrtí zůstavitele (§ 1714 a násl.), ani sám nemůže o tomto majetku dále pořizovat. Jiný důležitý význam této úpravy spočívá v tom, že jen osoba, která je v okamžik smrti zůstavitele způsobilá být dědicem, není z dědictví vyloučena (§ 1481 a násl.). V § 1670 se dále navrhuje stanovit, že dědic smrtí zůstavitele dědictví také nabývá." Jak však ze současného platného znění § 1670 NOZ plyne, k tomuto nedošlo, takže tento paragraf nic o tom, že se dědictví nabývá smrtí zůstavitele, nestanoví.

Pokud se tedy jedná pouze o právo na pozůstalost, které vzniká smrtí zůstavitele, bylo by zřejmě možné připustit, že v případě smrti dědice takové právo přešlo na jeho dědice a soud by mohl potvrdit nabytí pozůstalosti přímo dědici zemřelého dědice. Na druhou stranu se ale domnívám, že ani v tomto případě nebude možné takový výklad pokládat za správný. Předně § 1670 NOZ uvádí, že: *Nabytí dědictví potvrzuje soud. Soud potvrdí nabytí dědictví osobě, jejíž dědické právo bylo prokázáno.*

Navíc podle § 185 ZŘS v rozhodnutí o dědictví soud s účinností ke dni vzniku dědického práva:

a) potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici,

b) rozdělí pozůstalost mezi více dědiců podle nařízení zůstavitele a potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědicům,

c) rozdělí pozůstalost mezi více dědiců podle určení třetí osoby, kterou tím zůstavitel pověřil, ledaže by k takovému určení nepřihlédl, a potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědicům,

d) schválí dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti, která není v rozporu se zákonem, a potvrdí podle ní nabytí dědictví více dědicům,

e) rozdělí pozůstalost mezi více dědiců na jejich žádost, jsou-li pro to splněny zákonem stanovené předpoklady, a potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědicům,

f) potvrdí nabytí dědictví více dědicům podle dědických podílů, jejichž výše byla stanovena v souladu se zákonem dohodou dědiců, nedošlo-li k rozdělení pozůstalosti,

g) potvrdí nabytí dědictví více dědicům podle dědických podílů ze zákona, nedošlo-li k rozdělení pozůstalosti a ani k dohodě dědiců o výši dědických podílů, nebo

h) potvrdí, že dědictví připadlo státu, jestliže nedědí žádný dědic ani podle dědické smlouvy nebo závěti, ani podle zákonné dědické posloupnosti, a že se na stát hledí, jako by byl zákonný dědic.

Pokud si tedy připomeneme, že dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní, že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele a že v rozhodnutí o dědictví soud s účinností ke dni vzniku dědického práva potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici nebo se stejnou účinností potvrdí nabytí dědictví více dědicům všemi možnými způsoby, a den vzniku dědického práva je den smrti zůstavitele, pak i za účinnosti NOZ a ZŘS se dědictví nabývá též smrtí zůstavitele.

Mohlo by se zdát, že k výkladu, že by v rámci dodatečných projednání pozůstalosti po zůstavitelích, kteří zemřeli po 31. 12. 2013, bylo možné potvrdit, že majetek v pozůstalosti nabyl přímo dědic zemřelého dědice, trochu pootevírá vrátka § 121 a 122 ZŘS. Dle § 121 tohoto zákona ztratí-li účastník v průběhu řízení o pozůstalosti způsobilost být účastníkem, soud v řízení o pozůstalosti **na jeho místě** pokračuje s tím, kdo u soudu do protokolu výslovně prohlásí, že je právním nástupcem tohoto účastníka, jestliže své tvrzení o přechodu práv a povinností prokáže. Podle § 122 tohoto zákona dojde-li ke zcizení dědictví, soud pokračuje **na místě dědice s nabyvatelem dědictví**, jestliže zcizitel a nabyvatel o to u soudu do protokolu výslovně požádají a jestliže zcizení dědictví prokáží. Co z těchto ustanovení vyplývá pro hmotněprávní nároky právních nástupců účastníků, je ovšem otázkou. Osobně jsem se zatím naštěstí s případem zcizeného dědictví v praxi nesetkal. Podle důvodové zprávy k těmto ustanovením, která jsou v zákoně o zvláštních řízeních soudních vymezena jako Pododdíl 4 Procesní nástupnictví, se jedná o zjednodušený postup pro procesní nástupnictví, je-li přechod práv a povinností v řízení nepochybný. Nebudou-li splněny předpoklady v tomto ustanovení uvedené, postupuje se při procesním nástupnictví podle obecných ustanovení § 107 a 107a OSŘ. Stejně tak podle komentáře k tomuto zákonu[2] postup soudu podle těchto zvláštních ustanovení procesního nástupnictví je méně formální než stanoví občanský soudní řád a na rozdíl od úpravy v občanském soudním řádu, které vyžaduje, aby o procesním nástupnictví bylo rozhodnuto usnesením, v případě procesního nástupnictví podle zákona o zvláštních řízeních soudních se žádné rozhodnutí o procesním nástupnictví nevydává. Samozřejmě, pokud jsou splněny všechny stanovené podmínky.

2 Macková, A., Muzikář, L. a kol: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016.

Zřejmě by se dalo dovodit, že pokud § 122 ZŘS stanoví, že budou-li splněny podmínky a soud pokračuje na místě dědice s nabyvatelem dědictví, zřejmě předpokládá, že soud bude s nabyvatelem dědictví jednat jako s dědicem. Proti tomuto je však právní názor vyjádřený v publikaci Dědické právo v praxi,[3] kde se uvádí, že *„Cziziteli bude také následně soudem potvrzeno nabytí dědictví."* Nikoli tedy nabyvateli zcizeného dědictví, ale cziziteli. Bohužel v komentáři k zákonu o zvláštních řízeních soudních[4] se výslovně neuvádí, komu bude nabytí dědictví potvrzeno, zda cziziteli či nabyvateli dědického práva. Těžko by se ale hledala forma, jak by soud o nabytí dědictví procesním nástupcům dědice nebo nabyvateli zcizeného dědictví rozhodl. ZŘS v § 185 v uzavřeném výčtu uvádí způsoby potvrzení nabytí dědictví jednomu nebo více dědicům a ani náznakem nepřipouští, že by bylo možné potvrdit nabytí dědictví procesním nástupcům zemřelého dědice nebo nabyvateli zcizeného dědictví.

Osobně tedy účast procesního nástupce zemřelého dědice chápu jako účast osoby, která jedná sice sama, ale na účet zemřelého dědice. Pokud by bylo dědiců více, uzavírá například dohodu na účet zemřelého dědice, podle které bude jistá část pozůstalosti potvrzena zemřelému dědici. A to jak v případě dědických řízení po zůstavitelích, kteří zemřeli do 31. 12. 2013, tak i po zůstavitelích, kteří zemřeli později.

S tímto výkladem ovšem nekoresponduje názor vyjádřený ve shora uvedeném usnesení Nejvyššího soudu ČR 21 Cdo 4110/2014, podle kterého pokud soud rozhodne, že se potvrzuje nabytí dědictví zemřelému dědici, pak postupuje v rozporu se zákonem, protože v době vydání usnesení již neměl zemřelý dědic způsobilost nabývat práva a povinnosti. V rámci výkladu k bývalému ustanovení § 175b OSŘ se uvádí, že i když procesní nástupci nastupují do řízení na místo zemřelého (zaniklého) účastníka, vystupují v řízení vlastním jménem (nikoli jménem zemřelého či zaniklého účastníka) a také jim z účasti na řízení vznikají procesní práva a povinnosti. Z hlediska hmotněprávního vstupují procesní nástupci zemřelého (zaniklého) účastníka dědického řízení, kterému svědčilo dědické právo, do jeho dědických nároků. Tento výklad je prakticky obdobný, jako je vyjádřen ve shora uvedeném usnesení.

Domnívám se však, že pro dědické řízení tento názor není správný. Zákon o zvláštních řízeních soudních, stejně jako dříve se uplatňující občanský soudní řád, jsou procesněprávní předpisy, upravující procesní práva a povinnosti účastníků občanskoprávních řízení. Nejednou jsem se však setkal s tím, že zejména soudy upřednostňují procesněprávní předpisy natolik, že je předřazují předpisům hmotněprávním, ačkoli by tomu možná mělo být právě naopak, protože procesněprávní předpisy jsou vlastně prostředkem k tomu, aby účastníci soudních řízení mohli uplatnit a získat své hmotněprávní nároky.

3 Svoboda, J., Klička, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

4 Op. cit. sub 2.

Navíc se domnívám, že ani názor, že procesní nástupci nastupují do řízení na místo zemřelého (zaniklého) účastníka a vystupují v řízení vlastním jménem (nikoli jménem zemřelého či zaniklého účastníka), není správný. Vytvořme si jednoduchou modelovou situaci. V řízení o dědictví po zůstaviteli Z jako jediný dědic přicházela v úvahu osoba A. Původní dědické řízení však bylo zastaveno pro nepatrnost majetku, a proto se osoba A ke svým dědickým právům nevyjadřovala. Jediným dědicem potenciálního dědice A je osoba B. Podle právního názoru obsaženého ve shora uvedeném rozhodnutí Nejvyššího soudu i ve shora uvedeném výkladu k občanskému soudnímu řádu by měl soud vydat usnesení o procesním nástupnictví osoby B na místo osoby A, a osoba B by pak měla vystupovat v řízení vlastním jménem, nikoli jménem zemřelého potenciálního dědice A. V řízení o dodatečném projednání dědictví však musíme nejprve zjistit, kdo je dědicem po zůstaviteli Z. Takovému potenciálnímu dědici pak musíme dát poučení o jeho dědických právech a vyslechnout ho k tomu, zda dědictví odmítá či neodmítá. Pokud však budeme jednat s osobou B jako s účastníkem řízení, která jedná vlastním jménem, nikoli jménem zemřelého potenciálního dědice A, není mi jasné, jaké by mělo být vyjádření osoby B k tomu, zda zemřelý dědic A dědictví odmítá či neodmítá. Podle shora uvedeného názoru totiž osoba B takové vyjádření ani poskytnout nemůže, protože jedná pouze svým jménem, a nikoli jménem zemřelé osoby A. Pak tedy netuším, jaké by mělo být konkrétní poučení soudu a ke které osobě by poučení o možnosti odmítnout dědictví směřovalo. Řekněme, že soud bude poučení směřovat v souladu s výše uvedeným právním názorem pouze k osobě B, tedy že má jako procesní nástupce osoby A právo dědictví odmítnout. Svým jménem? Pokud pak osoba B prohlásí, že svým jménem dědictví neodmítá, skutečně nevím, co z toho pro řízení vyplývá. Je dědicem osoba A? Došlo k odmítnutí dědictví za osobu A jaksi mimochodem a dědí osoba B? To asi ne, protože dědic má právo dědictví odmítnout a v případě, že se ve lhůtě nevyjádří, pak dědictví odmítnout nemůže. Pokud by tedy osoba B nemohla jednat jménem osoby A, pak by za ni ani nemohla dědictví odmítnout, což by ale mohlo vést ke zbytečnému zatěžování soudů i účastníků. Jestliže osoba B k datu úmrtí zůstavitele Z žila, bylo by jistě hospodárnější, aby za osobu A dědictví odmítla, sama za sebe pak dědictví neodmítla a soud by jí přímo potvrdil nabytí dědictví, než aby dědictví nabyla osoba A a bylo potřeba zahajovat dodatečné projednání dědictví po osobě A.

A to je třeba podotknout, že mnou uvedený modelový případ je skutečně zářivě jednoduchý, který se v praxi až tak často nevyskytuje. Ve většině případů, pokud je doba od úmrtí zůstavitele do data zahájení dodatečného projednání značná, původní dědici, kteří zemřeli, měli jako své dědice a tedy právní nástupce například své manžele, resp. manželky a děti. Přičemž většinou právě manželé, resp. manželky, těchto dědiců již zemřeli a nezřídka jejich právními nástupci nejsou jen společné děti se zemřelým dědicem, ale i děti zemřelého manžela, resp. manželky. Občas se nám tak vytváří vcelku hustá síť zemřelých původních dědiců, jejich některých žijících a některých zemřelých dědiců, zemřelých dědiců těchto zemřelých dědiců původního dědice a na závěr se pak dopracujeme k žijícím právním nástupcům. Jako

účastníky pak máme některé žijící původní dědice, některé žijící dědice zemřelých dědiců, kteří mohou vystupovat například i jako právní nástupci dědiců těchto zemřelých dědiců (klasicky případ společných dětí zemřelého dědice a jeho manželky, která byla též jeho dědicem a zemřela později). Skutečně si nedovedu představit, že by každý z těchto procesních nástupců mohl v řízení jednat svým jménem, nikoli jménem zemřelého původního dědice. Možná někdo namítne, že se snažím vytvářet složité případy, které v praxi nikdy nenastanou. Musím však čtenáře ubezpečit, že stejně jako já, tak i ostatní moji kolegové, se s takovými složitými případy setkáváme běžně a je naopak méně takových jednoduchých případů, jaký jsem uvedl na začátku.

Navíc, co podle mého názoru není možné už vůbec připustit, je takový výklad zákona, podle kterého z hlediska hmotněprávního vstupují procesní nástupci zemřelého účastníka dědického řízení, kterému svědčilo dědické právo, do jeho dědických nároků. Pak totiž může dojít k tomu, co bylo uvedeno právě ve shora uvedených rozhodnutích Nejvyššího soudu,[5, 6] že soud dochází k velmi zvláštnímu výsledku, a sice že by pozůstalostní soud měl ve výroku usnesení o dědictví uvést, že se potvrzuje nabytí dědictví „dědicům po A. V. (původní dědic), zemřelém dne ...". Jestliže tedy měl Nejvyšší soud na mysli, že ve výroku bude uvedeno pouze obecně „dědicům" bez uvedení jmen, pak takový výrok je přinejmenším neurčitý.

Pokud se pokusím vyložit pro mě naprosto zásadní větu uvedenou v odůvodnění shora uvedeného usnesení Nejvyššího soudu, docházím k překvapivým závěrům. V odůvodnění se praví:

Skutečnost, že A. V. nabyl majetek zůstavitelky (podíl na něm), neboť se „dožil smrti zůstavitelky a stal se jejím dědicem", je třeba vyjádřit ve výroku usnesení o dědictví – s přihlédnutím k tomu, že na jeho místě soud pokračoval s jeho dědicem, že dědictví nemůže být potvrzeno přímo procesnímu nástupci zemřelého A. V. a že zděděný majetek bude (musí být) předmětem řízení o dědictví po A. V. – tak, že se potvrzuje nabytí dědictví (zcela nebo podílem) „dědicům po A. V., zemřelém dne 28. 1. 1998".

První část věty je zřejmá. Podle ní Nejvyšší soud uvádí, že skutečnost, že A. V. nabyl majetek zůstavitelky (podíl na něm), neboť se „dožil smrti zůstavitelky a stal se jejím dědicem", je třeba vyjádřit ve výroku usnesení o dědictví. Myslím, že s tímto nelze než souhlasit. Nejvyšší soud však na jiném místě odůvodnění tohoto rozhodnutí tvrdí, že dědic A. V. tím, že zemřel, ztratil způsobilost mít práva a povinnosti, a proto Nejvyšší soud vylučuje možnost, aby soud potvrdil nabytí dědictví přímo zemřelému dědici A. V. Nedokáži si představit, jak tyto dva výroky, které si v zásadě odporují, je možné vzájemně skloubit. Nejvyšší soud však dále uvádí, že je třeba vzít v úvahu, že dědictví nemůže být potvrzeno přímo procesnímu nástupci zemřelého A. V. a že zděděný majetek bude (musí být) předmětem řízení o dědictví po A. V. I s tím nelze než souhlasit. V souladu se zaběhnutým a léta nikým nezpochybněným postupem se vžila zásada, že pokud dědic, který dědictví neodmítl, zemřel, nemůže být potvrzeno nabytí dědictví přímo jeho procesním nástupcům. Naopak musí být otevřeno dodatečné projednání dědictví po tomto zemřelém dědici a teprve v tomto řízení může majetek nabýt dědic takového dědice. Poslední část věty však dochází k překvapivému výsledku.

Nejvyšší soud totiž dochází k závěru, že s přihlédnutím ke všemu shora uvedenému, tedy k tomu, že:

1. skutečnost, že A. V. nabyl majetek zůstavitelky (podíl na něm), neboť se „dožil smrti zůstavitelky a stal se jejím dědicem", ale s přihlédnutím k tomu, že na jeho místě soud pokračoval s jeho dědicem,

2. dědictví nemůže být potvrzeno přímo procesnímu nástupci zemřelého A. V.

3. zděděný majetek bude (musí být) předmětem řízení o dědictví po A. V.

je třeba vyjádřit ve výroku usnesení o dědictví tak, že se potvrzuje nabytí dědictví (zcela nebo podílem) „dědicům po A. V., zemřelém dne 28. 1. 1998".

Tak a v tuto chvíli se skutečně ztrácím, protože nedokáži vstřebat smysl takového právního názoru.

Na jednu stranu soud připouští, že A. V. nabyl majetek zůstavitelky, neboť se „dožil smrti zůstavitelky a stal se jejím dědicem". Na druhou stranu však zřejmě z důvodu, že smrtí ztratil způsobilost nabývat majetek na základě usnesení vydaného po jeho smrti, však vylučuje, aby tuto skutečnost soud vtělil do výroku svého usnesení. Naproti tomu usnesení uvádí, že dědictví nemůže být potvrzeno přímo procesnímu nástupci zemřelého A. V., ale ve výroku by mělo být uvedeno, že se potvrzuje nabytí dědictví „dědicům po A. V., zemřelém dne 28. 1. 1998". Nepotvrdí však soud právě takovým výrokem nabytí dědictví přímo procesním nástupcům zemřelého dědice? Pokud tomu má zabránit skutečnost, že ve výroku uvede soud pouze slovo „dědic" namísto konkrétního uvedení osoby, nezdá se mi to jako dostatečná překážka. Usnesení se skládá z více částí a jednou z nich je i uvedení účastníků řízení. Jako účastníci řízení jsou tedy v usnesení „dědicové po A. V." dostatečně konkretizováni. Navíc za předpokladu, že by zemřelý dědic A. V. měl jen jednoho dědice, pak z takového usnesení jednoznačně vyplyne, že dědictví nabyl přímo tento procesní nástupce zemřelého dědice A. V. a celá věc tím skončila.

Jednotlivé části odůvodnění shora uvedeného usnesení však mají i další odporující si výroky. Tak například na jednu stranu má Nejvyšší soud za zřejmé, že zděděný majetek bude (musí být) předmětem řízení o dědictví po A. V., na druhou stranu ale uvádí, že je v rozporu se zákonem, aby

5 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4110/2014.

6 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 21 Cdo 198/2010.

soud uvedl, že se potvrzuje nabytí dědictví zemřelému dědici A. V., protože v době vydání usnesení již neměl způsobilost mít práva a povinnosti. Pokud tedy neměl tuto způsobilost, jak by tedy mohl majetek nabýt a jak by tedy mohl být zděděný majetek předmětem řízení o dědictví po A. V.?

Navíc, pokud byly předmětem dodatečného projednání dědictví nemovitosti, jak tomu také bývá nejčastěji, měl by soudní komisař předložit usnesení katastrálnímu úřadu k provedení zápisu změn. Není mi však dost dobře jasné, co by měl soudní komisař v ohlášení pro katastrální úřad uvést. Pokud totiž uvede, že dědictví nabyl A. V., nekoresponduje s tím výrok usnesení a katastrální úřad s největší pravděpodobností odmítne takový vklad provést. Pokud by ale katastrální úřad neměl zapsat zemřelého dědice, ale až na základě dalšího usnesení o dodatečném projednání dědictví po A. V. přímo jeho dědice, nebude v zápisu v katastru nemovitostí dodržena kontinuita zápisů.

Dále si představme, že dědictví po A. V. bylo již dávno projednáno. Pokud bude na základě usnesení soudu, které ve výroku potvrzuje nabytí dědictví „dědicům po A. V.“, chtít kdokoli vyvolat dodatečné projednání dědictví po A. V., aby se mohl takto nabytý majetek projednat, dovedu si představit, že příslušný pozůstalostní soud takový návrh zamítne a dodatečné řízení nezahájí, protože z výroku takového usnesení neplyne, že by majetek nabyl A. V., ale právě naopak, vyplývá z něj, že ho nabyli jeho „dědici“. Pokud je pak dědiců po A. V. více, mohlo by dojít k patové situaci, kdy *de facto* mají potvrzeno, že dědictví bezejmenně a neurčitě nabyli, ale konkrétního nabytí pro jednotlivé dědice nebudou moci dosáhnout.

Závěrem si tedy dovolím uvést své shrnutí celé problematiky. Je zřejmé, že se Nejvyšší soud ve svých usneseních pokusil o to, aby byly v nejvyšší možné míře dodrženy zejména procesněprávní předpisy ohledně toho, kdo je způsobilý být účastníkem soudního řízení a kdo je způsobilý nabývat práva a povinnosti. Avšak jak je z odůvodnění těchto usnesení možné vyčíst, tato snaha vede k výrokům, kterým není možné vzájemně vyhovět. Tedy na jednu stranu zemřelý dědic dědictví nabyl, neboť se dožil úmrtí zůstavitelky a byl jejím dědicem, ale na druhou stranu v době vydání usnesení již neměl způsobilost nabývat práva a povinnosti, a proto mu soud nemůže potvrdit nabytí dědictví. Stejně tak je třeba nabytý majetek projednat v dědictví po zemřelém dědici, ale ze shora uvedeného zániku způsobilosti mu soud nemůže potvrdit nabytí dědictví, a tedy jen těžko z toho vyplyne, že majetek nabyl a je vůbec možné v řízení o dědictví po něm takový majetek projednat. Přimlouval bych se tedy k tomu, aby Nejvyšší soud v rámci své další rozhodovací činnosti zvážil, jestli tato snaha o čistotu práva nevede k mnohem větším problémům a zda by se tedy nepřiklonil k běžně uznávanému názoru, že přestože dědic zemřel, je potřeba mu nabytí dědictví potvrdit, čímž by došlo k dodržení hmotněprávní úpravy, podle které se dědictví nabývá smrtí zůstavitele. Myslím, že deklaratorní povaha dědického rozhodnutí a zejména skutečnost, že se potvrzuje nabytí dědictví ke dni smrti zůstavitele, tedy k datu, kdy zemřelý dědic zcela nepochybně způsobilost nabývat práva a povinnosti měl, jsou k tomu dostatečným argumentem. ■

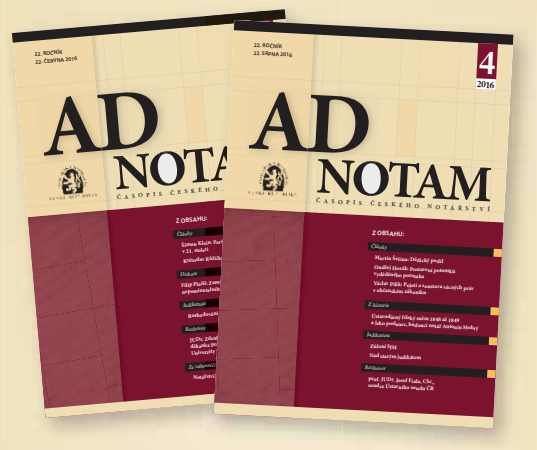

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Ad Notam,
věnujte prosím pozornost následujícím instrukcím:

Příspěvky
Vaše příspěvky prosím zasílejte výhradně elektronicky na adresu **prispevky.adnotam@nkcr.cz**, a to ve formátu .doc nebo .rtf, nikdy ve formátu .pdf.

Texty a tabulky
Odstavce textu oddělujte pouze enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzivou, nikoliv tučnou kurzivou, nikoliv proloženě, podtržením, ani verzálkami, s vyznačováním pokud možno šetřete. Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“. Použití tabulek je možné, např. i vložením tabulky z MS Excel.

Fotografie a ilustrace
Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu .jpg, .tif nebo .eps. Fotografie musejí mít rozlišení nejméně 300 dpi. Obrazový materiál nevkládejte přímo do dokumentů.

Ke každému příspěvku, prosím, připojte
- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován, pokud publikován byl, uveďte prosím kde a kdy
- telefonické a e-mailové spojení na Vás
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o Vašem profesním působení, případné akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- zda požadujete zaslání příspěvku k autorizaci (je možné pouze při zaslání příspěvku do redakční uzávěrky)

(Formulář pro autory naleznete na https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/instrukce-pro-autory)
Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů. ■

Redakce Ad Notam

Svěřenské nástupnictví v řízení o pozůstalosti

Mgr. Vojtěch Novobilský

ÚVODEM

Svěřenské nástupnictví coby staronový institut dědického práva není nutno šířeji představovat. Je upraveno především v § 1512 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění (dále jen „NOZ") a lze jej stručně charakterizovat jako povolání více postupných dědiců k majetku zůstavitele, který po předním dědici přejde na následného dědice za splnění zůstavitelem stanovených předpokladů. V tomto článku se zaměřím pouze na procesní otázky spjaté se svěřenským nástupnictvím, se kterými se musí notář jako soudní komisař vypořádat v řízení o pozůstalosti, a to chronologicky tak, jak v tomto řízení soudní komisař postupuje. Nejprve se tedy budu zabývat otázkami spojenými s prvním řízením o pozůstalosti, v němž se vypořádává pozůstalost s dědici zůstavitele, z nichž mohou být všichni nebo jen někteří zároveň osobami, kterým byl k jejich dědictví povolán následný dědic, tedy s tzv. předními dědici, a poté otázkami souvisejícími s následným řízením o pozůstalosti, v němž se již řeší především dědické právo následného („zadního") dědice.

1. PRVNÍ ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

1.1. ÚČASTENSTVÍ NÁSLEDNÉHO DĚDICE

Jakmile notář jako pověřený soudní komisař zjistí, že zůstavitel zanechal pořízení pro případ smrti, v němž zřídil svěřenské nástupnictví, ať již přímo nařízením, nebo některým ze způsobů uvedených v § 1513 NOZ, a že toto dosud nezaniklo,[1] musí věnovat svěřenskému nástupci, popř. svěřenským nástupcům procesněprávní pozornost.

V první řadě se musí soudní komisař vypořádat s otázkou účastenství následného dědice v prvním řízení. V odborné literatuře se objevují na tuto otázku jak argumentace přiklánějící se k neúčasti zadního dědice v prvním řízení, tak ve prospěch jeho účasti. Osobně se přikláním k tomu, že následný dědic není účastníkem prvního řízení s výjimkou dále rozvedených případů.

Účastníkem řízení o pozůstalosti je zásadně ten, o němž lze mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem (§110 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „ZŘS"), tj. osobou, jíž náleží dědické právo (§ 1475 NOZ).[2]

Obecně platí, že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele (§ 1479 NOZ), a povinností soudního komisaře je v řízení o pozůstalosti především vyšetřit, komu toto již vzniklé dědické právo svědčí, a komu tak může za splnění zákonem stanovených požadavků autoritativně potvrdit nabytí dědictví. Veškeré podstatné skutečnosti přitom soudní komisař posuzuje právě k okamžiku smrti zůstavitele, neboť k tomuto okamžiku dědické právo vzniklo.

Dle § 194 ZŘS nastal-li případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, posuzují se rozhodné skutečnosti ke dni,

1 Důvody zániku svěřenského nástupnictví jsou uvedeny v § 1515–1519 NOZ

2 K pojmu osoba, jíž náleží dědické právo podrobně viz Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§1475-1720). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 8–9.

kterým pominulo odsunutí dědického práva (nikoliv odsunutí nabytí dědictví) následného dědice. Z citovaného ustanovení tak vyplývá, že dědické právo následného dědice vzniká až k okamžiku, kdy nastal případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, neboť do té doby bylo odsunuto dědickým právem předního dědice. Toto ustanovení je tak nutno vykládat jako speciální k § 1479 NOZ, neboť představuje výjimku z pravidla, že dědické právo vzniká k okamžiku smrti zůstavitele.

Jestliže dědické právo následných dědiců vzniká až k okamžiku, kdy nastal případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, a k tomuto okamžiku se mají posuzovat i všechny rozhodné skutečnosti, pak jsem toho názoru, že účast následného dědice již v prvním řízení založena není. Následný dědic se mimo jiné nemůže vyjádřit k tomu, zda dědictví přijímá či odmítá, neboť jeho dědické právo mu ještě nevzniklo. Tím je zároveň vyloučeno, aby mohl prohlásit, zda uplatňuje či neuplatňuje výhradu soupisu pozůstalosti, neboť ta ze své povahy předpokládá, že dědic dědictví přijal. Ze stejného důvodu nemůže následný dědic uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění zůstavitele a jeho manžela, dohodu o rozdělení pozůstalosti atd. Stejně tak mám za to, že se následný dědic ani nemůže vyjadřovat k platnosti a pravosti pořízení pro případ smrti zůstavitele, neboť jeho dědické právo, které ještě nevzniklo, nemůže ve smyslu § 168 ZŘS konkurovat dědickým právům osob, jímž dědické právo vzniklo již smrtí zůstavitele, resp. které soudní komisař vyrozuměl o jejich dědickém právu nebo kteří řádně uplatnili své dědické právo.

Mgr. Vojtěch Novobilský
- trvalý zástupce notáře JUDr. Vladimíra Novobilského

Navzdory tomu, že účastníkem řízení o pozůstalosti je ten, o němž lze mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem, tedy bezesporu i následný dědic, považuji s ohledem na výše uvedené jeho účast v prvním řízení za neodůvodněnou s výjimkou situací, kdy:

a) následný dědic je zároveň nepominutelným dědicem,
b) byl následný dědic povolán zůstavitelem jednak jako dědic k části pozůstalosti, jednak jako následný dědic k jiné části pozůstalosti,[3]
c) přední dědic dědictví nenabyl,
d) případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, nastal před úmrtím zůstavitele nebo během prvního řízení o pozůstalosti.

AD A) NÁSLEDNÝ DĚDIC JE SOUČASNĚ NEPOMINUTELNÝM DĚDICEM

Je-li následný dědic nepominutelným dědicem (§ 1462 NOZ) a není současně povolán zůstavitelem k majetku již jako dědic v prvním řízení (viz bod b), pak musí být dle mého názoru přesto vždy účasten prvního řízení. Nepominutelný dědic je účastníkem při projednání pozůstalosti, jde-li v něm např. o určení obvyklé ceny pozůstalosti či o soupis pozůstalosti,[4] protože se mu tím dává možnost ovlivnit rozsah majetku a dluhů v pozůstalosti, které mají rozhodující význam při stanovení výše jeho povinného dílu.

V případě, že by soudní komisař nejednal s nepominutelným následným dědicem v prvním řízení a tento by v následném řízení prohlásil, že dědictví odmítá s výhradou povinného dílu, a náležel by mu tak z pozůstalosti povinný díl, zkrátil by jej soudní komisař takovým postupem na jeho právech, což nelze připustit.

Nutno podotknout, že výše uvedená práva nepominutelného dědice mají význam jedině tehdy, pokud nepominutelný dědic chce své právo na povinný díl uplatnit, a že právo na povinný díl nepominutelný dědic nemá, pokud dědictví jako následný dědic v následném řízení přijme či jej odmítne bez výhrady povinného dílu. Jeví se proto jako velmi žádoucí, aby soudní komisař zjistil již v prvním řízení stanovisko tohoto následného dědice, zda bude chtít v následném řízení uplatnit své právo na povinný díl. Jestliže následný dědic nebude chtít uplatnit své právo na povinný díl, pak jeho účast coby nepominutelného dědice v prvním řízení postrádá smysl. Patrně nic nebrání tomu, aby se již v prvním řízení vzdal svého práva na povinný díl a toto neuplatnil, když zákon nestanoví, že by se práva na povinný díl, které má teprve vzniknout, dalo jen zříci, jak to činí u dědického práva (§ 1480 NOZ).

AD B) DĚDIC JE SOUČASNĚ NÁSLEDNÝM DĚDICEM

Lze si představit takové pořízení pro případ smrti, v němž zůstavitel tutéž osobu povolá jednak jako dědice k určitému majetku v pozůstalosti (dále v této pozici označován jako „dědic“) a jednak jako následného dědice k odlišnému majetku v pozůstalosti. V takovém případě je samozřejmě nutno s touto osobu jednat v prvním řízení jako s účastníkem řízení, neboť mu coby dědici vzniklo dědické právo již k okamžiku smrti zůstavitele. Musí být proto soudním komisařem poučena o svém dědickém právu a následně prohlásit, zda dědictví odmítá či neodmítá, popř. se ve lhůtě pro odmítnutí dědictví nevyjádřit.

Má však takové prohlášení dědice za následek vyčerpání jeho možnosti odmítnout či neodmítnout i to dědictví, které mu má připadnout až v následném řízení jako následnému dědici, nebo se týká jen toho dědictví, které dědí z titulu postavení dědice, protože jeho dědické právo coby následného dědice je odsunuto až k okamžiku, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví?

Domnívám se, že pokud zákon stíhá neplatností odmítnutí dědictví jen zčásti (§ 1489 NOZ) a pokud jednou učiněné odmítnutí dědictví z dědického titulu vyčerpává možnost

3 Jsem toho názoru, že lze-li dle § 1601 NOZ zřídit svěřenské nástupnictví při odkazu, tím spíše je možné zřídit svěřenské nástupnictví i k jednotlivé věci tvořící dědictví. K možnosti zřídit svěřenské nástupnictví k jednotlivé věci v pozůstalosti srov. Šešina, M. Dědický podíl. *Ad Notam*, 2016, č. 4, s. 3–4.

4 Jeho nařízení lze v takovém případě doporučit, neboť dle § 1685 NOZ soud nařídí soupis pozůstalosti mimo jiné tehdy, je-li to potřebné pro výpočet povinného dílu.

dědice odmítnout dědictví z jiného dědického titulu,[5] měla by platit první výše uvedená varianta, neboť se pořád jedná o dědictví po tomtéž zůstaviteli.

Stejně tak jsem toho názoru, že pokud dědic uplatní či neuplatní výhradu soupisu pozůstalosti v prvním řízení, pak má takové jeho rozhodnutí účinky i pro následné řízení. Jestliže dědic uplatnil výhradu soupisu, a byl tak nařízen soupis pozůstalosti, popř. tento byl nahrazen společným prohlášením dědiců, nebude v následném řízení soupis znovu prováděn, avšak majetek přecházející v následném řízení na zadního dědice bude muset být znovu oceněn, tentokrát ke dni, k němuž pominulo odsunutí dědického práva (§ 194 ZŘS), jinak by bylo porušeno pravidlo, podle kterého dědic, který uplatnil výhradu soupisu, hradí dluhy jen do výše jím nabytého dědictví.

Uvedeno na příkladu, pokud dědic v prvním řízení nabyl majetek A v obvyklé ceně 50 000 Kč a v následném řízení coby zadní dědic další majetek B v obvyklé ceně 100 000 Kč, přičemž obvyklá cena majetku B byla v prvním řízení stanovena na 140 000 Kč, nicméně v důsledku opotřebění a změny poptávky na trhu v mezidobí se jeho obvyklá cena snížila o 40 000 Kč, pak se domnívám, že následný dědic má hradit dluhy zůstavitele jen do výše 150 000 Kč, a nikoliv 190 000 Kč.

AD C) PŘEDNÍ DĚDIC DĚDICTVÍ NENABYL

V uvedené situaci platí § 1512 odst. 2 NOZ, podle kterého se povolání za svěřenského nástupce považuje za povolání náhradníka. Pokud tedy přední dědic z jakéhokoliv důvodu dědictví nenabude, nastoupí na jeho místo svěřenský nástupce v postavení jeho náhradníka.[6]

AD D) PŘÍPAD, PRO NĚJŽ BYLO ZŘÍZENO SVĚŘENSKÉ NÁSTUPNICTVÍ, NASTAL PŘED ÚMRTÍM ZŮSTAVITELE NEBO BĚHEM PRVNÍHO ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Pokud pominul důvod, pro nějž bylo dědické právo následného dědice odsunuto, ještě před úmrtím zůstavitele, bude soudní komisař namísto předního dědice jednat přímo s následným dědicem, neboť mu dědické právo vzniklo již ke dni úmrtí zůstavitele. Podobně v situaci, kdy nastane případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, během prvního řízení o pozůstalosti, nelze patrně postupovat jinak, než že soudní komisař bude jednat s následným dědicem už v prvním řízení o pozůstalosti, neboť následnému dědici dědické právo po zůstaviteli vzniklo, byť k jinému okamžiku než ke dni úmrtí zůstavitele.[7]

1.2. SVĚŘENSKÉ NÁSTUPNICTVÍ OMEZUJÍCÍ POVINNÝ DÍL NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE

Dle § 1644 odst. 2 NOZ se k nařízením zůstavitele, která omezují povinný díl nepominutelného dědice, nepřihlíží. Takovým nařízením může být i zřízení svěřenského nástupnictví.

Může se jednat o případ, kdy zůstavitel zůstaví nepominutelnému dědici povinný díl v podobě dědického podílu či odkazu, a k tomuto mu zároveň zřídí svěřenské nástupnictví. Pokud takové dědictví či odkaz nepominutelného dědice svou obvyklou cenou přesně odpovídá výši jeho povinného dílu, pak soudní komisař ke svěřenskému nástupnictví nepřihlédne, protože omezuje povinný díl nepominutelného dědice. Byla-li by obvyklá cena dědictví či odkazu zůstaveného nepominutelnému dědic vyšší, než je hodnota povinného dílu, potom by se svěřenské nástupnictví vztahovalo jen na tu část dědictví, resp. odkazu, která přesahuje výši povinného dílu nepominutelného dědice.

1.3. VLIV ZŘÍZENÉHO SVĚŘENSKÉHO NÁSTUPNICTVÍ NA DOHODU O VYPOŘÁDÁNÍ MAJETKU VE SPOLEČNÉM JMĚNÍ MANŽELŮ A DOHODU O ROZDĚLENÍ POZŮSTALOSTI

1.3.1. Dohoda pozůstalého manžela s dědici ohledně vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů musí respektovat pokyny, které zůstavitel ještě za svého života ohledně svého majetku pro případ smrti udělil, popř. se zákonem, jinak ji soud neschválí (§ 162 ZŘS). Těmito pokyny lze jistě rozumět i závětí zřízené svěřenské nástupnictví k vybranému majetku v pozůstalosti. Soud by tudíž neměl schválit takovou dohodu o vypořádání majetku ve společném jmění manželů, podle které by věc, k níž mělo být zřízeno svěřenské nástupnictví, přední dědic vůbec nenabyl, a tato by celá připadla pozůstalému manželi. Na druhé straně je však nutno respektovat vlastnické právo pozůstalého manžela k majetku, který měl ve společném jmění se zůstavitelem. Tedy v případě, že zůstavitel zřídil svěřenské nástupnictví k celé věci, která byla ke dni úmrtí ve společném jmění zůstavitele a pozůstalého manžela a pozůstalý manžel se s dědici nedohodne na tom, že tato celá věc patří do pozůstalostního

5 Což lze podle mého názoru dovodit z § 1486 NOZ, přičemž § 1702 NOZ je nutno v souladu s tímto ustanovením vykládat zřejmě tak, že dědic se nemůže zprostit povinnosti založené mu pořízením pro případ smrti odmítnutím dědictví z tohoho pořízení pro případ smrti s tím, že uplatní své právo jako dědic ze zákona či z jiného pořízení pro případ smrti. K podobnému závěru dochází Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 574 . Opačně Drápal, L. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. Op. cit. sub 2, s. 580, bod II., a též např. Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Svazek 1. Díl třetí (§ 531 až 858)*, Praha: V. Linhart, 1936, s. 536–537.

6 Pokud zůstavitel v závěti vůbec neurčí předního dědice, pak se plně ztotožňuji se závěry Svobody, J. in Fiala, R., Drápa,l L. a kol. Op. cit. sub 2, s. 128-129, na něž tímto odkazuji.

7 Procesní postup soudního komisaře bude ale v takové situaci více než komplikovaný. Přinejmenším je nutno brát v potaz skutečnost, že dědické právo následnému dědici vzniklo k pozdějšímu okamžiku, než je den úmrtí zůstavitele, a proto soudní komisař bude muset v rozhodnutí o dědictví „věnovat" samostatně výroky následnému dědici s účinky k okamžiku, k němuž pominulo odsunutí jeho dědického práva, zatímco u ostatních účastníků bude rozhodovat ke dni úmrtí zůstavitele. To jistě nepřidá na přehlednosti usnesení. Nadto si lze představit situaci, kdy přední dědic už přijal dědictví a uhradil část dluhů zůstavitele, načež do řízení vstoupí následný dědic a toto dědictví taktéž přijme, avšak k pozdějšímu okamžiku než přední dědic. To vše bude muset být reflektováno v rozhodnutí o dědictví.

jmění, je nutno postupovat tak, že svěřenské nástupnictví bylo zřízeno jen k tomu spoluvlastnickému podílu na věci, který patří do pozůstalosti.

1.3.2. Dohoda dědiců o rozdělení pozůstalosti může být schválena soudem pouze tehdy, pokud není v rozporu se zákonem (§ 185 ZŘS). Zákon na jiném místě současně stanoví, že pozůstalost se rozdělí podle vůle zůstavitele, pořídil-li pro případ smrti (§ 1694 NOZ), tudíž i dohoda o rozdělení pozůstalosti musí respektovat vůli zůstavitele, aby mohla být soudem schválena jako dohoda, která je v souladu se zákonem. Situace, kdy zůstavitel přikáže, že pozůstalost má být rozdělena tak, jak nařídil, nevyžaduje podrobnější komentář. Dědici se od tohoto zůstavitelem provedeného rozdělení nemohou dohodou odchýlit. Jestliže však zůstavitel nepřikáže, že by pozůstalost musela být rozdělena tak, jak stanovil, a umožní dědicům se dohodnout ohledně rozdělení pozůstalosti i jinak, přičemž k určitému majetku v pozůstalosti povolal předního dědice a zřídil k němu svěřenské nástupnictví ve prospěch zadního dědice, je nutné se vypořádat s otázkou, jak dalece se mohou dědici ve vztahu ke zřízenému svěřenskému nástupnictví dohodou odchýlit od rozdělení stanoveného zůstavitelem.

Pakliže bude zadní dědic zároveň dědicem, který uzavírá dohodu o rozdělení pozůstalosti, domnívám se, že si dědici mohou dohodou rozdělit pozůstalost jakkoliv. Odpovídá to plně vůli zůstavitele, neboť všechny osoby povolané zůstavitelem k pozůstalosti projevily odlišnou vůli, protože jim to tak lépe vyhovuje. Mohou se tak například dohodnout na tom, že se změní osoba předního dědice majetku, k němuž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, nebo že se svěřenské nástupnictví k zůstaviteli určenému majetku vůbec nezřídí a tento nabude rovnou zadní dědic nebo kterýkoliv jiný dědic.

V případě, že zadní dědic nebude účastníkem dohody o rozdělení pozůstalosti, je dle mého názoru nutno postupovat odlišně. Tím, že následný dědic nemůže platně projevit svou vůli ohledně majetku, který je, byť podmíněně, jeho, v dohodě o rozdělení o pozůstalosti, nemohou se dědici (včetně předního dědice) mezi sebou dohodnout tak, že si tento majetek, k němuž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, rozdělí odlišně, než jak stanovil zůstavitel, popř. že by svěřenské nástupnictví k tomuto majetku vůbec nezřídili, neboť taková dohoda by byla v rozporu s vůlí zůstavitele, a tudíž neplatná. Zbylý majetek v pozůstalosti, tedy takový, k němuž svěřenské nástupnictví zřízeno nebylo, si již ale mohou dědici rozdělit jakkoliv. Rozhodně lze na tomto místě doporučit, aby zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti vždy precizoval podmínky a otázky týkající se svěřenského nástupnictví i ve vztahu k dohodě o rozdělení pozůstalosti, neboť závěry zde učiněné jsou jistě polemické.

8 Svoboda, J. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. Op. cit sub 2; Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Op. cit sub 5, s. 109.

9 Typickým nákladem na sestavení inventáře budou náklady za sepis notářského zápisu, pokud svěřenský nástupce požadoval, aby přední dědic sepsal inventář ve formě veřejné listiny.

1.4. SESTAVENÍ INVENTÁŘE

Svěřenský nástupce může po předním dědici požadovat, aby bez zbytečného odkladu a za jeho přítomnosti sestavil v písemné formě inventář všeho, co děděním nabyl, uvedl v něm den sestavení inventáře a vydal jej svěřenskému nástupci (§ 1520 NOZ). Předpokladem pro sestavení inventáře předním dědicem je to, že přední dědic ví, co jako dědictví nabyl. To přední dědic ví vždy, jakmile je řízení o pozůstalosti skončeno. Dle převládajícího názoru v literatuře[8] není vyloučeno, aby byl inventář sestaven již během řízení o pozůstalosti. S uvedeným názorem lze souhlasit, neboť například v situaci, kdy zůstavitel ve své závěti výslovně přikázal, jak má být pozůstalost rozdělena, a přednímu dědici je znám rozsah aktiv pozůstalosti, může přední dědic vydat svěřenskému nástupci inventář ještě před skončením řízení o pozůstalosti, neboť ví, co zdědí. Pokud však přední dědic není již během řízení o pozůstalosti v takové pozici, že by věděl, jaký majetek zdědí, není dle mého názoru povinen sepsat předmětný inventář. Pro soudního komisaře je otázka sestavení inventáře předním dědicem již během řízení o pozůstalosti zajímavá z toho důvodu, že náklady na sestavení inventáře jdou k tíži dědictví (§ 1520 NOZ), v důsledku čehož patří mezi pasiva pozůstalosti (§ 171 ZŘS). Povinností soudního komisaře je přitom mimo jiné usnesením stanovit výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti (§ 180 ZŘS), tedy i výši nákladů na sestavení inventáře. Jakmile tedy přední dědic soudnímu komisaři prokáže své náklady, které mu vznikly v důsledku sestavení inventáře,[9] a mezi dědici ohledně nich nebude sporu, zařadí je soud do pasiv pozůstalosti.

1.5. POTVRZENÍ DĚDICTVÍ PŘEDNÍMU DĚDICI

Než soudní komisař potvrdí dědictví přednímu dědici, musí být přesvědčen o tom, že je zabezpečeno, že vůle zůstavitele bude náležitě splněna. Soudní komisař se tak musí přesvědčit i o tom, že následný dědic ví o odsunutí svého dědického práva a ví, na čem je závislé. Byl-li povolán vykonavatel závěti, pak je to on, kdo potvrzuje soudnímu komisaři splnění zůstavitelových nařízení. Pakliže nebyl zůstavitelem povolán, prokazují jej dědicové (§ 1690 NOZ). Tím je zajištěno, že se následný dědic vždy dozví o tom, že je následným dědicem, čímž se mu zároveň umožní požádat předního dědice o sestavení inventáře toho, co děděním nabyl, jak shora uvedeno.

1.6. SVĚŘENSKÉ NÁSTUPNICTVÍ V ROZHODNUTÍ O DĚDICTVÍ

Dle § 185 odst. 4 ZŘS soud v rozhodnutí o dědictví mimo jiné uvede, zda byla nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, kdo byl povolán jako následný dědic a za jakého předpokladu a zda může přední dědic s dědictvím volně nakládat. Vedle toho § 1692 NOZ reguluje, že je-li nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, soud potvrdí, že byla nařízena, kdo následuje jako následný dědic a za jakého předpokladu. Určil-li zůstavitel, že přední dědic může s dědictvím volně nakládat, soud potvrdí i to. Citovaná ustanovení upravují totéž s tím rozdílem, že zatímco ZŘS jako procesní předpis požaduje, aby

soud v rozhodnutí o dědictví pouze uvedl, zda byla nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, NOZ požaduje, aby soud nařízení dědické posloupnosti zřízením svěřenského nástupnictví potvrdil, což dle mého názoru soud může učinit pouze výrokem. S ohledem na znění obou předmětných ustanovení je nutno tato vykládat zřejmě tak, že soud ve výroku usnesení o dědictví potvrdí, že bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, k jakému majetku, kdo je následným dědicem a za jakého předpokladu a zda může přední dědic s dědictvím volně nakládat, neboť tím soud v usnesení bezpochyby zároveň uvede, že bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, a splní tak svou povinnost uloženou mu § 185 odst. 4 ZŘS. Výrok usnesení by mohl znít například tak, že příslušný soud *Potvrzuje, že k pozemku parcelní číslo 100 ležícímu v katastrálním území Bílá je nařízena dědická posloupnost zřízením svěřenského nástupnictví, když následným dědicem je Y, který dědictví nabude úmrtím X. X je oprávněn s dědictvím volně nakládat.*

1.7. ÚKONY PO SKONČENÍ ŘÍZENÍ

Bylo-li svěřenské nástupnictví zřízeno k věci, která se zapisuje do veřejného seznamu nebo rejstříku, je soudní komisař povinen po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti vyrozumět orgán, který příslušný veřejný seznam nebo rejstřík vede, o tom, kdo se stal vlastníkem věci (§ 190 ZŘS). Orgán, který vede veřejný seznam, soud vyrozumí i o tom, že k věci zapisované do jím vedeného veřejného seznamu bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, neboť zapisuje-li se věc a její vlastník do veřejného seznamu, zapíše se do veřejného seznamu i svěřenské nástupnictví (§ 1524 NOZ). Obdobnou povinnost však soudní komisař (ani nikdo jiný) nemá zákonem založenou v případě, že se jedná o věc zapisovanou do veřejného rejstříku.[10] Tak v případě, že zůstavitel zřídil svěřenské nástupnictví k podílu v obchodní společnosti, nebude tento údaj z obchodního rejstříku povinně zřejmý, ačkoliv se jistě nejedná o údaj nedůležitý.

2. NÁSLEDNÉ ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

2.1. NÁSLEDNÉ ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI OBECNĚ

Smyslem následného řízení je posoudit, zda pominulo odsunutí dědického práva následného dědice a potvrdit dědictví následnému dědici. Má-li následnému dědici připadnout majetek poté, co nastal případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, je nutné, aby byla soudu podána žádost o zahájení následného řízení spolu s dokladem o splnění tohoto případu. Zpravidla se tak stane na návrh následného dědice, ale i v případě, že podnět k zahájení následného řízení podá kdokoliv jiný, soud se jím bude zabývat, neboť v tomto řízení, které není novým řízením o pozůstalosti, ale pokračováním prvního řízení,[11] postupuje přiměřeně podle ustanovení dílů 1 a 2 hlavy III ZŘS, včetně § 138 ZŘS. Rozhodné skutečnosti se však posuzují ke dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva následného dědice, a k tomuto dni se také vztahují účinky rozhodnutí o pozůstalosti (§ 194 odst. 1 ZŘS). Účastníky následného řízení jsou následný dědic a přední dědic, popř. dědici předního dědice v případě jeho úmrtí. Pokud zemře zadní dědic dříve, než nastal případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, nenastupují na jeho místo jeho dědicové, ale svěřenské nástupnictví zanikne, pokud zde není další svěřenský nástupce (§ 1516 NOZ). Pravděpodobně nebudou výjimečné situace, kdy následný dědic bude zároveň dědicem předního dědice. Například když následným dědicem bude vnuk zůstavitele a předním dědicem syn zůstavitele.

Byl-li pořízením pro případ smrti povolán též vykonavatel závěti, pak bude účastníkem následného řízení i on. Soudní komisař se bude muset v první řadě vypořádat s tím, zda nastal případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, a ke kterému dni, neboť k němu se vztahují účinky rozhodnutí o pozůstalosti a k němu se posuzují rozhodné skutečnosti. To, jaké důkazy si soudní komisař obstará, bude záležet především na tom, čím bylo dědické právo zadního dědice odsunuto. Bylo-li to úmrtí předního dědice, pak soudnímu komisaři postačí úmrtní list předního dědice atd.

Jakmile má soudní komisař za prokázané, že nastal případ, pro nějž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví, posoudí, zda je zadní dědic způsobilý dědit, a vyrozumí jej o jeho dědickém právu.[12] Pokud zadní dědic dědictví odmítne a není zde jiného svěřenského nástupce, soud řízení zastaví. Dále soudní komisař vyrozumí zadního dědice o jeho právu uplatnit výhradu soupisu pozůstalosti.[13] Pakliže ji následný dědic uplatní, bude se pozůstalost sepisovat ke dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva (§ 194 ZŘS). Aktiva pozůstalosti tvoří jen ten majetek, k němuž bylo zřízeno svěřenské nástupnictví a který následný dědic skutečně nabývá. Pasiva pozůstalosti tvoří jen ta, která zbývá uhradit. Pro ocenění je přitom opět rozhodný den, kterým pominulo odsunutí dědického práva, tudíž následný dědic, který uplatnil výhradu soupisu, bude zásadně odpovídat do výše jím nabytého dědictví právě k tomuto dni. Usnesení o obvyklé ceně pozůstalosti vydané podle § 162 ZŘS bude zpravidla jedním z výroků závěrečného usnesení o pozůstalosti. V něm soud s účinností ke dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva zadního dědice, zpravidla rovněž rozhodne o povinnosti následného dědice přispět poměrně přednímu dědici na to, co splnil na úhradu zůstavitelových dluhů nebo nepominutelnému dědici na povinný díl (§ 194 odst. 2 ZŘS).[14]

2.2. VZTAH PŘEDNÍHO A ZADNÍHO DĚDICE V NÁSLEDNÉM ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Následný dědic je povinen přispět poměrně přednímu dědici na to, co splnil na úhradu zůstavitelových dluhů nebo

10 Byť je veřejný rejstřík evidencí osob, jsou do něj zapisovány i věci.

11 Tlášková, Š. in Svoboda, K., Tlášková, Š., Vláčil, D., Levý, J., Hromada, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 423.

12 Pokud nebyl povolán jako dědic již v prvním řízení.

13 Pokud ji neuplatnil jako dědic již v prvním řízení.

14 Pochopitelně za splnění předpokladu, že přední dědic na úhradu zůstavitelových dluhů nebo nepominutelnému dědici na povinný díl něco plnil.

nepominutelnému dědici na povinný díl (dále jen „dluhy").[15] Lze souhlasit s názorem, že přední i zadní dědic mohou ohledně této záležitosti mezi sebou uzavřít dohodu, o níž soudní komisař sepíše protokol a tuto v usnesení o pozůstalosti schválí (§ 10 ZŘS).[16] V případě, že se dědici ohledně tohoto předmětu řízení mezi sebou nedohodnou, bude muset autoritativně rozhodnout. Ústředním bodem pro vypořádání se mezi předním a zadním dědicem ohledně toho, co plnil přední dědic na úhradu dluhů, je zákonem použitý termín **poměrně**. Soudní komisař bude muset vzít v potaz při řešení této otázky na straně předního dědice zejména následující skutečnosti:

1) Jaký nabyl majetek v prvním řízení a v jaké obvyklé ceně. Uvedený údaj bude mít význam pro zjištění, o kolik se snížila hodnota majetku, který přechází na následného dědice v následném řízení. Pakliže by se hodnota majetku snížila v rozsahu větším, než odpovídá jeho běžnému opotřebení v důsledku jeho užívání, o to méně by pak měl zadní dědic přispět přednímu dědici na úhradu dluhů.

Vedle toho má tento údaj význam samozřejmě i pro zjištění rozsahu odpovědnosti předního dědice za dluhy v pozůstalosti v prvním řízení. Přední dědic mohl nabýt v prvním řízení i jiný majetek, než je ten, který přechází na následného dědice, v důsledku čehož odpovídá za dluhy zůstavitele v o to větší míře než následný dědic (pochopitelně za splnění předpokladu, že uplatnil výhradu soupisu, viz § 1706–1707 NOZ). Ve vztahu k povinnosti následného dědice přispět přednímu dědici na dluhy je ale dle mého názoru rozhodný právě jen ten majetek, který na zadního dědice přechází v následném řízení, resp. jen jemu odpovídající poměrná účast na úhradě dluhů zůstavitele. Uvedeno na příkladu: pokud přední dědic nabyl v prvním řízení dědictví, v důsledku kterého byl povinen uhradit ½ dluhů v pozůstalosti a tyto uhradil, přičemž z tohoto dědictví přechází na následného dědice jen jeho ½, pak je následný dědic povinen přispět přednímu dědici na úhradu ¼ dluhů v pozůstalosti.

2) V jakém rozsahu uhradil dluhy odpovídající majetku, který přechází na následného dědice. Pokud přední dědic uhradil jen část těchto dluhů, pak povinnost uhradit zbylou část dluhů přechází na zadního dědice. Zadní dědic je pak povinen poměrně přispět přednímu dědici pochopitelně jen na tu část dluhů, kterou přední dědic skutečně uhradil.

Lze si představit situaci, v níž přední dědic neuplatnil výhradu soupisu pozůstalosti, a jeho odpovědnost za dluhy v pozůstalosti je tak bez omezení a zadní dědic výhradu soupisu uplatnil. Dle mého názoru v takovém případě zadní dědic není povinen hradit ty dluhy, resp. jejich část, které přední dědic uhradil, a je povinen uhradit jen v důsledku toho, že neuplatnil výhradu soupisu a současně na ně není ani povinen přednímu dědici ničeho přispět, neboť by tím byla prolomena výhrada soupisu pozůstalosti, kterou uplatnil.

3) Čím dluhy uhradil. Jestliže přední dědic na úhradu dluhů použije svůj majetek odlišný od toho, který má přejít na zadního dědice, pak zde není důvod pro to, aby se povinnost zadního dědice přispět na úhradu dluhů snižovala. Lze si ale představit situace, kdy přední dědic na úhradů dluhů použije plody či užitky plynoucí z požívání majetku, který má přejít na zadního dědice. V takovém případě by měl soudní komisař tuto skutečnost reflektovat a o tuto částku povinnost zadního dědice poměrně přispět na dluhy přednímu dědici snížit. Podobně v situaci, kdy přední dědic použije na úhradu dluhů samotný majetek, který má přejít na zadního dědice, či jeho část, bude zadní dědic přispívat přednímu dědici na úhradu dluhů o to méně, o kolik byly dluhy tímto majetkem splaceny. Nutno poznamenat, že přední dědic by si měl v této situaci počínat s náležitou péči tak, aby tento majetek prodal alespoň za cenu, která byla stanovena v pozůstalostním řízení, nejlépe za cenu stanovenou odborným posudkem, aby předešel způsobení škody následnému dědici.

Na straně následného dědice pak soudní komisař zejména zohlední, jaký majetek a v jaké obvyklé ceně nabyl ke dni, ke kterému pominulo odsunutí jeho dědického práva, aby zjistil, jak se změnila obvyklá cena majetku, který přechází na následného dědice, v době ode dne úmrtí zůstavitele ke dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva následného dědice.

Výpočet konkrétní částky, kterou je následný dědic povinen poměrně přispět přednímu dědici, bude v každém případě velmi individuální a jistě nikoliv snadný. Navíc v případě sporu mezi předním a zadním dědicem ohledně stanovení předmětné částky bude muset soudní komisař tento spor v následném řízení o pozůstalosti vyřešit, neboť se nejedná o spor o dědické právo (§ 1672 NOZ).

Soudní komisař musí v předmětném výroku usnesení rovněž stanovit lhůtu, do které bude povinen následný dědic uhradit určenou částku na dluhy přednímu dědici, aby byl tento výrok vykonatelný.

ZÁVĚREM

Cílem příspěvku bylo poukázat na některé možné sporné otázky, které může vyvolat institut svěřenského nástupnictví v pozůstalostním řízení a zaujmout k nim návrh na jejich řešení. Dále vyvolat odbornou diskusi na toto téma, neboť se domnívám, že projednávání pozůstalostí podle pořízení pro případ smrti, v nichž bude svěřenské nástupnictví zřízeno, nebude v činnosti soudního komisaře ničím neobvyklým. ■

15 Jiné otázky mezi předním a následným dědicem tak soudní komisař v následném řízení nemůže a není oprávněn řešit. Například náhradu škody způsobenou předním dědicem na majetku přecházejícím na následného dědice apod.

16 Hamuľáková-Petrov Křiváčková in Lavický, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s. 2015, s. 398.

Povinný díl a jeho vypořádání

JUDr. Ljubomír Drápal, JUDr. Martin Šešina

Povinný díl je známý již římskému právu. Je zajímavé sledovat jeho vznik a vývoj. O tom viz například knihu Dějiny a systém soukromého práva římského (Dr. Leopold Heyrovský, 6. vydání, Bratislava 1927, s. 575, 576), ve které je tento vývoj popsán následovně. V zákonu XII tabulí byla zakotvena zásada, že zůstavitel může pořizovat zcela volně. Avšak již v období republikánského Říma se prosazovala zásada, že zůstavitel nesmí v testamentu pominout své nejbližší zákonné dědice, musí je buď ustanovit dědici, nebo je vydědit. Postupem doby se vyvinulo přesvědčení, že zůstavitel, který nezanechal svým blízkým příbuzným **bez spravedlivého důvodu** nic nebo příliš málo, **porušil tím povinnost příbuzenské lásky**, zanechal sice testament formálně platný, avšak mravně závadný. Praetor pak přijal stížnost opominutých příbuzných na takové pořízení, přikázal věc k vyřízení soudu pro dědické spory. Soud nahlížel na testament podobně, jako by zůstavitel nebyl při jeho pořízení při zdravém rozumu, a odňal svým výrokem platnost testamentu. Tak se postupně vyvinula zásada, že zůstavitel musí zanechat svým blízkým příbuzným alespoň povinný díl.

Lze říci, že to platí i dnes. Obecně se očekává, že zůstavitel zanechá svůj majetek svým nejbližším, zejména dětem, když je má, dětem, se kterými prožil celý život v dobrém i zlém, které on, i oni jeho, zahrnuli láskou. Na druhé straně však stojí zásada pořizovací volnosti zůstavitele, který má právo, aby o majetku, který svojí pílí během svého života nashromáždil, mohl sám svobodně rozhodovat. Tyto dvě zásady jsou vybalancovány právě v institutu povinného dílu.

NEPOMINUTELNÝ DĚDIC, VELIKOST A PODOBA POVINNÉHO DÍLU

Na stěžejní otázku kdo je tzv. nepominutelným dědicem odpovídá § 1643 NOZ. Nepominutelnými dědici jsou **děti zůstavitele**, a nedědí-li, pak jsou jimi jejich **potomci**. Někdy se ozývá argument o tom, že výraz „nepominutelný dědic" je nesprávný, protože nepominutelný dědic dědicem není. Zamyslíme-li se nad tím, tak to tak úplně není, onen výraz v podstatě znamená, že jde o někoho, kdo nemá být zůstavitelem opominut při rozhodování o tom, koho povolá za svého dědice.

Otázkou je výklad slov „nedědí-li". Jde především o případy, kdy dítě:

- nepřežilo zůstavitele,
- je dědicky nezpůsobilé (§ 1481),
- zřeklo se dědického práva (§ 1484) a bylo ujednáno, že zřeknutí nepůsobí proti potomkům zřeknuvšího se,
- bylo platně vyděděno a nepřežilo zůstavitele.

Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu. Nezletilému nepominutelnému dědici se musí dostat alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu. Ustanovení § 1643 odst. 2 NOZ pojednává o „nezletilém" nepominutelném dědici, ačkoliv podle § 30 NOZ je dosažení zletilosti pouze jedním z případů, kdy se člověk stává plně svéprávným. Plné svéprávnosti se nabývá rovněž uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti rozhodnutím soudu. Povinný díl ve výši tří čtvrtin zákonného dědického podílu dle § 1643 odst. 2 věty první NOZ by měl být vztáhnut jen na nezletilého nepominutelného dědice, který nenabyl plné svéprávnosti. Není důvod favorizovat nezletilého dědice, který je plně svéprávný a v jeho statusovém postavení není žádný rozdíl oproti zletilému dědici.

JUDr. Ljubomír Drápal
- předseda senátu Nejvyššího soudu

JUDr. Martin Šešina
- emeritní notář

Důležitý je § 1644, z něhož vyplývají možnosti splnění povinného dílu. Není nutno jej vždy uspokojovat v penězích. Povinný díl může být zanechán **v podobě dědického podílu nebo odkazu**, musí zůstat nepominutelnému dědici zcela nezatížen. Pokud zůstavitel v závěti ustanoví nepominutelného dědice jedním ze svých dědiců, a zanechá mu tedy dědický podíl, je rozhodující, zda se hodnota jemu zanechaného dědického podílu rovná alespoň hodnotě tří čtvrtin zákonného dědického podílu nezletilého nepominutelného dědice nebo hodnotě čtvrtiny zákonného dědického podílu zletilého nepominutelného dědice (§ 1643 odst. 2 NOZ). Pokud tomu tak je, není třeba se otázkou povinného dílu zabývat. V opačném případě platí § 1650, a pokud byl nepominutelný dědic zkrácen na čisté hodnotě povinného dílu, má právo na jeho doplnění. Pokud však z pořízení zůstavitele jednoznačně nevyplývá, že povolává svého potomka za dědice, pak opominutý nepominutelný dědic má právo pouze na povinný díl, byť zůstavitel v závěti uloží dědici například závazek „vyplatit každému dítěti osminu pozůstalosti". V této souvislosti lze citovat § 1654 odst. 1, dle něhož nepominutelný dědic **nemá právo na podíl z pozůstalosti**, nýbrž jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu.

Pokud zůstavitel například uloží dědici závazek „vyplatit každému dítěti osminu pozůstalosti" nebo „vyplatit každému dítěti jeho povinný díl", není nutno vždy konstatovat, že jde o odkaz, nevyplývá-li ze závěti zůstavitelovo nařízení určité osobě, aby odkazovníku vydala předmět odkazu (§ 1594 odst. 1). Zůstavitel prostě respektoval zákon, konkrétně § 1492 NOZ, má být vyplacen povinný díl.

Ustanovení § 1644 chrání nepominutelného dědice, neboť povinný díl, je-li zanechán v zákonné výši, nesmí být zatížen, zanechá-li zůstavitel nepominutelnému dědici **dědický podíl** přesahující povinný díl, vztahuje se jeho nařízení, obsažené v pořízení pro případ smrti (například povinnost splnit odkaz, příkaz, podmínku, doložení času) jen na část, která přesahuje hodnotu povinného dílu

HMOTNĚPRÁVNÍ POSTAVENÍ NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE

Další důležitou otázkou je postavení nepominutelného dědice. To vyplývá především z § 1654 odst. 1 věty první, kde je stanoveno, že nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu. Z toho lze dovodit, že **nepominutelný dědic dědicem není**. Dlužno říci, že toto platí jen tehdy, když zůstavitel neurčí jinak, když jej nepovolá za dědice.

Není-li mu tedy zůstavitelem zanechán dědický podíl (§ 1475 odst. 1 NOZ), je **nepominutelný dědic věřitelem**.

Posuzováno z hlediska § 2009 odst. 2 NOZ (smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu), lze říci, že v případě nepominutelného dědice nejde o právo, z něhož by bylo plnění omezeno jen na osobu nepominutelného dědice. Vznese-li nepominutelný dědic právo na povinný díl v řízení o pozůstalosti nebo mimosoudně, či žalobou ve sporném řízení a nedožije se jeho uspokojení, přechází toto jeho právo na jeho dědice. Pokud nepominutelný dědic své právo na povinný díl za života vůbec neuplatní, mohou toto právo uplatnit jeho dědici (jde o právo, které přechází na dědice).

SEZNÁMENÍ NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE SE ZÁVĚTÍ

Předpokladem situace, kdy se nepominutelný dědic uchází o povinný díl, je existence závěti, kterou zůstavitel opominul svého potomka tak, že mu nezanechal buď vůbec nic, nebo mu zanechal svým pořízením pro případ smrti méně, než mu přiznává § 1643 odst. 2 NOZ.

Ustanovení § 143 ZŘS ukládá notáři, soudnímu komisaři, aby v případě zjištění stavu a obsahu listin o pořízení pro případ smrti, o prohlášení o vydědění, o smlouvě o zřeknutí se dědického práva nebo o zrušení těchto právních jednání, **která nebyla sepsána ve formě notářského zápisu** a která notář přijal do notářské úschovy, bylo provedeno veřejně. Zákon ukládá soudu, aby o tomto úkonu vyrozuměl osoby, kterým podle dosavadního stavu řízení svědčí zákonná dědická posloupnost nebo které již uplatnily svá práva na pozůstalost.

Další ustanovení § 146 ZŘS ukládá, aby v případě, když se zjistí, že zůstavitel zanechal listinu o pořízení pro případ smrti nebo o prohlášení o vydědění učiněném před svědky, soud svědky vždy vyslechl. To neplatí mimo jiné v pří-

padě, že **všichni dědici** prohlásí, že na výslechu svědků netrvají. Otázkou je, jak vyložit slova „všichni dědici". Je nasnadě, že ti, kdo na základě takové závěti pořízené se svědky dědí, nemají důvod k provádění výslechu svědků. Takový zájem lze sledovat spíše u těch, kdo by dědili, kdyby závěti nebylo, tedy dědici ze zákona nebo dědici z jiné závěti.

Vše tedy svědčí pro to, aby k veřejnému zjištění stavu a obsahu závěti a k výslechu svědků byli také přibráni ti, kteří by dědili, kdyby tu taková listina nebyla (tedy i nepominutelní dědici), **za předpokladu, že v řízení již uplatnili svá dědická práva nebo když lze údaje o nich bez potíží zjistit z protokolu o předběžném šetření nebo z veřejně přístupných evidencí**; v ostatních případech jsou odkázáni k tomu, aby své právo na pozůstalost uplatnili později před soudem (189 odst. 2 ZŘS).

Zákon upravuje pouze tyto dvě situace, jež se příliš často nevyskytují, kdy je třeba přizvat k šetření o pravosti a platnosti závěti dědice ze zákona, a tedy i dědice nepominutelné, kteří by přicházeli v úvahu jako dědici první třídy, pokud je zůstavitel měl. **V jiných případech** zákon o potřebě vyžádat si od dědiců ze zákona, v našem případě od dědiců nepominutelných, vyjádření k pravosti a platnosti závěti nemluví. Na otázku, zda má soudní komisař pátrat po nepominutelných dědicích, aby je mohl seznámit s obsahem závěti, lze zodpovědět tak, že postačí, když jejich jména a adresy zjistí při běžných úkonech, prováděných v rámci předběžného šetření (§ 139–152 ZŘS) a z veřejně přístupných evidencí, **není však třeba** v této věci **provádět složitá dlouhotrvající pátrání** tak, jak je to vyžadováno například u neznámých dědiců nebo dědiců neznámého pobytu (§ 1671 NOZ, § 165 odst. 2 a § 166 ZŘS).

Pokud se však vyskytne situace, že závěť zůstavitele vzbuzuje značné pochybnosti o své pravosti či platnosti, protože písmo je značně nečitelné, roztřesené, rozházené, podpis přerušovaný nebo různě nastavovaný, nebo se zjistí, že zůstavitel měl silně poškozený zrak, bral řadu léků s vlivem na psychiku apod., je namístě ostražitost a nalezení dědiců, kteří by dědili ze zákona, kdyby se závěť ukázala neplatnou.

PROCESNÍ POSTAVENÍ NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE

Procesní postavení nepominutelného dědice v řízení o pozůstalosti upravuje § 113 ZŘS, kde je uvedeno, že nepominutelný dědic je účastníkem, jde-li v něm o **soupis pozůstalosti**, **určení obvyklé ceny pozůstalosti** a o **vypořádání** jeho **povinného dílu**. Zákon nepočítá s tím, že by nepominutelný dědic měl právo účastenství i při jednání o společném jmění manželů a při rozhodování o jeho vypořádání podle § 162 ZŘS Zde je úkolem soudního komisaře, aby chránil právo nepominutelného dědice a neschválil takovou dohodu o vypořádání povinného dílu, která nepominutelného dědice poškozuje zejména tím, že by do aktiv pozůstalosti mělo připadnout méně, než kolik činí hodnota poloviny majetku ve společném jmění zůstavitele a pozůstalého manžela. Nepominutelný dědic má zachováno právo namítnout relativní neúčinnost, pokud se cítil jako věřitel poškozen dohodou o vypořádání společného jmění manželů. I když není jeho pohledávka zatím ještě přesně vyčíslena a přiznána a je zde obava, že řízení o pozůstalosti bude ještě po dlouhou dobu trvat, může využít § 593, dle něhož platí, že vyhradí-li si věřitel dříve, než se jeho pohledávka stane vykonatelnou, právo dovolat se neúčinnosti právního jednání tím, že výhradu prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu oznámí tomu, vůči komu se neúčinnosti právního jednání může dovolat, pak věřiteli lhůta k dovolání se neúčinnosti právního jednání neběží, dokud se pohledávka vykonatelnou nestane.

Nepominutelnému dědici musí být doručeno usnesení o obvyklé ceně majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čisté hodnotě pozůstalosti, popřípadě výši předlužení podle § 180 ZŘS

V té části řízení o pozůstalosti, ve které je jednáno s nepominutelným dědicem, který se nehodlá spokojit s postavením nepominutelného dědice a chce se stát dědicem, má nepominutelný dědic postavení účastníka podle § 110 odst. 1 ZŘS do té doby, dokud o tom není pravomocně rozhodnuto.

ÚČAST NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Často dochází k situaci, že je nepominutelný, zůstavitelem opomenutý dědic, pozván k jednání, seznámen s obsahem závěti a je mu vyhlašováno usnesení o vyrozumění o dědickém právu podle § 164 odst. 1 ZŘS To není třeba, postačí, když je seznámen s obsahem závěti a do protokolu se uvede jeho vyjádření. Popře-li pravost či platnost závěti, je z toho již jasné, že chce dědit jako dědic ze zákonné dědické posloupnosti. Počíná si již jako dědic (§ 1489 odst. 2 NOZ), nemůže již dědictví odmítnout a není třeba jej usnesením poučovat o dědickém právu.

Pokud nepominutelný dědic uzná závěť za pravou a platnou, bude záležet na něm, zda po poučení o povinném dílu, který mu náleží, jej bude požadovat. Pokud se tohoto svého práva vzdá, závazek zanikne, jak má na mysli § 1981 NOZ. S nepominutelným dědicem již nebude nadále jednáno a dědici budou mít jistotu, že mu nebudou muset v budoucnu z tohoto titulu plnit. Závazek zaplatit povinný díl může však zaniknout případně i prominutím dluhu (§ 1995 a násl.). Další možností, byť nepravděpodobnou, je, že se nepominutelný dědic spokojí s tím, že mu bude doručeno usnesení podle § 180 ZŘS, bude uznáno jeho právo na povinný díl, právo na něj v řízení o pozůstalosti neuplatní a ponechá si možnost uplatnění práva na jeho zaplacení v budoucnu, třeba i prostřednictvím žaloby u obecného soudu, nebude-li plněno dobrovolně. Má na to deset let od smrti zůstavitele. Učiní-li tak, přestane být účastníkem řízení o pozůstalosti. Skončí-li účast nepominutelného dědice v řízení některým z těchto způsobů, měla by být ukončena usnesením podle § 7 odst. 2 ZŘS.

Bude-li nepominutelný dědic žádat povinný díl, bude s ním pokračováno v řízení o pozůstalosti jako s účastníkem podle § 113 ZŘS Nepominutelný dědic je účastníkem, jde-li v něm o soupis pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a o vypořádání jeho povinného dílu.

Ustanovení § 1685 odst. 1 NOZ ukládá soudu povinnost nařídit soupis pozůstalosti, **je-li to potřebné** pro výpočet povinného dílu, tedy nebude-li dosaženo dohody o odbytném a nepominutelný dědic bude trvat na provedení soupisu. Nepominutelný dědic by měl také udělit souhlas v případech, kdy soupis má být nahrazen seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti a potvrzeným všemi dědici nebo společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku (§ 1687 NOZ). Podle § 1684 odst. 2 písm. c) NOZ může být každý, kdo tvrdí a osvědčí své právo na povinný díl, přítomen soupisu, může vznášet dotazy a činit připomínky, neohrozí-li to vážně včasné provedení soupisu. Podle § 1689 NOZ platí, že je-li znám věřitel, soud mu oznámí, že byl proveden soupis pozůstalosti, a umožní mu vyjádřit se k soupisu.

Nepominutelnému dědici musí být doručeno usnesení o obvyklé ceně majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čisté hodnotě pozůstalosti, popřípadě výši předlužení podle § 180 ZŘS a také usnesení podle § 185 odst. 3 písm. b) ZŘS, kterým soudní komisař rozhodne nebo schválí dohodu o vypořádání povinného dílu pro nepominutelného dědice, bylo-li na něj uplatněno právo.

ZPŮSOBY VYPOŘÁDÁNÍ POVINNÉHO DÍLU

Nepominutelný dědic může **dohodnout** s dědici ze závěti **odbytné** (§ 1657 NOZ). Ačkoliv občanský zákoník na několika místech mluví o odbytném, blíže jej nedefinuje. Lze jej pro naše účely chápat jako částku, na které se strany dohodnou, **aniž by se zatěžovaly nějakým podrobným zdlouhavým způsobem jeho výpočtu**, která tedy nemusí odpovídat přesné výši povinného dílu. Toto lze považovat za základní znaky odbytného, které může být uhrazeno v penězích nebo i jiným majetkem, ať už z pozůstalosti, nebo z majetku dědice.

Dalším způsobem vypořádání povinného dílu může být **dohoda o vypořádání povinného dílu**, dle které bude pohledávka nepominutelného dědice na úhradu povinného dílu ve výši, kterou lze z výsledků řízení o pozůstalosti již zjistit (ať postupem podle § 1655, 1656 NOZ, nebo častějším postupem podle § 172 odst. 2, § 173 věty první a § 181 ZŘS), uspokojena v penězích, vydáním určité věci ať z pozůstalosti, nebo z majetku dědice, případně může dojít ke kombinaci vydání věci s doplatkem v penězích.

Povinný díl může být také zcela nebo zčásti uhrazen **splněním odkazu**, který zůstavitel uloží dědici, lze si představit i splnění povinného dílu prostřednictvím pododkazu, vždy i třeba v kombinaci s peněžním doplatkem.

V případech, kdy zůstavitel **povolá za dědice** též nepominutelné dědice, avšak zanechá jim méně, než kolik činí jejich povinný díl, lze **dohodou o rozdělení pozůstalosti** jejich dědický podíl zvětšit tak, aby nabyli takový podíl, jehož velikost splní požadavky, uvedené v § 1643 odst. 2. To vše za předpokladu, že tomu nebrání vůle zůstavitele, v opačném případě by musel být nepominutelnému dědici povinný díl doplněn peněžní výplatou nebo jiným majetkem ostatních dědiců.

Nedojde-li k dohodě dědiců s nepominutelným dědicem o úhradě povinného dílu, bude o jeho výši a splatnosti rozhodovat **soudní komisař**, který **provede vypořádání povinného** dílu svým usnesením podle § 185 odst. 3 písm. b) ZŘS, které bude jedním z výroků usnesení, kterým se řízení o pozůstalosti končí. Povinný díl bude v tomto případě hrazen vždy pouze peněžním plněním.

ODBYTNÉ A VYPOŘÁDÁNÍ POVINNÉHO DÍLU

Základní rozdíl mezi odbytným a vypořádáním povinného dílu lze vidět v tom, že částka odbytného nemusí odpovídat výši povinného dílu. Jediné omezení, jež platí i pro ostatní dohody o vypořádání povinného dílu, je obsaženo v § 1654 odst. 2, dle něhož platí, že zkrátí-li se tím však práva dalších věřitelů, je dohoda vůči nim neúčinná. Dohodou o odbytném se předejde například soupisu za účelem výpočtu povinného dílu.

Dohodu o odbytném i dohodu o vypořádání povinného dílu lze uzavřít **kdykoliv během řízení**, jakmile jsou známi dědici (míněni jsou všichni dědici, kteří dědictví neodmítli), nic však nebrání ani tomu, aby byly uzavřeny až před vydáním rozhodnutí o dědictví. Dohodu lze uzavřít v řízení o pozůstalosti při jednání do protokolu, nic nebrání ani tomu, aby ji strany přinesly k jednání.

V případech, kdy bude uzavřena v průběhu řízení o pozůstalosti dohoda o vypořádání povinného dílu, **je třeba ji schválit** [§ 185 odst. 3 písm. b) ZŘS]. Pokud má být povinný díl uspokojen věcí z pozůstalosti, lze říci, že toto schválení v sobě konzumuje i povolení volného nakládání s věcí podle § 1680 NOZ.

Dědici mohou s nepominutelným dědicem uzavřít v průběhu řízení o pozůstalosti nebo i po jeho skončení dohodu o odbytném (§ 1657 NOZ). Ustanovení § 1657 mluví o schválení takové dohody, lze však říci, že toto schválení **není hmotněprávní podmínkou její platnosti**, neboť se v něm uvádí pouze to, že bude-li dohoda schválena, nepoužijí se ustanovení § 1655 a 1656 NOZ, tedy ustanovení o soupisu, odhadu a výpočtu povinného dílu. Nebude tedy na újmu platnosti dohody o odbytném, nebude-li schvalována. *A contrario* lze sice dovodit, že nebude-li dohoda schvalována, použijí se § 1655 a 1656 NOZ. Strany dohody však již nebudou mít zájem postupovat dle těchto ustanovení, když se již dohodly na výši plnění. Dohoda o odbytném by měla být schvalována v případech, kdy bude uzavřena během řízení o pozůstalosti a má-li dle ní být plněno až po skončení pozůstalostního řízení, aby měl

nepominutelný dědic **exekuční titul**. Usnesení o jejím schválení může být vydáno po jejím uzavření během řízení o pozůstalosti, případně její schválení může být jedním z výroků usnesení o potvrzení nabytí dědictví.

Vypořádání povinného dílu rozhodnutím soudu je možné **až v konečném rozhodnutí o dědictví** a výpočet musí být přesný, provedený podle § 1655 a 1656 NOZ, s případným započtením podle § 1660 a 1661 NOZ a výplata povinného dílu se uskuteční **pouze v penězích**.

V případě, kdy nepominutelný dědic přijme odkaz rovnající se svojí hodnotou povinnému dílu, není třeba v řízení o pozůstalosti o vypořádání povinného dílu rozhodovat. Avšak i odkazovník, bude-li na tom trvat, bude pokračovat v řízení jako účastník podle § 113, může být při soupisu, ocenění, bude mu doručeno usnesení podle § 180 ZŘS, aby se mohla porovnat cena povinného dílu, který mu přísluší, s cenou odkazu, kterým má být povinný díl splněn.

VYDĚDĚNÝ NEPOMINUTELNÝ DĚDIC

Nepominutelný dědic může být zůstavitelem vyděděn. Může nastat situace, že uzná závěť za pravou a platnou, avšak neuzná, že byl platně vyděděn. Nabízí se otázka, zda lze spor o platnost vydědění řešit za pomoci § 1673 odst. 2. Lze dle něj postupovat v případech sporu o dědické právo, nebo má sloužit k vyřešení otázky, zda se vydědění nepominutelného dědice stalo po právu či nikoli? Systematickým výkladem lze dovodit, že 1673 odst. 2 NOZ řeší otázku odkázání k podání žaloby ve sporu o dědické právo.

Ve kterém případě lze odkázat nepominutelného dědice podle § 1673 odst. 2 NOZ k podání žaloby s návrhem na určení, že je dědicem? Toto ustanovení by mohlo v obou svých větách dopadat na případ, kdy zůstavitel nezanechal závěť, pořídil pouze prohlášení o vydědění a vyděděný chce dědit spolu s ostatními dědici ze zákona. V případě věty první, když zůstavitel v prohlášení o vydědění uvedl důvod vydědění, musí nepominutelný dědic podat žalobu proti dědicům ze zákona s návrhem na určení, že je dědicem, a v řízení musí prokázat, že byl vyděděn neprávem. V případě druhé věty odst. 2 musí dědici ze zákona podat proti nepominutelnému dědici žalobu s návrhem na určení, že vyděděný není dědicem, a v řízení musí nepominutelnému dědici dokázat některý ze zákonných důvodů vydědění, uvedených v § 1646 odst. 1. Tímto způsobem bude třeba řešit i případ vydědění mlčky a po právu (§ 1651 odst. 2 NOZ). Bude-li však záviset vyřešení sporu o dědické právo na právním posouzení pouze takových skutečností, které jsou mezi dědici nesporné, rozhodne pozůstalostní soud (soudní komisař) podle § 169 ZŘS V tomto směru viz podnětný článek JUDr. Filipa Plašila Zamyšlení nad odkázáním nepominutelného dědice na pořad práva v AD NOTAM č. 3/2016.

Pokud však zůstavitel kromě prohlášení o vydědění pořídí ještě závěť ve prospěch jiných osob, pak **na takovouto situaci dopadá § 1673 odst. 1**. Chce-li vyděděný (ať s uvedením důvodu vydědění, nebo bez něj) dědit, bude odkázán k podání žaloby o dědické právo on a musí jako potenciální dědic ze zákona v žalobě podané proti dědicům ze závěti dokázat neplatnost závěti a neexistenci jakéhokoliv důvodu vydědění, pokud nebude pozůstalostní soud rozhodovat podle § 169.

ROZHODOVÁNÍ O POVINNÉM DÍLU V ŘÍZENÍ PŘED OBECNÝM SOUDEM

Konkrétní ustanovení o tom, jak postupovat ve sporu, kdy nejde o spor o dědické právo, nýbrž výlučně o spor o platnost vydědění, neobsahuje občanský zákoník ani zákon o zvláštních řízeních soudních.

Nezbývá proto než řešení nalézat v § 1654 odst. 1 větě první a v zásadě, vyplývající z § 80 OSŘ, dle níž nelze žalovat na určení, je-li možné žalovat na plnění.

Základní úlohu soudu, který vede řízení o pozůstalosti, v tomto směru vymezuje následující judikát:

*Soud pozůstalostní zjistí pouze, kolik dle stavu pozůstalostního jmění připadá na díl povinný a **pokračuje nerušeně v projednání pozůstalosti**, vše ostatní řeší se ve sporu [R I 315/19 (Vážný 252)].*

Judikát je použitelný i dnes, pouze jeho závěr o tom, že se vše ostatní řeší ve sporu, platí jen tehdy, když právo nepominutelného dědice není uspokojeno v řízení o pozůstalosti ani dohodou po jeho skončení a kdy tedy musí nepominutelný dědic podat žalobu o zaplacení povinného dílu, chce-li jej získat.

Lze se přiklonit k řešení, že by měli vyděděný nepominutelný dědic a nepominutelný dědic, který své právo na povinný díl neuplatnil v řízení o pozůstalosti a dědici jeho právo (pohledávku) z titulu povinného dílu neuspokojili dobrovolně, **žalovat na zaplacení povinného dílu**. Soud si otázku, zda nepominutelný dědic byl platně vyděděn či nikoliv vyřeší jako otázku předběžnou a podle toho také rozhodne o povinnosti dědiců vyplatit mu povinný díl.

Aby však mohl nepominutelný dědic podat takovou žalobu, **musí znát čistou cenu pozůstalosti**. V tomto směru jsou inspirativní následující judikáty:

1. *Ve sporu o nároku nepominutelného dědice na povinný díl **nelze přezkoumati inventář** sepsaný při projednání pozůstalosti [R II 383/28 (Vážný 8528)].*

2. ***Nelze přezkoumati** pořadem práva právoplatné rozhodnutí pozůstalostního soudu, jímž stanovena byla cena nemovitostí patřících pozůstalosti [Rv I 429/21 (Vážný 1279)].*

Tyto judikáty by mohly být použitelné také dnes, neboť je nelogické, aby v případě rozhodování o žalobě na zaplacení povinného dílu měl být obecným soudem prováděn přezkum té části řízení o pozůstalosti, v níž byly shromažďovány po-

znatky o majetku a dluzích zůstavitele, aby bylo prováděno nově ocenění majetku zůstavitele a určována čistá cena pozůstalosti pro potřebu rozhodnutí o výplatě povinného dílu. Tato část pozůstalosti je pro dědice vydáním usnesení podle § 180 ZŘS pravomocně skončena, od ceny pozůstalosti se odvíjejí vztahy mezi dědici, a na tom již nelze nic měnit.

Problém je v tom, že pokud by s nepominutelným dědicem nebylo v řízení o pozůstalosti nakládáno jako s účastníkem řízení podle § 113 ZŘS, nebyla by obvyklá cena pozůstalosti pro něj závazná.

Má-li být tedy pro nepominutelného, i vyděděného, dědice **cena pozůstalosti závazná, musí být účastníkem řízení** a musí mu být doručeno usnesení podle § 180 ZŘS Musí být také účastníkem té fáze řízení, ve které se shromažďují důkazy pro to, aby mohla být cena pozůstalosti určena, tedy musí být účasten soupisu a ocenění pozůstalosti [viz k tomu též § 1685 odst. 1, § 1684 odst. 2 písm. c), § 1687, § 1686 odst. 2] NOZ. Proto je třeba **také s vyděděným nepominutelným dědicem** v řízení o pozůstalosti počítat jako s účastníkem řízení tak, jak to stanoví § 113 ZŘS

Co se týká formy odkázání vyděděného nepominutelného dědice k podání žaloby o zaplacení povinného dílu, postačí **neformální odkaz**, obsažený v protokolu o jednání, popřípadě dopis. Není nutný odkaz ve formě usnesení tak, jak je tomu v případě sporu o dědické právo. Pokud nepominutelný vyděděný dědic u obecného soudu prohraje řízení o zaplacení povinného dílu, protože soud dospěje k závěru, že došlo k platnému vydědění, bude muset nahradit dědicům mimo jiné i náklady soupisu a ocenění majetku, které museli podle § 1686 odst. 2 NOZ hradit společně s ním.

NEPOMINUTELNÝ DĚDIC NEZNÁMÉHO POBYTU

Otázkou však je, zda mají být nepominutelný opominutý dědic a nepominutelný vyděděný dědic, jimž se **nepodařilo doručit** obsílku k jednání na adresu jejich bydliště nebo místa pobytu, vyhledáváni stejně, jako tomu musí být u osoby, o které lze mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem (viz § 1671 NOZ, § 165 a 166 ZŘS). Nabízí se řešení, odpovídající zásadě, že se každý má sám starat o svá práva, a pokud by se potomek zajímal o zůstavitele, věděl by jistě o jeho úmrtí a je na něm, zda se přihlásí o povinný díl. Nebude proto nepominutelný dědic vyhledáván, nelze-li jeho jméno, příjmení a bydliště zjistit jednoduchým šetřením provedeným v rámci předběžného šetření v řízení o pozůstalosti, tedy z protokolu o předběžném šetření nebo z veřejně přístupných evidencí.

Takovémuto účastníku řízení bude možno usnesení podle § 180 ZŘS doručit dle § 46b OSŘ především na jeho adresu evidovanou v informačním systému evidence obyvatel. Toto usnesení má být doručeno podle § 126 odst. 1 písm. b) ZŘS do vlastních rukou, nicméně náhradní doručení je přípustné. Doručení bude provedeno zejména podle § 49 odst. 1 až 4, § 50h, 50l OSŘ.

KDO MÁ SPLNIT POVINNÝ DÍL

Zbývá zodpovědět otázku, kdo má uspokojit právo na povinný díl. Přijmeme-li za své tvrzení, že nepominutelný dědic je věřitelem, pak nám na tuto otázku odpovídá § 1703 NOZ, dle něhož dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost. Správce pozůstalosti jmenuje zůstavitel, jmenuje-li pouze vykonavatele, spravuje pozůstalost vykonavatel, správce může jmenovat soud, jinak pozůstalost spravují dědici. Správce tedy má splnit pohledávku nepominutelného dědice z titulu povinného dílu v době, kdy se plní za řízení o pozůstalosti. Se splněním povinného dílu by měli souhlasit všichni dědici (viz § 1238 odst. 1).

Otázkou je následující text § 1703, dle něhož se mohou věřitelé domáhat uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti. Lze říci, že v tomto případě to platí v omezené míře, neboť dědici mohou povinný díl splnit i z vlastního majetku, kterým ovšem nebude plnit správce pozůstalosti, nýbrž přímo dědic, i když nebude správcem pozůstalosti.

Po právní moci usnesení o nabytí dědictví plní povinné díly dědici. Je třeba připomenout, že dle § 1653 hradí dědici (případně i s odkazovníky) povinný díl poměrně. ■

Česko-rakouská civilistika a dědické právo

Ke 150. výročí narození Emanuela Tilsche

JUDr. Ondřej Horák, Ph.D., Mgr. Olga Rosenkranzová, Ph.D.[1]

I.

Z historicko-komparativní perspektivy má dědické právo výjimečné postavení. Tradičně propojuje aspekt osobní s majetkovým i absolutní s relativním, a proto také spolehlivě reflektuje míru společenských změn i posuny v právním myšlení. Na výkladu posledních pořízení se v římském právu formovala obecná interpretační pravidla pro právní jednání a dodnes se testamentární právo vyznačuje nejvíce speciálními výkladovými ustanoveními a domněnkami. Specifické postavení dědického práva nachází svůj odraz i v právním vzdělávání, kde tradičně uzavírá celou soukromoprávní oblast.

Význam a pozice dědického práva se ilustrativně odráží také v domácím právním vývoji. Ještě před vydáním obecného občanského zákoníku (*ABGB*) z roku 1811 byl vyhlášen patent o zákonné dědické posloupnosti (č. 548/1786 Sb. z. s.), jehož úprava platila pro všechny poddané bez ohledu na stavovskou příslušnost a v zásadě byla převzata i do finální verze zákoníku.[2] Oblast dědického práva prošla významnými změnami ještě za účinnosti *ABGB* v éře první světové války (dílčími novelami z let 1914 a 1916), ve druhé polovině 20. století (od z. č. 266/1949 Sb. až po tzv. velkou novelu č. 509/1991 Sb.) a podle očekávání také při poslední rekodifikaci soukromého práva.

Nová úprava dědického práva se výrazně odchýlila od dosavadního práva a naopak navázala na česko-rakouskou tradici reprezentovanou vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937 (shoda je přibližně u 78 % ustanovení). Je proto přirozené, že se v současných publikacích o dědickém právu ve zvýšené míře navazuje na tradiční (zvl. meziválečnou) literaturu.[3]

II.

V našem výkladu se kromě přiblížení stěžejních publikací z éry obecného občanského zákoníku zaměříme také na představení dobové civilistiky.[4] V zásadě ji můžeme dělit na tři období: 1) zakladatelské (do první světové války), 2) vrcholné (meziválečná éra) a 3) krizové (válečné a poválečné období). V následujícím výkladu se budeme blíže věnovat situaci do roku 1938/39, v éře do roku 1948 už větší práce z oblasti dědického práva nevznikaly (jak u učebnic, tak komentářů šlo o opakovaná vydání).[5]

1. *Zakladatelské období (do roku 1918).* Nejprve bylo nutné položit institucionální základy: v rámci změn v roce 1848 se přechodně podařilo prosadit výuku práv v českém jazyce, v roce 1861 pak došlo k opětovnému zřízení české stolice pro rakouské občanské právo a k založení časopisu *Právník*,[6] který se později stal tiskovým orgánem nově zřízené *Právnické jednoty v Praze* (1864), dále byla v roce 1882 rozdělena pražská univerzita na českou a německou; šlo o období příprav (do roku 1882) a konsolidace (1882–1918). Stěžejní osobností dobové právní vědy se stal Antonín Randa, dalšími významnými civilisty tohoto období byli Randovi žáci Josef Stupecký a Emanuel Tilsch; určující vědecký proud představoval historismus.

1.1. Prvním, kdo na univerzitní půdě česky přednášel dědické právo, byl Vendelín Grünwald (1812–1885). Práva vystudoval ve Vídni (promoval 1842), kde působil jako vychovatel u hraběte Harracha a poté v advokacii. Na pražské právnické fakultě přednášel občanské právo v letech 1850–1854 na základě císařského povolení, které mu přiznávalo stejná práva, jako měli habilitovaní docenti, mimo jiné také dějiny dědického práva v zemích rakouského mocnářství. V letech 1848–1850 překládal spolu s K. J. Erbenem, J. Jirečkem a J. Neubauerem obecný občanský zákoník do češtiny (překlad však nebyl vytištěn). V roce 1853 začal vydávat výklad o rakouském dědickém právu, zpracovaný komentářovou formou. Ze tří plánovaných sešitů vyšel pouze první (108 s.), pojednávající o § 531–646 občanského zákoníku (o právu dědickém, o posledních pořízeních a zvláště o závětích, a o náhradnictví a svěřenství).[7] Publikoval také časopisecky.[8] Vzhledem k malým vyhlídkám na získání profesury se

1 Článek je dílčím výstupem z projektů IGA PF 2016/009 „Autonomie vůle zůstavitele" a FRUP 2016/071 „Teorie práva III – Právní metodologie".

2 Patent je dostupný z: http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=jgs&datum=1003&page=50&size=45.

3 K inspiračním zdrojům nové dědicko-právní úpravy srov. Daduová, M., Horák, O. Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace. *Ad Notam,* 2016, roč. 22, č. 1, s. 8–12.

4 Z právnických biografických prací srov. Navrátil, M. (ed.). *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby*. Praha: nákl. vl., 1930, a Skřejpková, P. (ed.). *Antologie československé právní vědy v letech 1918-1939*. Praha: Linde, 2009. V současné době probíhají intenzivní práce na rozsáhlém projektu *Encyklopedie českých právních dějin* (hlavní redaktoři K. Schelle a J. Tauchen), který je rozvržen do šestnácti svazků, přičemž dva z nich budou obsahovat biografické medailony (dosud je evidováno 3 030 hesel, z toho 716 životopisných). Blíže: http://www.encyklopedie-pravni-dejiny.cz/.

5 Dále srov. databázi *Bibliografie vybraných právnických časopisů a sborníků 1918–1989* (ed. J. Tauchen a J. Kazda), která je dostupná z: https://is.muni.cz/el/1422/podzim2013/EL032/um/index.html.

6 V digitální knihovně Akademie věd ČR jsou dostupná vydání časopisu z let 1861–1936 (roč. 1–75). Dostupné z: kramerius.lib.cas.cz.

7 Grünwald, V. *Právo dědické podlé obecného zákonníka občanského s výkladem jakož i přípravným a historickým úvodem*. Praha 1853. Dostupné z: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=15870.

8 Grünwald, V. O původu i o studium obecného občanského zákona. *Časopis českého Museum*, 1850, roč. 24, s. 81–90 a 286–296.

roku 1854 přestěhoval do Českých Budějovic, kde se věnoval advokacii a později se také zapojil do politického života (opakovaně byl poslancem zemského sněmu i Říšské rady) a významně se zasloužil o podporu vzdělávání v jižních Čechách.

1.2 Antonín Randa (1834–1914)[9] i Josef Stupecký (1848–1907) se věnovali dědickému právu spíše okrajově. Bylo to dáno tím, že Joseph Unger, který vytyčil program rakouské civilistiky, systematicky zpracoval kromě obecné části také dědické právo,[10] a Randa proto zaměřil svoji pozornost především na právo věcné. Z dědického práva napsal pouze jedno větší a dvě drobnější pojednání týkající se zákonodárných projektů[11] a částečně se jej dotkl v rámci výkladu o nabývání vlastnického práva.[12] Stupecký se zabýval především obligačním právem; dědickému právu se věnoval pouze v rámci svých přednášek[13] a částečně také v rámci pojednání o nemanželských dětech.[14]

JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.
- působí na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Mgr. Olga Rosenkranzová, Ph.D.
- odborná asistentka na téže katedře

Až na počátku 20. století se pozornost české civilistiky obrátila také k dědickému právu. Vyzdvihnout musíme především Emanuela Tilsche (1866–1912),[15] který kromě samozřejmých litografických skript[16] připravil také komparativně založenou monografii o dědickém právu.[17] Zpracoval v ní zásady dědického práva, podmínky zahájení dědické posloupnosti a zákonnou posloupnost. Na jejím základě byl jmenován řádným profesorem.

Proč se Tilsch rozhodl (po habilitačním spisu o zástavním právu a monografii o vlivu nových procesních zákonů na občanské právo, na jejímž základě byl jmenován mimořádným profesorem) právě pro oblast dědického práva, není zcela jasné: ve své advokátní praxi, kterou vykonával před univerzitní dráhou, se s dědickou problematikou zřejmě často nesetkával, knize nepředcházely ani žádné přípravné studie a jím publikované články by nasvědčovaly spíše volbě tématu z obligačního práva.[18] Asi přitom spolupůsobilo více okolností: dědické problematice se v našem akademickém prostředí od dob Grünwalda nikdo systematicky nevěnoval, v rakouské literatuře byly dobře zpracovány materiálie (Ofner, Pfaff-Hofmann[19]) a mohl se ve zvýšené míře uplatnit komparativní přístup, k němuž Tilsch byl velmi dobře jazykově vybaven (kromě samozřejmé němčiny a latiny aktivně ovládal francouzštinu, italštinu a angličtinu, pasivně pak polštinu, ruštinu a španělštinu). V neposlední řadě mohla hrát roli také zvažovaná revize obecného občanského zákoníku,[20] která byla nakonec provedena formou tří dílčích novel z let 1914–1916. Tilschovy úvahy mohou být dodnes inspirativní: např. u pojmu a rozsahu pozůstalosti (s. 46 a násl.) a zvláštního pojistných plnění (s. 56 a násl.), u problematiky reprezentace (s. 88 a 96 a násl.) a zvláštního právního postavení potomků nedědícího potomka (s. 98a násl.) z důvodu dědické nezpůsobilosti, vydědění a vzdání se dědictví, nebo u rozsahu zákonného dědického práva (s. 107 a násl.). Nutno také zdůraznit, že problémy, na které upozorňoval, byly v rámci pozdějších novelizací napraveny.

2. *Vrcholné období (od roku 1918 do roku 1938/39).* Po roce 1818 došlo ke vzniku nových akademických pracovišť – vedle tradičních pražských právnických fakult (české a německé) začaly fungovat brněnská (1919) a bratislavská (1921) právnická fakulta. Dále došlo ke vzniku řady nových časopisů, pro oblast dědického práva to bylo *České právo* vydávané Spolkem notářů československých v letech 1919–1943 a 1946–1948 (28 ročníků).[21]

K nejznámějším představitelům meziválečné civilistiky se řadí univerzitní profesoři Jan Krčmář, Emil Svoboda, Jaromír Sedláček a František Rouček; určujícím vědeckým proudem byl pozitivismus, zvláště v podobě tzv. normativní teorie

9 Nověji srov. *Prof. Dr. Antonín Randa: zakladatelská osobnost pražské civilistiky: sborník prací k 175. výročí narození a 95. výročí úmrtí*. Praha: UK; Vodnář, 2009; Eliáš, K. Osobnost Antonína Randy a jeho vliv na české soukromé právo. *Právník*, 2014, roč. 153, č. 10, s. 811–815; Velek, L. Antonín Randa očima svých současníků. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 8, s. 673–688.

10 Unger, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts VI. Das österreichische Erbrecht*. 4. Aufl. Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1894. Dostupné z: http://dlib-pr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/books/%22213233%22.

11 Randa, A. *Der Erwerb der Erbschaft nach österreichischem Recht auf Grundlage des gemeinen Rechtes: ein Beitrag zur Beurtheilung des österreichischen Entwurfs eines Gesetzes über den Erbschaftserwerb vom Jahre 1866*. Wien: Manz, 1867, 149 s.; Vládní osnova zákona, kterýmž se upravuje nabývání dědictví. Zpráva komise „právnické jednoty", zřízené k tomu, aby dala své zdání o jmenované právě osnově. *Právník*, 1868, roč. 8, s. 125–134; Úvaha o návrhu uherského práva dědického. *Právník*, 1888, roč. 28, s. 325–333.

12 Randa, A., Kasanda, V. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. 7. vyd. Praha: ČAVU, 1922 (reprint: Wolters Kluwer, 2008), s. 193 a 197 a násl.

13 Stupecký, J. *Odkazy dle rakouského práva občanského*, 1898; *Rodinné fideikomissy*, 1905; a *Rakouské právo dědické*, 1907.

14 Stupecký, J. *Legitimace dětí nemanželských podle práva rakouského: poznámky k §§. 160.–162. zák. obč.* Praha: Ed. Grégr, 1897, 32 s.

15 Blíže: Horák, O. Emanuel Tilsch a česká civilistika. *Právník*, 2016, roč. 155, č. 4, s. 299–309.

16 Tilsch, E. *O fideikommissech*, 1905, 1908 a 1911; *Právo dědické*, 1906, 1908 a 1911.

17 Tilsch, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací právní vědy*. Část 1. Praha: Bursík & Kohout, 1905 (reprint: Wolters Kluwer, 2014). Srov. Stupeckého recenzi (*Sborník věd právních a státních*. 1907 roč. 7, s. 360–362).

18 V podstatě současně s monografií vydal její úvodní část o principech dědického práva ve fakultním časopise: Tilsch, E. Úvod do práva dědického. *Sborník věd právních a státních* 1905, roč. 5, s. 261–278.

19 Ofner, J. (ed.) *Der Ur-Entwurf und die Berathungs-Protokolle des Oesterreichischen Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches*. Bd. I–II. Wien: A. Hölder, 1889 (dostupné z: http://gdz.sub.uni-goettingen.de/gdz); Pfaff, L., Hofmann, F. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche*. Bd. I a II. Wien: Manz, 1877–1887 (dostupné z: http://www.uni-salzburg.at/index.php?id=29049).

20 V roce 1904 byla jmenována revizní komise za Ungerova předsednictví, jejím členem se stal také Randa, jemuž Tilsch svoji práci věnoval.

21 Bibliografická databáze (srov. op. cit. sub 5) bohužel v případě tohoto časopisu není kompletní (neobsahuje roč. 3, 4 a 6; a roč. 18 byl omylem propojen s roč. 14).

(ryzí nauky právní) na brněnské právnické fakultě. Dědické právo bohužel stálo poněkud stranou jejich zájmu.

Za nejvýznamnější osobnost meziválečné civilistiky bývá považován Jan Krčmář (1877–1950),[22] který jako první český právník literárně zpracoval celý systém občanského práva a také zaujal vůdčí roli při rekodifikaci občanského práva. Dědickému právu se však věnoval pouze ve dvou krátkých obdobích: jednak hned po studiu, než se zaměřil na mezinárodní právo soukromé; dále v éře první světové války v souvislosti s výklady o novelách *ABGB*.[23] *Po roce 1918 se dědickým právem zabýval už jen okrajově, např. v rámci úvah o reformě občanského práva.*[24] Z hlediska inspirativnosti si svůj význam dodnes podržela jeho učebnice dědického práva[25] i některé dílčí výklady, například o charakteru a účincích dědické smlouvy (resp. k § 1253 *ABGB*, dnes § 1585 OZ).[26]

Nejosobitějším civilistou meziválečné éry byl nesporně Jaromír Sedláček (1885–1945), známý svým redakčním a autorským podílem na velkém šestidílném komentáři.[27] Jedinou větší dědicko-právní prací byl jeho posudek k reformě dědického práva při dobové rekodifikaci.[28] Dále se podílel na českém vydání dědicko-právního svazku učebnice Roberta Mayr-Hartinga (1874–1948), u níž revidoval německý překlad a doplnil českou literaturu.[29] Dědicko-právní ustanovení v rámci velkého komentáře naopak poměrně zdařile okomentoval všestranný František Rouček (1891–1967), jehož hlavním oborem bylo obchodní právo.

Z meziválečných akademiků se dědickému právu nejvíce věnoval Tilschův nejbližší žák a pozdější nástupce Emil Svoboda (1878–1948): studie o výkladu právních jednání sloužily jako podklad k jeho habilitaci,[30] v roce 1919 se stal redaktorem nově založeného notářského časopisu *České právo* a při meziválečné rekodifikaci referentem subkomitétu pro dědické právo[31] a později také členem superrevizních komisí. Zajímal se o filozofii, byl vynikajícím řečníkem a stylistou, bohužel jeho literární činnost nebyla nijak obsáhlá: kromě opakovaného vydání učebnice dědického práva[32] můžeme uvést pouze několik kratších článků, které vznikaly především v souvislosti s přípravou rekodifikace.[33] Nejvýznamnějším autorem dědicko-právní literatury byl v meziválečné éře Antonín Hartmann (1864–1947), odborový přednosta Ministerstva spravedlnosti. Připravil komentáře k procesním předpisům i příručky z hmotného práva, inspirativní může být také jeho sbírka vzorů.[34]

V neposlední řadě připomeňme ještě některé „brněnské" práce komparativního charakteru: dvě propracované studie připravil finanční prokurátor a vládní rada v Brně Josef Voslař (1874–1956),[35] několika inspirativními články k platnému právu přispěl také brněnský romanista Jan Vážný (1891–1942).[36] Zatímco Voslařovy práce osvětlují inspirační zdroje vládního návrhu z roku 1937, a tím nepřímo i nového občanského zákoníku, Vážného články zase přesvědčivě ukazují anachroničnost některých dobových řešení, kdy zákonodárce formálně a bez porozumění recipoval římskoprávní pravidla, např. kritizuje neomezené ručení za dluhy a doporučuje „vymeziti zodpovědnost dědicovu za dluhy výší aktiv".[37]

III.

Co říci závěrem? Dědické právo stálo spíše na okraji odborného zájmu našich předních civilistů. Většina dobových článků byla zaměřena ryze prakticky, zevrubných (komparativně založených) studií bylo napsáno překvapivě málo; Tilschova nádherná publikace z počátku 20. století působí tak trochu jako z jiného světa. Přesto máme na co navazovat a právě tradiční dědicko-právní literatura by měla být jedna z těch nejinspirativnějších. ■

22 Blíže: Kuklík, J. *Profesor Jan Krčmář: Pozapomenutá osobnost pražské civilistiky*. Praha: UK; Pražské sdružení Jednoty českých právníků, 2008.

23 Krčmář, J. Povinný díl a darování. *Právník*, 1901, roč. 40, s. 822–828 a 853–860; O substituci fideikomisární k dílu povinnému. *Právnické rozhledy*, 1902, roč. 3, s. 119–121, 129–130, 141–143 a 154–156; Poznámky k dědickému právu dílčí novely k občanskému zákonníku. *Právník*, 1915, roč. 54, s. 201–209; Příspěvky k výkladu reformovaného práva občanského. K dědickému právu třetí novelly a řádu o zbavení svéprávnosti. *Právník*, 1918, roč. 57, s. 1–12 a 49–61.

24 Krčmář, J. Několik poznámek k chystané reformě práva občanského. *Sborník věd právních a státních*, 1920, roč. 20, s. 35–59. Dostupné z: https://archive.org/details/sbornkvdprvn20univuoft.

25 Krčmář, J. *Právo občanské. V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1930, 2. vyd. 1933; 3. vyd. 1937 (reprint: Wolters Kluwer ČR, 2014). Navazoval na své litografické *Základy přednášek o právu občanském*, přičemž *Dědické právo* vzniklo jako první již v roce 1905.

26 Tamtéž, s. 41–48.

27 Sedláček, J., Rouček, F. (eds.). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. I–VI. Praha: V. Linhart, 1935–1937 (reprint: Codex Bohemia, 1998; Wolters Kluwer ČR, 2014).

28 Sedláček, J. Poznámky k navrhované reformě dědického práva. *Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy university v Brně*, 1923, roč. 2, s. 148-155.

29 Mayr, R. *Soustava občanského práva. Kniha pátá: právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927.

30 Svoboda, E. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. I. Praha: nákl. vl., 1911; Problém vůle v rakouském právu dědickém. *Právník*, 1912, roč. 51, s. 195–206 a 257–284.

31 *Dědické právo: návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku*. Praha: České právo, 1921, 2. vyd. Ministerstvo spravedlnosti, 1924.

32 Svoboda, E. *Dědické právo*. Vesmír, 1921, 2. vyd. 1926, 3. vyd. Československý Kompas, 1946.

33 Srov. zvl. Svoboda, E. K revisi občanského zákoníka: Vpočtění věna, Hodnota pozůstalosti, Právo vdovské, Beneficium inventarii. *České právo*, 1921–22, roč. 3, s. 1–3, 41–44, 91–94 a 101–106 (též zvl. otisk); dále také Svoboda, E. *Výbor prací z práva občanského a z právní filosofie: k šedesátým narozeninám prof. Dr. E. Svobody*. Praha: Melantrich, 1939.

34 Hartmann, A. (ed.) *Nesporné řízení*. Praha: Československý Kompas, 1926, 2. vyd. 1931; *Vzory soukromoprávních smluv a prohlášení a podání v nesporných věcech*. Praha: V. Linhart, 1935; *Poslední pořízení*. Praha: V. Linhart, 1935; *Zákonná dědická posloupnost a projednání pozůstalosti v zemích české a moravské*. V Praze: V. Linhart, 1937.

35 Voslař, J. *Doporučuje se zavésti povinný díl pro vdovu a opraviti § 700 obč. zák. (dvorní dekret ze dne 23. května 1844 čís. 807 ř. z.)?* Brno: nákl. vl., 1925, 37 s. (Druhý sjezd československých právníků v Brně, Sekce I., Právo občanské a obchodní, otázka 3., práce 2.); Dědické právo v osnově občanského zákona. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1938, roč. 21, s. 347–370.

36 Srov. zvl. Vážný, J. Pojem práva dědického a účelnost jeho dnešní struktury. *Právny obzor*, 1923, roč. 6, s. 97–103; Římské právní ideje v občanském zákoníku a v osnově. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1933, roč. 16, s. 171–186.

37 Vážný, J. Op. cit. sub 36, 1923, s. 100–101.

Dvě přátelství vinohradského notáře

NA PŘELOMU 19. STOLETÍ A 20. STOLETÍ BYL ROZVOJ DNEŠNÍCH PRAŽSKÝCH VINOHRAD TAK BOUŘLIVÝ, ŽE DOBOVÝ TISK JEJ POROVNÁVAL S ROZVOJEM AMERICKÝCH MĚST. V ROCE 1907 VYDANÝ 26. DÍL PRESTIŽNÍHO OTTOVA SLOVNÍKU NAUČNÉHO MLUVÍ O TEHDY SAMOSTATNÝCH KRÁLOVSKÝCH VINOHRADECH JAKO O TŘETÍM NEJVĚTŠÍM MĚSTĚ V ČECHÁCH.

JUDr. Jan Kotous

Vinohrady měly v té době téměř 100 ulic a tři velká náměstí, Purkyňovo (dnešní nám. Míru), Tylovo a krále Jiřího z Poděbrad. Při sčítání lidu provedeném v roce 1900 zde žilo 52 504 obyvatel, z toho 47 056 se hlásilo k české národnosti a 4 769 k národnosti německé. Zbytek tvořili ostatní „usedlí" jak se tehdy říkalo. Ti všichni žili v 1 080 domech. O sedm let později už měly ale Vinohrady přes 70 000 obyvatel a počet domů překročil 1 400. Vedle nejrůznějších úřadů, které s sebou správa, na tehdejší dobu tak velkého města přinášela, zde sídlilo mj. okresní hejtmanství, dále okresní soud, okresní velitelství četnictva a také notářství. Vinohradským notářem byl v té době JUDr. Jaroslav Čulík, pozdější prezident Pražské notářské komory. V jeho kanceláři vykonával v roce 1889 několik měsíců notářskou praxi JUDr. Antonín Mokrý, od roku 1912 druhý notář na Královských Vinohradech, kterému je tento článek věnován.

JUDr. Antonín Mokrý (v rodinné kronice označovaný „Antonín V.") se narodil 31. května 1855 ve Vodňanech, jako třetí syn tamějšího notáře Antonína Mokrého (IV.) a jeho manželky Marie, roz. Pávkové. Základní školní docházku absolvoval ve Vodňanech, v Českých Budějovicích pak gymnaziální studia, která v roce 1874 ukončil maturitou s vyznamenáním. V tom samém roce byl přijat ke studiu práv na právnické fakultě vídeňské univerzity, kde byl 3. listopadu 1880 promován doktorem veškerých práv. A právě k jeho vídeňskému pobytu se pojí historie prvního přátelství.

NA VÍDEŇSKÉ UNIVERZITĚ – TOMÁŠ MASARYK

Vídeňská univerzita patřila vždy mezi nejprestižnější vysoké školy monarchie. Od svého založení v roce 1365 vévodou Rudolfem IV. Habsburským byla také první univerzitou v německy mluvících zemích. V době, kdy na ni přichází studovat Antonín Mokrý, se akademický život řídil čerstvým vysokoškolským zákonem z 27. dubna 1873, který mj. stanovil organizaci univerzit a zachoval jejich základní historické dělení na čtyři fakulty,

JUDr. Antonín Mokrý, v rodinné kronice označovaný jako Antonín V.

teologickou, právnickou, lékařskou a filozofickou. V čele celé univerzity stál rektor, volený každý rok z řádných profesorů. Jednotlivé fakulty řídili děkani. Toto tradiční organizační schéma je na středoevropských univerzitách víceméně zachováváno dodnes. V době, kdy Antonín Mokrý začíná studovat, jsou přijímány na univerzity také ženy, avšak zatím pouze ke studiu na fakultách lékařských nebo filozofických. Teologii ani práva studovat nemohly. Výuka jednotlivých předmětů byla zakončena zkouškami dvojího druhu. Jednak to byly zkoušky akademické – rigoróza. Na základě jejich úspěšného absolvování univerzita udělovala příslušnou akademickou hodnost. Vedle toho zde byly ovšem zkoušky státní, které dosvědčovaly, že absolvent má odpovídající znalosti a dovednosti pro zvolené obory státní služby. Státní zkoušky byly ze zákona předepsány na fakultách právnické a filozofické. Rigorózní zkoušky se na těchto a dalších dvou fakultách, teologické a lékařské, řídily každoročně vydávanými rigorózními řády.

„Český život ve Vídni, ten se soustřeďoval ve spolcích dělnických, pak v Besedě a v Akademickém spolku," říká, ještě po letech, T. G. Masaryk v Čapkových „Hovorech s TGM". Akademický spolek vznikl spojením dvou menších studentských spolků „Slavie" a „Vltava" na společné schůzi 2. května 1868. T. G. Masaryk se přihlásil za člena nově vzniklého spol-

ku hned při svém vstupu na univerzitu 17. listopadu 1872. Zprvu nebyl zrovna aktivním členem. Opravdu angažovat se začal až ve školním roce 1874 až 1875, kdy se také ve spolku potkává se studentem 1. ročníku práv, který do Vídně přišel z jihočeských Vodňan, Antonínem Mokrým. 3. května 1875 byl Masaryk zvolen starostou Akademického spolku. Sám v Hovorech vysvětluje proč… „Nu, někdo musel být předsedou a já měl něco peněz – skoro všechny jsem nechal ve spolku, když něčeho potřebovali." Tady je třeba podotknout, že vlastní činnost spolku řídil výbor, který Masaryk svolával, na začátku svého předsednictví, každý týden. Členové výboru byli Masarykovi velmi oddáni a většina z nich zůstala s ním v přátelském styku po celý život. Antonín Mokrý zastával ve spolku funkci knihovníka. Masarykovi a jeho výboru se podařilo během dvou semestrů spolek zbavit dluhů a postavit jeho činnost na pevný základ.

Spolek sídlil ve vídeňském 1. okrese, Schönlaterngasse 7, přeložit bychom to mohli jako „ulice Krásné lucerny". I dnes je to opravdu půvabná ulička, pojmenovaná podle lucerny z krouceného železa, stále umístěné na domě č. 6. Originál lucerny se mimochodem dochoval a v současnosti tvoří jeden z exponátů Historického muzea města Vídně. Na domě, ve kterém se scházel český Akademický spolek, vidíme postavu bájného „baziliška", který se údajně v roce 1212 objevil ve studni tohoto domu. Po něm se také někdy říkalo domu „Basiliskenhaus". Z původního domu se bohužel mnoho nedochovalo. V roce 1944 dostal přímý zásah bomby, a to, co dnes vidíme, je vlastně rekonstrukce původního stavu. Ve vedlejším domě, označovaném číslem „7a" žil v letech 1838 až 1839 hudební skladatel Robert Schumann. Když pokračujeme ulicí dál, přijdeme na malé náměstí Dr. Ignáce Seipela, před budovu hlavního sídla současné rakouské Akademie věd. Budova postavená v roce 1753 v sobě skrývá aulu staré vídeňské univerzity. Až do dnešních dnů je to jedna z nejreprezentativnějších prostor Vídně. Zde bylo v roce 1808, za přítomnosti Josefa Haydna provedeno jeho nesmrtelné oratorium „Stvoření světa". A tady také byli oba přátelé po skončení studií promováni. Vlastní budova „staré univerzity", kam chodili na přednášky, se nachází hned naproti.

Spolek měl ke své činnosti k dispozici knihovnu, studovnu a společenskou místnost. Ve svých vzpomínkách Antonín Mokrý vždy líčil svého přítele Masaryka „jako krasavce velice dobrosrdečného a vždy k pomoci ochotného. Pro něho již tehdy peníze neměly ceny, o čemž by mohl svědectví dáti mnohý chudý kolega." Akademický spolek českých vídeňských studentů přežil do 20. století. Že Masarykovi zůstal „srdeční záležitostí" svědčí vzpomínka uveřejněná v „Masarykově almanachu" vydaném v roce 1925. Zaznamenává setkání prezidenta nové Republiky Československé se zástupci Akademického spolku, kteří přijeli do Prahy, aby panu prezidentovi odevzdali jubilejní spolkovou medaili. A TGM se jich hned zeptal: „Jaké pak máte finance?"

Cesty obou studentských přátel se později rozešly. Antonín Mokrý ukončil svá právnická studia v roce 1883 a vrátil se do Vodňan, kde působil jako koncipient v notářské kanceláři svého otce. Po jeho smrti 22. listopadu 1883 byl jmenován

ANTONÍN MOKRÝ,
knihovník A. S. a redaktor „Zábavy"
Fot. (Adèle, Vídeň).

substitutem uprázdněného vodňanského notářství, které převzal následně jeho starší bratr Otakar. Antonín působil v kanceláři svého bratra až do konce července roku 1889. A tady je třeba popravdě konstatovat, že notariát vlastně za svého bratra vedl. Otakar, tehdy již uznávaný český básník a člen „vodňanského trojlístku" (Mokrý, Herites, Zeyer) se totiž více věnoval poezii a literatuře vůbec než „suché" notářské praxi. A Tomáš Masaryk? Po prázdninách, 3. listopadu 1875, na svoji předsednickou funkci rezignoval. Měl hotové absolutorium filozofie a chystal se k doktorátu. Následoval studijní pobyt v Lipsku, kde také potkal svoji budoucí manželku... 15. března 1878 uzavřeli Tomáš Masaryk a Charlotta Garrigue sňatek. Novomanželé se vrátili do Vídně a Masaryk se připravoval k habilitaci. Za čtyři roky, 17. července 1882, přijel Masaryk, nově jmenovaný mimořádný profesor české univerzity, do Prahy. Někdy v roce 1890 se oba přátelé náhodně setkali v Praze cestou do univerzitní knihovny. Podle vyprávění Antonína Mokrého měl tehdy Masaryk ze setkání upřímnou radost. Svého někdejšího studentského přítele nejen rád viděl, zajímal se podrobně o jeho osudy a také ho pozval i do své rodiny.

PŘÁTELSTVÍ DRUHÉ – BÁSNÍK SVATOPLUK ČECH

Na rozdíl od svého mladšího bratra Antonína, který studoval práva ve Vídni, starší Otakar absolvoval právnickou fakultu pražské univerzity ještě před jejím rozdělením na českou a německou. S jeho občasnými pražskými pobyty se také pojí

vznik přátelství Antonína Mokrého s básníkem Svatoplukem Čechem. Oba bratři se seznámili s Čechovým básnickým dílem ještě za gymnaziálních studií v Českých Budějovicích. Později vzpomíná Antonín Mokrý, jak byl Otakar v roce 1872 „přímo ohromen" Čechovým básnickým historickým eposem „Adamité", který Svatopluk Čech začal v tomto roce uveřejňovat v literárním almanachu „Lumír". V době svých právnických studií se Otakar se Svatoplukem Čechem, rovněž vystudovaným právníkem, spřátelil a „od té doby zůstali oba v intimním a ničím nezkaleném přátelství až do smrti".

I když studoval ve Vídni, zajížděl občas Antonín Mokrý za svým bratrem do Prahy a také u něho bydlel. V roce 1877 sdílel spolu s ním podnájem právě u Svatopluka Čecha, v jeho novém bytě na Královských Vinohradech, Vocelova ulice č. 8. Ve svých vzpomínkách vypráví úsměvnou historku, jak se jeho bratr připravoval ke státní zkoušce a zoufale potřeboval klid ke studiu. Nejinak na tom byl i Svatopluk Čech, který si nosil z redakce práci domů. Klid však neměl jeden ani druhý. V suterénu domu, přímo pod obývacím pokojem, měl svoji dílnu a byt tkadlec, který pracoval u svého stavu od časného rána dlouho do noci. Svatopluk Čech byl nucen proto psát svá literární díla v kuchyni, a když měl nějakou neodkladnou práci, trávil tam celou noc. Přitom vařil kávu a kouřil, zapaluje si jedno „krátké" od druhého. A nebyl by to básník a spisovatel jeho druhu, aby tuto zkušenost literárně nezúročil. Stalo se tak později v úsměvné arabesce „Tiché řemeslo". Nešťastný pracovitý tkadlec, kterého takto zvěčnil, má zde jméno „Mírumil Tichý".

Svatopluk Čech se později přestěhoval na Královských Vinohradech do bytu na Palackého třídě (dnes Francouzská) v domě č. 44. Sem za ním přicházel Antonín Mokrý při svých občasných pražských pobytech. Netřeba dodat, že oba staří přátelé se stýkali poměrně často, ponejvíce v Čechových oblíbených hospůdkách. Z nich utkvěly Antonínu Mokrému v paměti dvě. Restaurace „U Němečků" na Vyšehradské třídě a pochopitelně hradčanská „Vikárka", kterou Svatopluk Čech proslavil ve svých nesmrtelných příhodách pražského domácího pána, Matěje Broučka. A protože na Vikárce je i dnes místo, kde Svatopluk Čech pobýval, označeno pamětní destičkou, lze vzpomenout, že vedle něho na Vikárce často sedával i jeho přítel, budoucí vinohradský notář JUDr. Antonín Mokrý.

V roce 1899 na Nový rok zesnul po dlouhé a těžké nemoci český básník a vodňanský notář Otakar Mokrý. Jeho bratr Antonín, v té době substitut notářství v Jičíně, byl o rok později jmenován notářem v Hlinsku a v roce 1898 přeložen do Jilemnice. Do Prahy již tak často nezajížděl a také Svatopluk Čech pobýval stále více mimo Prahu. Nejprve v Obříství a později si nechal postavit vilu v romantické části Tróje, v ulici Na Havránce. A zde se také oba přátelé v roce 1906 setkali naposled. „Ukazoval mně celý svůj byt," vzpomínal později Antonín Mokrý, „seděli jsme pak v altánku při sklence Trojského vína, které mně velmi chutnalo, což Svatopluku Čechovi působilo pravé potěšení. Pak jsme se srdečně rozloučili. Svatopluk Čech políbil mne na tvář, jako by tušil, že se již nikdy neuzříme..." A opravdu se již nesetkali. Svatopluk Čech zemřel o dva roky později, 28. února 1908.

Budova dnešní rakouské Akademie věd, dříve původní aula vídeňské univerzity (foto autor)

Dům č. 7 ve vídeňské Schönlanterngasse, někdejší sídlo Českého akademického klubu (foto autor)

NOTÁŘEM NA KRÁLOVSKÝCH VINOHRADECH

JUDr. Antonín Mokrý byl v roce 1912 přeložen na nově zřízené druhé notářství na Královských Vinohradech. To už byl téměř čtvrt století ženat a otcem tří dětí, dcer Růženy a Marie a syna Antonína. Jeho manželkou se stala Marie Hanzlovská, dcera mlynáře z Blanice nedaleko Bavorova. A jak už to v rodině Mokrých bývalo, ti dva se seznámili při pouti na jihočeském Lomci, mezi lidmi láskyplně nazývaném „Lomeček". V Praze se nastěhovala rodina notáře Mokrého do krásného secesního domu na Palackého třídě č. 3, na rohu dnešní Francouzské ul. a Náměstí Míru. V domě rodina nejen bydlela, ale zde byla také umístěna notářská kancelář. Notář Mokrý byl v té době ve své profesi již poměrně známou osobou. Byl autorem několika zásadních právnických pojednání, z nichž např. jeho studie „Příspěvek k opravě knihovního zákona" uveřejněná v Právníku v roce 1886 vzbudila zaslouženou pozornost, takže ji citoval ve svém díle o vlastnictví dokonce profesor Antonín Randa. Mokrý nepřispíval jen do odborných českých právnických periodik. Díky svému vídeňskému studiu a perfektní jazykové vybavenosti setkáváme se i s jeho německy psanými odbornými články. Odborná erudice a profesní zdatnost byly jedním z důvodů, proč byl zvolen 30. 12. 1913 členem Pražské notářské komory, tehdejšího stavovského orgánu. V letech 1923 až 1924 dokonce působil jako její viceprezident. Když 18. září 1925 zemřel, napsal tehdejší prezident Notářské komory JUDr. Jaroslav Čulík v nekrologu: „Zvolenému povolání oddal se s celou duší, stal se vzorem řádného notáře a získal si přízeň a náklonnost veškerého obecenstva, kde působil. Hluboké své vědění nestavěl na obdiv, jelikož vůbec nemiloval veřejnosti. Žil tiše, v ústraní, pro rodinu a své povolání, jemuž věnoval přebytečnou energii, účastně se činně práce stavovské." ■

Autor působí externě na Právnické fakultě UK v Praze.

Webové stránky NK ČR v novém

OD PŘECHODU NA NOVOU VERZI WEBU WWW.NKCR.CZ UŽ UPLYNUL SICE NĚJAKÝ ČAS, MOŽNÁ ALE PRÁVĚ PROTO JE VHODNÉ SI S ODSTUPEM PŘIPOMENOUT, V ČEM JE JINÝ A JAKÉ NOVINKY PŘINÁŠÍ.

ZACÍLEN NA BĚŽNOU VEŘEJNOST

Na první pohled je patrný nový design. Důležitější je ale změna skupiny uživatelů, na kterou web cílí. Dříve byl největší prostor věnován termínům konkurzů a aktualitám z NK ČR. Web tak byl vlastně určen především právním odborníkům. Nově se stránky orientují zejména na běžnou veřejnost. Cílem je sdělit, že i konzervativní profese, jakou notář je, má místo ve dvacátém prvním století, ukázat, jaké služby notář poskytuje, vysvětlit občanovi, s čím se může na notáře obrátit, a pokud možno ho k notáři rovnou dovést. Doslova ukázat k notáři co nejrychlejší cestu. O tom ale podrobně později.

SLUŽBY NOTÁŘE JAKO HLAVNÍ SDĚLENÍ

První, s čím se každý návštěvník webu www.nkcr.cz setká, je představení pěti hlavních notářských služeb ve formě postupně se měnících obrázků. Jsou to služby v oblasti práva obchodních společností, převody nemovitostí, poslední vůle, manželské smlouvy a konzultace k životním situacím. Kliknutím na tlačítko více informací je možné zjistit ke každému tématu další podrobnosti.

Klíčové části webu, tedy službám, které notář poskytuje, se podrobněji věnuje i další část hlavní stránky nazvaná „Nejčastější notářské služby".

Úplně nejpodrobněji jsou nejčastější životní situace, se kterými se veřejnost může na notáře obrátit, popsány v hlavním menu, v položce Služby. Ta je nejobsáhlejší a obsahuje popis každé situace, který je strukturovaný do několika částí: zkráceného popisu situace, podrobného popisu, praktického příkladu a odkazu na další související situace.

RYCHLÁ CESTA K NOTÁŘI

Dalším důležitým prvkem hlavní stránky je rychlé hledání notáře. Přímo na hlavní stránce je možné do vyhledávacího pole zadat jednoduše ulici, město nebo jméno notáře. Jako výsledek se zobrazí nejen textový seznam nalezených notářů, ale i mapa České republiky s ikonami, které znázorňují umístění nalezených kanceláří.

Z hlavní stránky vede odkaz i na rozšířené vyhledávání, kde je dokonce možné vyhledat nejbližšího notáře podle vaší

aktuální polohy, anebo, stejně jako dříve, vyhledávat podle podrobných kritérií, jako jsou úřední dny, příslušnost k regionální komoře, soudu nebo podle jazyka, kterým notář hovoří.

Detailní informace o notáři pak nově obsahují volbu „Navigovat k notáři", která, jak už bylo zmíněno v úvodu článku, zobrazí nejrychlejší cestu do notářské kanceláře s použitím Google map.

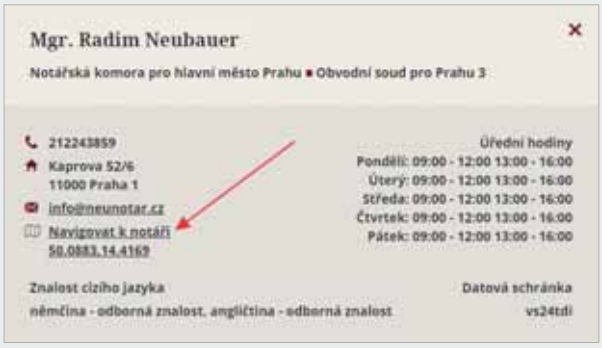

SEZNAM LISTIN MMR A VAŠI NOTÁŘI

Dále na úvodní stránce uživatelé naleznou odkaz na vyhledávání ve veřejném Seznamu listin o manželském majetkovém režimu a také odkaz do sekce Vaši notáři, kde bude NK ČR postupně zveřejňovat praktické rady a informace pro veřejnost.

AKTUALITY A KONKURZY

Poslední větší položkou na hlavní stránce jsou Aktuality a Konkurzy. Oproti původnímu webu došlo k jejich mírnému upozadění. Jsou určeny odborné veřejnosti a notářům a lze předpokládat, že tato skupina uživatelů si je najde i na nižších pozicích v úvodní stránce.

AD NOTAM

Podobně jako na původním webu je možné i na tom novém zobrazit starší čísla časopisu Ad Notam. Nově je obsažen nejen v podobě pdf souborů, ale i jako běžný webový článek. Běžné webové články přispívají k větší atraktivitě webu pro internetové vyhledávače, články jsou snadněji dohledatelné a rychleji přístupné.

CHRÁNĚNÁ ZÓNA

Notáři a jejich pracovníci často používají sekci pro notáře, ta se nově skrývá pod ikonou uživatele v pravém horním rohu stránky a je označena jako Chráněná zóna. Došlo k zásadní změně ve způsobu přihlašování, kdy byla opuštěna dnes už bezpečnostně naprosto nevyhovující metoda jednotného hesla. Každý notář se tedy přihlašuje svým vlastním jménem.

VYŠŠÍ ZABEZPEČENÍ

S ohledem na bezpečnost došlo ještě k jedné zásadní změně, a to k nasazení nejpokročilejší verze certifikátu pro zabezpečení webových stránek, takzvaného EV certifikátu (Extended Validation Certificate). Ten totiž nejenže šifruje obsah komunikace mezi webem a uživatelem, což je dnes standardní chování všech významnějších webů, ale především identifikuje skutečného provozovatele webových stránek. V tomto případě tedy Notářskou komoru České republiky. Uživatelé mají jistotu, že obsah webu nepodstrčil potenciální útočník. Mimochodem, na EV certifikáty v letošním roce přešly i všechny další weby NK ČR, „Seznam listin o manželském majetkovém režimu" a CIS2. Jsou tedy provozovány na úrovni zabezpečení, kterou používají například bankovní ústavy. Podrobněji se certifikátům věnuje rámeček na této stránce.

RYCHLÉ VYHLEDÁVÁNÍ

Další novou funkcí je fulltextové vyhledávání v obsahu webu, které se ukrývá pod ikonou lupy vpravo nahoře na úvodní stránce. Místo procházení webu a hledání postupu řešení určité životní situace stačí do vyhledávacího pole zadat několik klíčových slov a příslušný článek rychle najdete.

SNADNÁ AKTUALIZACE OBSAHU

K zásadním změnám došlo pod povrchem webových stránek. Celý web pracuje na bázi redakčního systému, takže NK ČR může sama operativně měnit jeho obsah. Je možné snadno přidávat nové články, celé sekce nebo položky do hlavního menu.

PŘIPRAVEN I PRO MOBILNÍ ZAŘÍZENÍ

Web podporuje responzivní design, což znamená, že stránky se automaticky přizpůsobují zařízením, ze kterých na ně přistupujete. Design stránek se automaticky přeskládá tak, aby byl dobře čitelný i na zařízeních s menším displejem, tedy na mobilním telefonu nebo tabletu.

DALŠÍ VÝVOJ

Stránky dále žijí a procházejí, teď už mírnějšími, změnami. V brzké době se například objeví jazykové mutace. Část obsahu tedy bude dostupná nejen v češtině, ale i v angličtině, němčině a dalších jazycích.

ZÁVĚR

Snad tedy nový web přispěje k modernímu pojetí notářství a přivede do kanceláří další klienty.

Máte-li k novým webovým stránkám podněty či náměty na zlepšení, případně pokud byste se chtěli podílet na tvorbě jejich obsahu, neváhejte se obrátit na kancelář NK ČR. ■

Ing. Miroslav Pecháček
- IT konzultant NK ČR
- zabývá se IT bezpečností a vývojem informačních systémů.
- miroslav.pechacek@seznam.cz

JAK POZNÁM BEZPEČNÝ WEB?

Jak jsme zmínili v jednom z předchozích článků, internet není úplně bezpečné místo.

Možní útočníci vám mohou podstrčit své vlastní stránky, které jsou k nerozeznání od internetového bankovnictví, nechají vás zadat přihlašovací jméno a heslo a to pak zneužijí k vyloupení vašeho účtu. Jiný typ útoku přesměruje vaše připojení a útočník v klidu odposlouchává hesla, která během práce zadáváte.

V současnosti není ani příliš náročné takové útoky provést. Lehce je lze realizovat, zejména pokud se připojujete k internetu v kavárně, hotelu či na jiném veřejně přístupném místě.

Jako jednu z obran proti takovým útokům používají webové stránky své vlastní certifikáty, kterými podepisují a šifrují spojení s vámi.

Jak poznáte, zdali s vámi web komunikuje bezpečně? Sledujte adresní řádek prohlížeče. V úvahu připadají tři možnosti a vypadají takto:

NEŠIFROVANÉ SPOJENÍ

Černý text adresního řádku na světlém pozadí.

Do takového webu rozhodně nezadávejte své jméno nebo heslo. Heslo je možné snadno odposlechnout.

Nemáte jistotu, že zobrazené informace skutečně pocházejí z webu, na který jste chtěli jít.

Web je vhodný maximálně k pasivnímu prohlížení méně významných informací.

Internet Explorer

Google Chrome

Mozilla Firefox

BĚŽNÝ CERTIFIKÁT

Text „https“ v adresním řádku.

Heslo, které na takový web zadáte, je relativně v bezpečí.

Spojení mezi vámi a webem je šifrované, útočník může jen těžko měnit obsah webu nebo odposlechnout heslo.

Web je vhodný pro běžné informace nekritického významu.

Internet Explorer

Google Chrome

Mozilla Firefox

EV CERTIFIKÁT (EXTENDED VALIDATION CERTIFICATE)

Zelená v adresním řádku a především samostatný text s názvem organizace.

Heslo, které na takový web zadáte, je v bezpečí.

Spojení mezi vámi a webem je šifrované, útočník může jen těžko měnit obsah webu nebo odposlechnout heslo.

Tento certifikát mohou vydat jen vybrané certifikační autority, které zároveň ověřují existenci organizace uvedené v certifikátu.

Používají je organizace, jejichž činnost je založena na důvěře mezi nimi a klienty.

Web je vhodný pro kriticky důležité informace typu internetového bankovnictví.

Pokud vaše internetové bankovnictví používá takový certifikát a jednoho dne ho neuvidíte, zbystřete, je možné, že jste právě obětí útoku.

Internet Explorer

Google Chrome

Mozilla Firefox

Nejvyšší soud České republiky

Z JUDIKATURY NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Ilustrační foto: Shutterstock.com

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 10. 2016 k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti

NEJVYŠŠÍ SOUD ČR, KTERÝ JE POVOLÁN SLEDOVAT A VYHODNOCOVAT PRAVOMOCNÁ ROZHODNUTÍ SOUDŮ [§ 14 ODST. 3 ZÁKONA Č. 6/2002 SB., O SOUDECH, SOUDCÍCH, PŘÍSEDÍCÍCH A STÁTNÍ SPRÁVĚ SOUDŮ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH DALŠÍCH ZÁKONŮ (ZÁKON O SOUDECH A SOUDCÍCH), VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ], Z PŘEDLOŽENÝCH ROZHODNUTÍ ZJISTIL, ŽE SOUDY NEPOSTUPUJÍ JEDNOTNĚ PŘI POSUZOVÁNÍ OTÁZEK ZJIŠŤOVÁNÍ MOŽNOSTÍ, SCHOPNOSTÍ A MAJETKOVÝCH POMĚRŮ POVINNÉHO V ŘÍZENÍ O VÝŽIVNÉM PRO NEZLETILÉ DĚTI. PO VYHODNOCENÍ PŘEDLOŽENÝCH ROZHODNUTÍ A NA JEJICH ZÁKLADĚ ZAUJALO OBČANSKOPRÁVNÍ A OBCHODNÍ KOLEGIUM NEJVYŠŠÍHO SOUDU NA NÁVRH PŘEDSEDY OBČANSKOPRÁVNÍHO A OBCHODNÍHO KOLEGIA V ZÁJMU ZAJIŠTĚNÍ JEDNOTNÉHO ROZHODOVÁNÍ SOUDŮ V TĚCHTO VĚCECH NÁSLEDUJÍCÍ

Cpjn 204/2012

STANOVISKO:

I. Vyživovací povinnost prarodičů a dalších předků vůči dítěti nastupuje tehdy, jestliže rodič nemůže své vyživovací povinnosti, byť i částečně – do 31. 12. 2013 tehdy, neplnil-li rodič vyživovací povinnost v rozsahu uspokojujícím nutné potřeby dítěte – dostát z objektivních důvodů nebo je-li vyloučeno, aby plnění vyživovací povinnosti mohlo být na rodičích vymáháno. Výživné prarodičům a dalším předkům vůči dítěti po 1. 1. 2014 soudy stanoví v rozsahu odpovídajícím odůvodněným potřebám oprávněného a jeho majetkovým poměrům, jakož i schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného (povinných); zákon však nestanoví kritérium shodné životní úrovně dítěte s životní úrovní prarodičů a dalších předků. Řízení o vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků k nezletilému dítěti soud zahájí, nebo tyto osoby do probíhajícího řízení o vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti přibere, z úřední povinnosti, a to v okamžiku, kdy vyjde najevo, že rodiče dítěte nemohou své vyživovací povinnosti dostát.

II. V odůvodnění rozhodnutí o schválení dohody rodičů o výživném soud uvede, jaká zjištění učinil o oprávněných potřebách dítěte na straně jedné, a schopnostech, možnostech a majetkových poměrech povinných a jejich životní úrovni na straně druhé, s přihlédnutím k tomu, kdo a v jakém rozsahu o dítě osobně pečuje, a to alespoň v takovém rozsahu, aby bylo zřejmé, že dohoda rodičů není ve zjevném rozporu se zájmy dítěte.

III. Rozhoduje-li soud po 1. 1. 2014 o dlužném výživném pro děti, nelze oprávněnému společně s dlužným výživným přiznat i zákonné úroky z prodlení.

IV.

A. **Při určení výše potenciálního příjmu soud nevychází z vyššího příjmu, kterého povinný dříve dosahoval, ale z příjmu, kterého by s ohledem na své skutečné schopnosti a možnosti (popř. i majetkové), dané mimo jiné jeho fyzickým stavem, nadáním, vzděláním, pracovními zkušenostmi a nabídkou a poptávkou na rozumně regionálně určeném trhu práce mohl dosahovat.**

B. **Na splnění podmínek uvedených v ustanovení § 913 odst. 2 o. z. (dříve ustanovení § 96 odst. 1 zákona o rodině) lze usuzovat zejména tam, kde povinný dlouhodobě vykazuje účetní ztrátu, jestliže byl opakovaně sankčně vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání, vyhýbá se nabízené práci odpovídající jeho věku, zdravotnímu stavu a vzdělání, zavinil, že mu nevznikl nárok na invalidní důchod pro nesplnění doby pojištění, vzdal se bezúplatně či za zjevně nepřiměřeně nízkou úplatu nemovitosti či jiné věci vyšší majetkové hodnoty, z níž mohl mít majetkový prospěch, či podílu na ní apod.**

C. **Výkon vazby nebo trestu odnětí svobody, jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy ve smyslu ustanovení § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, či úmyslný trestný čin, odůvodňuje závěr o potencialitě příjmů povinného, který po dobu trvání vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody nemá žádné příjmy. Povinnost hradit výživné ve výši odpovídající potenciálnímu příjmu povinného však soud nestanoví, bylo-li by to v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.**

D. **Za potenciální příjem je možné považovat jen takový příjem, který odpovídá jak schopnostem a možnostem povinného, tak zejména nabídce a poptávce na rozumně regionálně určeném trhu práce, která je schopnostem a možnostem povinného adekvátní.**

E. **Potenciální příjem se vztahuje k pracovní činnosti, kterou povinný rodič s ohledem na své schopnosti a možnosti může vykonávat, jakož i k nabídce a poptávce na rozumně regionálně určeném trhu práce, nikoliv k potenciálním náhradám (nemocenským dávkám), které by (hypoteticky) bylo možno odvodit z potenciálního příjmu.**

F. **U pracovních poměrů rozvázaných po 1. 1. 2012 dohodou podle ustanovení § 49 zákoníku práce nelze bez dalšího dovodit splnění podmínek uvedených v ustanovení § 913 odst. 2 o. z. (§ 96 odst. 1 zákona o rodině).**

G. **Potenciálním příjem povinného rodiče žijícího v zahraničí je příjem, kterého by mohl dosahovat s ohledem na jeho schopnosti a možnosti a nabídku a poptávku na rozumně regionálně určeném trhu práce.**

V. U povinných k plnění vyživovací povinnosti, kteří mají příjem z jiné než závislé činnosti, soudy nehodnotí pouze evidenční údaje o hospodaření, ale jejich celkovou životní úroveň, na které děti mají právo se podílet (§ 915 odst. 1 o. z.).

I.

Vyživovací povinnost prarodičů a dalších předků vůči dítěti nastupuje tehdy, jestliže rodič nemůže své vyživovací povinnosti, byť i částečně – do 31. 12. 2013 tehdy, neplnil-li rodič vyživovací povinnost v rozsahu uspokojujícím nutné potřeby dítěte – dostát z objektivních důvodů nebo je-li vyloučeno, aby plnění vyživovací povinnosti mohlo být na rodičích vymáháno. Výživné prarodičům a dalším předkům vůči dítěti po 1. 1. 2014 soudy stanoví v rozsahu odpovídajícímu odůvodněným potřebám oprávněného a jeho majetkovým poměrům, jakož i schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného (povinných); zákon však nestanoví kritérium shodné životní úrovně dítěte s životní úrovní prarodičů a dalších předků. Řízení o vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků k nezletilému dítěti soud zahájí, nebo tyto osoby do probíhajícího řízení o vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti přibere, z úřední povinnosti, a to v okamžiku, kdy vyjde najevo, že rodiče dítěte nemohou své vyživovací povinnosti dostát.

1. Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká narozením dítěte a zaniká, je-li dítě samo schopno se živit, nebo smrtí oprávněného či povinného (povinných), nebo osvojením oprávněného. Obvyklým způsobem plnění výživného je stav, kdy dítě žije ve společné domácnosti rodičů a výživné je plněno v naturální formě (k tomu již Vážný 826, 1441, 9572). Tento způsob zahrnuje uspokojování všech běžných potřeb dítěte, jako je bydlení, strava, ošacení, uspokojování kulturních a sociálních potřeb, hrazení výdajů spojených s léčením, studiem, tedy potřeb, které mají dítěti zajistit životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj (čl. 27 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

2. Nežijí-li rodiče spolu (buď proto, že společná domácnost zanikla, nebo nebyla vůbec vytvořena), není žádný zákonný důvod, aby tím byla dotčena vyživovací povinnost k dětem (správně Okresní soud ve Ždáru nad Sázavou v rozsudku ze dne 25. 11. 2011, sp. zn. 6 Nc 1502/2011, uzavřel, že dítě na rozvod rodičů nemůže doplácet, ať již k němu došlo z jakýchkoliv příčin). Proto i poté, co již rodiče nežijí ve společné domácnosti, trvá vyživovací povinnost rodičů k dítěti zásadně ve stejném rozsahu jako dosud.

3. Vyživovací povinnost a právo na výživné, spolu s rodičovskou odpovědností a povinnostmi a právy rodičů spojenými s osobností dítěte a povinnostmi a právy osobní povahy, představují povinnosti a práva mezi rodiči a dětmi, kterých se podle ustanovení § 855 odst. 1 o. z. nelze vzdát. Správně proto Krajský soud v Brně v rozsudku ze dne 12. 4. 2011, sp. zn. 20 Co 89/2011, nepřihlédl k tvrzení otce, že matka se výživného na dítě vzdala. I po 1. 1. 2014 platí, že dohoda rodičů o tom, že jeden z nich na děti nemusí platit výživné, nemá žádný vliv na trvání vyživovací povinnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2003, sp. zn. 7 Tdo 1281/2003, nebo usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 10 Co 550/2002). Správně Krajský soud v Brně v rozsudku ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 20 Co 473/2007, uzavřel, že dosažením věku 26 let dítěte vyživovací povinnost nezaniká a je třeba zkoumat důvody, proč dítě dosud není samo schopno se živit [srov. též nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1996/12, uveřejněný pod č. 127/70 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, či nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12, uveřejněný pod č. 43/68 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle něhož přiznáním invalidního důchodu a příspěvku na péči (resp. dalších dávek) nezaniká automaticky vyživovací povinnost rodičů k dítěti, které není schopno se samo živit].

4. Vyživovací povinnost potomků podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 přecházela na předky, nemohli-li potomci své vyživovací povinnosti dostát a vyžadovala-li to nutně potřeba oprávněného (§ 88 odst. 2, § 90 zákona o rodině). Judikatura soudů již dříve dovodila (rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 12. 1970, sp. zn. 5 Co 499/70, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/1971, kde byla řešena otázka výživného ze strany prarodičů pro jejich nezletilého vnuka, tedy plnění vyživovací povinnosti předků vůči potomkovi, když jeden z rodičů nezletilého vyživovací povinnost neplní, zdržuje se v cizině a výživné od něho právními prostředky nelze vymáhat, přičemž matka nezletilce není sama s to hradit potřeby nezletilého dítěte), že nejde o solidární povinnost, nýbrž o tzv. plnění parciální. Právo na plnění této vyživovací povinnosti bylo ovšem vázáno na podmínku nutné potřeby osoby k výživě oprávněné (§ 90 zákona o rodině), k čemuž také bylo nutno při určení obsahu a rozsahu takové povinnosti přihlédnout; jinak pro její vymezení platily obecné zásady vyjádřené v ustanovení § 96 zákona o rodině, podle nichž je rozsah vyživovací povinnosti určován jednak odůvodněnými potřebami osoby oprávněné, jednak schopnostmi a možnostmi osob povinných. Příbuzní vzdálenější mají ovšem vyživovací povinnost jen tehdy, nemohou-li tuto povinnost plnit příbuzní bližší (§ 88 odst. 2 zákona o rodině). Účelu sledovanému ustanoveními § 88 až 90 zákona o rodině, jímž je zajištění výživného oprávněným, kteří jej nutně potřebují, odpovídá ovšem ten závěr, že příbuzní vzdálenější mají vyživovací povinnost ve smyslu ustanovení § 88 zákona o rodině nejen tehdy, nemohou-li tuto povinnost plnit příbuzní bližší vzhledem k jejich schopnostem a možnostem (§ 96 zákona o rodině), ale i tehdy, je-li vyloučeno, aby plnění vyživovací povinnosti mohlo být na těchto bližších příbuzných vymáháno. Ustanovení § 90 zákona o rodině nebránilo tomu, aby byla i tato náhradní vyživovací povinnost určena zpětně, a to k datu vzniku nutné potřeby.

5. Správně proto odvolací soud uzavřel (viz rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. Nc 161/2004, a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 20 Co 122/2006), že je namístě stanovit výživné prarodičům, jestliže se otec zdržuje v cizině na neznámé adrese a výživné od něho nelze právně vymáhat za situace, kdy otec se svým právním zástupcem komunikuje prostřednictvím internetové sítě z veřejných internetových kaváren, cestuje po světě a žádné bližší údaje o něm známy nejsou. Závěru, že výživné nelze od povinného v cizině právně vymáhat zpravidla předchází zpráva Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (srov. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 12. 1970, sp. zn. 5 Co 499/70, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/1971). V rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 27. 3. 2006, sp. zn. P 150/2003, soud správně nestanovil prarodičům povinnost platit výživné, jestliže otec vykonával trest odnětí svobody pro trestný čin zanedbání povinné výživy a ve vězení byl zaměstnán.

6. Na rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 12. 1970, sp. zn. 5 Co 499/70, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/1971, navázal Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 21 Co 200/2011, kde uvedl, že vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými – předků za potomky, upravená v ustanovení § 88 až 90 zákona o rodině, nastupuje nejen, jestliže potomci nemohou své vyživovací povinnosti dostát z tzv. objektivních důvodů, ale také v případech, kdy vyživovací povinnost sice byla potomkům soudem stanovena a ti ji neplní (srov. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 12. 1970, sp. zn. 5 Co 499/70, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/71), nebo tehdy, pokud ji plní, avšak nikoliv v rozsahu potřebném k uspokojení nutných potřeb oprávněného. Vyživovací povinnost předků tak vzniká i tehdy, jestliže potomci, jejichž vyživovací povinnost má přednost, svoji vyživovací povinnost nemohou plnit, byť jen zčásti. Rozsah vyživovací povinnosti předků za potomky je přitom užší, než je rozsah vyživovací povinnosti rodičů k dětem, a je vyjádřen nutnou potřebou oprávněné osoby (srov. § 90 oproti § 85 odst. 2 zákona o rodině). Nutná potřeba je tedy celkovým horním limitem vyživovací povinnosti, na kterou má oprávněný nárok vůči prarodičům v případě, kdy v tomto rozsahu nezajišťuje jeho potřeby výživné poskytované rodičem; zahrnuje náklady na uspokojování všech odůvodněných potřeb, za které lze považovat náklady na stravu, bydlení, ošacení, sportovní a kulturní vyžití, přípravu na budoucí povolání apod., uspokojované ve standardní míře (tj. nikoliv ve vztahu k nákladům mimořádným – nadstandardním).

7. Z hlediska procesního bylo řízení o výživě nezletilých dětí, a to i když jde o určení výživného ze strany prarodičů, považováno za řízení ve věcech péče o nezletilé ve smyslu ustanovení § 176 až 180 o. s. ř. Okruh účastníků řízení při-

tom bylo třeba posoudit podle ustanovení § 94 odst. 1 o. s. ř. Platilo přitom, že je-li tu několik osob povinných k vyživovací povinnosti mezi příbuznými, musí být vyživovací povinnost každé z nich stanovena zvlášť, případně musí být v rozhodnutí vyjádřeno, že se některé z nich vyživovací povinnost neukládá (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 1966, sp. zn. 5 Cz 125/65, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 32/1966).

8. Občanský zákoník nepřevzal ustanovení § 90 zákona o rodině, podle něhož právo na výživné příslušelo oprávněným, jen pokud toho nutně potřebovali. V ustanovení § 915 odst. 1 však stanoví, že životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko je nadřazeno hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Jinak je tomu ovšem ve vztahu mezi dítětem a jeho prarodiči, kde se zásada shodné životní úrovně neuplatní, neboť je *expressis verbis* vázána jen na vztahy mezi rodiči a dětmi. V důsledku toho, i když právní úprava po 1. 1. 2014 nestanoví podmínku nutné potřebnosti, nelze dovodit, že by životní úroveň dítěte měla být zásadně shodná s životní úrovní jeho prarodičů. Uplatní se tedy pouze obecná úprava, která stanoví, že rozhodné jsou odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Soud má proto širší míru uvážení a může také při stanovování výše vyživovací povinnosti prarodičů vycházet z fikce stanovené v ustanovení § 916 o. z. či výživné pro nezletilé děti určit ve výši umožňující tvorbu úspor (§ 917 o. z.).

II.

V odůvodnění rozhodnutí o schválení dohody rodičů o výživném soud uvede, jaká zjištění učinil o oprávněných potřebách dítěte na straně jedné, a schopnostech, možnostech a majetkových poměrech povinných a jejich životní úrovni na straně druhé, s přihlédnutím k tomu, kdo a v jakém rozsahu o dítě osobně pečuje, a to alespoň v takovém rozsahu, aby bylo zřejmé, že dohoda rodičů není ve zjevném rozporu se zájmy dítěte.

9. Správně soudy v odůvodnění schválených dohod o výživném uvádějí, zda potřeby dětí jsou zvyšovány s nástupem do školy a jaké jsou (mezi rodiči nerozporované) výše jejich příjmů a k jakému datu mají rodiče vyživovací povinnost k dítěti za splněnou (viz rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. 50 Nc 20/2006, rozsudek Okresního soudu v Nymburku ze dne 2. 9. 2011, sp. zn. Nc 158/2002, rozsudek Okresního soudu v Nymburku ze dne 2. 9. 2011, sp. zn. 13 Nc 99/2009, nebo rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 10. 12. 2007, sp. zn. Nc 1094/2005). Řízení o výživném je ovládáno zásadou vyšetřovací a soud není návrhem rodičů na schválení dohody vázán. Soud dohodu neschválí, jestliže výše výživného zjevně neodpovídá oprávněným potřebám dítěte a schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinných a jejich životní úrovni na straně druhé. Jestliže soud schválí dohodu rodičů pouze tehdy, neodporuje-li zjevně zájmům dítěte, je nezbytné, aby učinil taková skutková zjištění, z nichž bude možné takový závěr dovodit. Nepostačí tedy, pokud soud konstatuje, že dohodu schválil, neboť neshledal, že by byla v rozporu se zájmy dítěte, aniž by ve svém rozhodnutí uvedl, jaké skutkové okolnosti, z nichž lze takový závěr učinit, vzal za prokázané. Posouzení základních souvislostí ústící v závěr, že dohoda rodičů je v souladu se zájmy dítěte současně poskytuje do budoucna východisko pro úvahu, zda od poslední úpravy výživného (schválené dohody) došlo k takové změně poměrů, opravňující soud k novému rozhodnutí o výživném (§ 923 odst. 1 o. z.). Dokazování nemusí soud provádět ve stejném rozsahu, jako je tomu v případě, že se rodiče na výši výživného nedohodnou, ale pouze v takovém rozsahu, aby bylo možné seznat, zda není dohoda rodičů ve zjevném rozporu se zájmy dítěte; to však neznamená, že by soud mohl na dokazování zcela rezignovat. Správně proto postupoval Okresní soud v Nymburku, který svým rozsudkem ze dne 18. 4. 2001, sp. zn. Nc 83/2001, dohodu po prošetření poměrů rodičů neschválil, neboť neodpovídala zájmu nezletilých, což v řízení namítal i kolizní opatrovník dětí.

III.

Rozhoduje-li soud po 1. 1. 2014 o dlužném výživném pro děti, nelze oprávněnému společně s dlužným výživným přiznat i zákonné úroky z prodlení.

10. V rozhodovací činnosti soudů i v právní teorii před 1. 1. 2014 jednoznačně – byť s rozdílnou argumentací – převažoval názor (odlišně např. Chalupa, L. K otázce úroků z prodlení v soudních rozhodnutích. Právní rozhledy č. 9/1998), že v řízení o určení výživného podle zákona o rodině nelze oprávněnému společně s dlužným (ani běžným, viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2011, sp. zn. 28 Co 167/2011) výživným přiznat i úroky z prodlení.

11. Tak např. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, v rozsudku ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 12 Co 742/2004, uzavřel, že vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi je právním vztahem, který vyplývá přímo ze zákona o rodině, je upraven v celém rozsahu tímto zákonem, a proto na něj nelze aplikovat ustanovení obč. zák. týkající se závazkových vztahů, a že ustanovení § 104 zákona o rodině je normou podpůrnou, nikoliv plně odkazovací, která by umožňovala na rodinné a manželské vztahy zásadně aplikovat normy občanského práva jako tzv. subsidiární. Ústavní soud usnesením ze dne 2. 6. 2006, sp. zn. I. ÚS 399/05, stížnost proti výše uvedenému rozsudku odmítl s argumentací, že i když vztahy výživného jsou svojí podstatou vztahy majetkového charakteru, a není proto vyloučena aplikace obecných ustanovení obč. zák. o závazcích (§ 488 – 587), je přesto třeba zohlednit jejich specifický charakter, zejména bezprostřední vázanost na vztahy osobní. Právě determinace vztahů výživného vztahy osobními je také důvodem specifické trestněprávní sankce za prodlení s úhradou výživného (srov. § 213 trestního zákona). Existence této zvláštní sankce – na rozdíl od jiných majetkových vztahů – odůvodňuje nemožnost použití občanskoprávní úpravy úroků z prodlení. Právní názor zaujatý Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 28 Cdo 2782/2005, že typickým příkladem, při němž z povahy věci nevzniká nárok na příslušenství pohle-

dávky v důsledku prodlení, je určení výživného na nezletilé dítě, byl následně podpořen usnesením Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2012, sp. zn. I. ÚS 2945/12.

12. Vyživovací povinnost a právo na výživné i po 1. 1. 2014 zůstávají majetkovým právem, neztrácí však současně svojí osobní povahu. Vznikají přímo ze zákona (§ 910 odst. 1 o. z.), nelze je smluvně převést na jiného a zanikají smrtí oprávněného či povinného, případně osvojením oprávněného (§ 833 odst. 1 o. z.). Zachovávají si tak i nadále specifika rodinněprávního institutu (včetně trestněprávní sankce, předběžné vykonatelnosti, zařazení mezi přednostní pohledávky), a to navzdory tomu, že jsou systematicky řazeny mezi jiné soukromoprávní pohledávky. Proti opačnému závěru lze namítnout i to, že dlužník by se dostal do prodlení ještě dříve, než by byla sporná výše vyživovací povinnosti soudem stanovena, neboť výživné pro děti lze přiznat i za dobu nejdéle tří let zpět ode dne zahájení soudního řízení (§ 922 odst. 1 o. z.).

IV.

A. **Při určení výše potenciálního příjmu soud nevychází z vyššího příjmu, kterého povinný dříve dosahoval, ale z příjmu, kterého by s ohledem na své skutečné schopnosti a možnosti (popř. i majetkové), dané mimo jiné jeho fyzickým stavem, nadáním, vzděláním, pracovními zkušenostmi a nabídkou a poptávkou na rozumně regionálně určeném trhu práce mohl dosahovat.**

B. **Na splnění podmínek uvedených v ustanovení § 913 odst. 2 o. z. (§ 96 odst. 1 zákona o rodině) lze usuzovat zejména tam, kde povinný dlouhodobě vykazuje účetní ztrátu, jestliže byl opakovaně sankčně vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání, vyhýbá se nabízené práci odpovídající jeho věku, zdravotnímu stavu a vzdělání, zavinil, že mu nevznikl nárok na invalidní důchod pro nesplnění doby pojištění, vzdal se bezúplatně či za zjevně nepřiměřeně nízkou úplatu nemovitosti či jiné věci vyšší majetkové hodnoty, z níž mohl mít majetkový prospěch, či podílu na ní apod.**

C. **Výkon vazby nebo trestu odnětí svobody, jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy ve smyslu ustanovení § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, či úmyslný trestný čin, odůvodňuje závěr o potencialitě příjmů povinného, který po dobu trvání vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody nemá žádné příjmy. Povinnost hradit výživné ve výši odpovídající potenciálnímu příjmu povinného však soud nestanoví, bylo-li by to v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.**

D. **Za potenciální příjem je možné považovat jen takový příjem, který odpovídá jak schopnostem a možnostem povinného, tak zejména nabídce a poptávce na rozumně regionálně určeném trhu práce, která je schopnostem a možnostem povinného adekvátní.**

E. **Potenciální příjem se vztahuje k pracovní činnosti, kterou povinný rodič s ohledem na své schopnosti a možnosti může vykonávat, jakož i k nabídce a poptávce na rozumně regionálně určeném trhu práce, nikoliv k potenciálním náhradám (nemocenským dávkám), které by (hypoteticky) bylo možno odvodit z potenciálního příjmu.**

F. **U pracovních poměrů rozvázaných po 1. 1. 2012 dohodou podle ustanovení § 49 zákoníku práce nelze bez dalšího dovodit splnění podmínek uvedených v ustanovení § 913 odst. 2 o. z. (§ 96 odst. 1 zákona o rodině).**

G. **Potenciálním příjem povinného rodiče žijícího v zahraničí je příjem, kterého by mohl dosahovat s ohledem na jeho schopnosti a možnosti a nabídku a poptávku na rozumně regionálně určeném trhu práce.**

IV. A.

13. Soudy při určování rozsahu vyživovací povinnosti správně vycházejí nejen z faktických příjmů, ale v odůvodněných případech i z příjmů, kterých by rodič mohl dosahovat, jestliže by se bez důležitého důvodu nevzdal výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, nebo jestliže podstupuje nepřiměřená majetková rizika (tzv. potenciální příjem). Zákonné podmínky pro užití potenciálního příjmu jsou vymezeny v ustanovení § 913 odst. 2 o. z. (§ 96 zákona o rodině). Potenciální příjem představoval ochranu vyživovacího nároku dítěte tam, kde rodič z vlastní viny neplnil vyživovací povinnost v rozsahu, který bylo možné očekávat s ohledem na jeho možnosti, schopnosti a majetkové poměry již podle alimentačního zákona (zákon č. 4/1931 Sb.). Rozhodovací praxe soudů se rozchází ve vymezení podmínek, za jejichž splnění je třeba přihlížet nejen k fakticky zjištěným příjmům, ale i k příjmům potenciálním, a dále v posouzení, zda potenciální příjem představuje (vyšší) příjem, kterého povinný dosahoval předtím, než se bez důležitého důvodu vzdal výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, nebo zda za potenciální příjem je třeba považovat (vyšší) příjem, kterého by povinný mohl s ohledem na své schopnosti a možnosti dosahovat poté, co jeho dřívější příjem poklesl.

14. V rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20. 8. 1969, sp. zn. 8 Cz 23/69, bylo vyloženo, že zjistí-li soud, že rodič zaměnil dosavadní zaměstnání za méně výhodné, zkoumá pečlivě, zda se tak stalo z důležitého důvodu (např. ze zdravotních důvodů, z důvodu odchodu rodiče z funkce, pro jejíž výkon nemá kvalifikaci, z důvodu organizačních změn, z důvodu změny bydliště); není-li tomu tak, vychází z příjmů rodiče před změnou zaměstnání. V rozsudku Okresního soudu v Třebíči ze dne 22. 10. 2003, sp. zn. 6 Nc 168/99, soud přihlížel k příjmům, které otec dosahoval před ukončením podnikání v zemědělství, neboť otec dítěte převedl podnikání na svého otce zcela účelově v souvislosti s probíhajícím řízením.

15. Krajský soud v Brně v rozsudku ze dne 17. 6. 2004, sp. zn. 12 Co 17/2004, naproti tomu při úvaze o potenciálních příjmech otce vycházel ze zpráv úřadu práce, zpráv potenciálních zaměstnavatelů a z širšího posouzení majetkové situace

rodiny otce, neboť na počínání otce bylo třeba pohlížet tak, že se bez důležitého důvodu vzdal možnosti zajistit si výhodnější výdělečnou činnost (pracovní poměr), byla-li jeho podnikatelská činnost po dobu takřka deseti let ztrátová. Postupoval tak shodně s názorem vyjádřeným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011, podle něhož okolnost, že pachatel neúspěšně provozoval své podnikání a ocitl se ve stavu hmotné nouze, ho nezbavuje zákonné vyživovací povinnosti, byť by byl i nemajetný. V případě, že pachatel jako podnikatel nebyl schopen vydělávat ani minimální mzdu, měl toto podnikání opustit a využít svou kvalifikaci např. v rámci pracovního poměru, aby si tak zajistil mzdu dostačující k plnění vyživovací povinnosti. Obdobně postupoval např. i Okresní soud v Mělníku v rozsudku ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 42 P 235/2009.

16. Protože pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení (§ 154 odst. 1 o. s. ř.), je třeba za správný považovat postup, kdy při určení výše potenciálního příjmu soud nevychází z vyššího příjmu, kterého povinný dříve dosahoval, ale z příjmu kterého by s ohledem na jeho skutečné schopnosti a možnosti (popř. i majetkové), dané mimo jiné jeho fyzickým stavem, nadáním, vzděláním, pracovními zkušenostmi a situací na trhu práce mohl dosahovat v době vyhlášení rozsudku.

IV. B.

17. V rozsudku Okresního soudu v Třebíči ze dne 23. 5. 2002, sp. zn. P 47/2001, soud vycházel z potenciálních příjmů nabízených různými zaměstnavateli, i když povinný byl nemajetný a byl dorovnáván sociální dávkou do životního minima. Vyšel přitom ze zjištění, že nabídky práce odpovídající vzdělání otce se v daném období a lokalitě pohybovaly kolem 6 – 8 000 Kč čisté měsíční mzdy a že otec byl opakovaně sankčně vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání. Tato zjištění hodnotil Krajský soud v Brně v potvrzujícím rozsudku ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 12 Co 706/2002, tak, že otec za svou sociální situaci odpovídá potud, že mařil součinnost s úřadem práce, a zbavil se tak možnosti být zaměstnán a dosahovat vyššího příjmu z výdělečné činnosti. Obdobně v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 19 Co 386/2011, soud uzavřel, že i když je otec nezaměstnaný bez nároku na podporu v nezaměstnanosti a má zdravotní omezení spočívající v invaliditě prvního stupně, je třeba vycházet z (konkrétního) potenciálního příjmu nabízeného úřadem práce pro osoby se zdravotním postižením na dvousměnný provoz při výdělku 8 000 Kč měsíčně, neboť otec je podle posudkových orgánů (byť omezeně) schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost a z obsahu spisu „v delším časovém horizontu" vyplývá, že otec nemá o pracovní zařazení zájem, o práci se zajímá pouze nárazově a spoléhá na sociální podporu. Obdobně soud postupoval např. v rozsudku Okresního soudu v Mělníku ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 42 P 509/98.

18. Rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 30 P 437/2006, bylo otci sníženo výživné z částky 2 000 Kč na 1 200 Kč s účinností od data uznání otce invalidním v důsledku poklesu pracovní schopnosti o 45 % za situace, kdy otec nepobíral žádné sociální dávky a nevznikl mu nárok na invalidní důchod pro nesplnění doby pojištění. Soud prvního stupně uzavřel, že otec mohl pobírat částečný invalidní důchod pro nesplnění doby pojištění (obdobně viz rozsudek Okresního soudu Praha-východ ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 30 P 312/2000, a rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 30 Co 366/2011).

19. V rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2012, sp. zn. 30 Co 339/2011, soud dospěl k závěru, že se otec bezplatným převodem spoluvlastnického podílu na nemovitosti v Chorvatsku na třetí osobu bezdůvodně vzdal majetkového prospěchu. Obdobný názor zaujal Městský soud v Brně v rozsudku ze dne 25. 1. 2001, sp. zn. 40 P 72/94. Převede-li povinný bezplatně nemovitost či podíl na ní na třetí osobu, musí soud zkoumat všechny relevantní okolnosti, zejména mohl-li mít povinný z nemovitosti majetkový prospěch. Na splnění podmínek uvedených v ustanovení § 913 odst. 2 o. z. (§ 96 odst. 1 zákona o rodině) by totiž nebylo možno usuzovat tehdy, zbavil-li by se povinný takovým převodem majetkové zátěže, neboť mu nemovitost přinášela větší výdaje než příjmy.

20. Taktéž Krajský soud v Praze v rozsudku ze dne 19. 6. 2008, sp. zn. 22 Co 145/2008, zohlednil, že otec dle daňového přiznání vykazuje účetní ztrátu, přihlédl k hodnotě dlouhodobého hmotného majetku v podnikání, k výši odpisů, ale zejména k tomu, že je vlastníkem nemovitosti, ve které umožnil bezplatné bydlení pěti lidem, a vzdal se tak příjmu ve výši nejméně 10 000 Kč měsíčně.

21. Okresní soud Praha-východ rozsudkem ze dne 31. 10. 2011, sp. zn. 30 P 194/2006, zamítl návrh otce na snížení výživného za situace, kdy otec pouze pobíral dávku v hmotné nouzi ve výši 2 020 Kč, s odůvodněním, že i když má otec zdravotní omezení, je vyučený zedník a mohl by pracovat, jestliže – jak vyplývá z lékařských zpráv – by celoživotně abstinoval. Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 25 Co 560/2011, výživné snížil s odůvodněním, že otec se prokazatelně snažil práci sehnat prostřednictvím úřadu práce, byla mu zamítnuta žádost o rekvalifikaci, pobírá pouze příspěvek na živobytí a je nemajetný. Otcův zdravotní stav je dán objektivně a je třeba z něj vycházet bez ohledu na to, z jakého důvodu nastal.

IV. C.

22. Ve svém nálezu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/07, Ústavní soud uvedl, že zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba a pro něž byl následně odsouzen k trestu odnětí svobody, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti (§ 85 a 96 zákona o rodině), nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte, jež podle čl. 32 odst. 4 Listiny má základní právo na rodičovskou výchovu a péči. Opačný výklad by vedl k extrémnímu důsledku, podle něhož by se rodič úmyslným trestným činem vůči nezletilému dítěti, příp. druhému z rodičů s následným uvalením vazby a uložením trestu odnětí svobody po pravomocném odsouzení vyživovací povinnosti vůči svému nezletilému dítěti „zbavil", resp. „mohl zbavit".

23. Jak vyplývá ze samotného nálezu Ústavního soudu, nesmí jít skutečnost, že byl povinný rodič odsouzen k trestu odnětí svobody za úmyslný trestný čin, k tíži dítěte. To však znamená také to, že soud výživné odsouzenému povinnému rodiči nestanoví tehdy, bylo-li by jeho stanovení v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, neboť právě taková skutečnost by šla k tíži dítěte. Je-li povinný odsouzen k dlouhodobému trestu odnětí svobody, nedisponuje žádným majetkem, z nějž by bylo možné výživné hradit, a zároveň není ve výkonu trestu odnětí svobody pracovně zařazen a tuto skutečnost nemůže ovlivnit, a byla-li by za takové situace povinnému uložena povinnost hradit výživné, přestože by bylo zcela zjevné, že výživné nebude možné vymoci, byl by takový postup v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, jelikož stanovení povinnosti hradit výživné povinnému rodiči, které by však reálně dítěti nebylo vyplaceno, může být překážkou zajištění potřebných prostředků jiným způsobem. Jakkoliv tedy lze spáchání trestného činu s následkem odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody kvalifikovat jako zbavení se příjmu bez vážného důvodu ve smyslu ustanovení § 913 odst. 2 o. z., v takovém případě, kdy nelze reálně očekávat vymožení výživného s ohledem na situaci povinného, by stanovení výživného tomuto povinnému bylo v rozporu s principem nejlepšího zájmu dítěte, který je podle článku 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí.

IV. D.

24. Rozhodovací praxe se rozchází i při posuzování adekvátnosti nabídky zaměstnání, kde by povinný mohl dosahovat příjmu odpovídajícímu jeho schopnostem a možnostem. Již v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 9. 1968, sp. zn. 1 Cz 27/68, bylo vyloženo, že pro určení výše výživného k nezletilému dítěti jsou rozhodné reálné výdělečné schopnosti a možnosti každého z rodičů, jež jsou dány nejen jejich subjektivními vlastnostmi (fyzickou zdatností, vzděláním, pracovní zkušeností apod.), ale i okolnostmi objektivního rázu, zejména existencí pracovních příležitostí přiměřených uvažovaným vlastnostem rodičů. Ústavní soud v nálezu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 1846/09, uveřejněném pod č. 244/55 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, zaujal názor, že pouhý aktuální výčet všech potenciálních míst evidovaných příslušným úřadem práce sám o sobě ještě nezaručuje, že by stěžovatel byl některým ze zaměstnavatelů skutečně zaměstnán a byl by mu poskytnut vyšší výdělek. Z uvedeného je zřejmé, že za potenciální příjem je možné považovat jen takový příjem, který odpovídá jak schopnostem a možnostem povinného, tak zejména reálné nabídce na trhu práce, která je schopnostem a možnostem povinného adekvátní.

25. Správně Krajský soud v Praze v rozsudku ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 19 Co 169/2012, dovodil, že u otce se středoškolským vzděláním nelze bez dalšího uzavřít, že je schopen poskytovat jakékoliv softwarové služby či služby programátora a dosahovat příjmů, kterých dosahují podnikatelé v uvedeném oboru dle statistických údajů MPSV v obvodu hlavního města Prahy. Za situace, kdy otec veškeré své příjmy z podnikatelské činnosti řádně doložil, pokles svých dosavadních příjmů zcela logicky odůvodnil a evidentně vyvíjí snahu o zvýšení příjmů, nelze vycházet z vyššího příjmu, kterého dosahoval v roce 2003.

26. V rozsudku Okresního soudu v Nymburku ze dne 2. 5. 1995, sp. zn. P 81/95, následně potvrzeném rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. 20 Co 582/95, soudy nesprávně vycházely z vyššího příjmu, kterého otec dosahoval u posledního zaměstnavatele, kde pracovní poměr ukončil dohodou, neboť chtěl soukromě podnikat. Při opětovném rozhodování vycházel soud prvního stupně z toho, že dle vlastního telefonického sdělení otec pracuje jako řidič ve společnosti, kde dříve podnikal, přičemž (aniž by zjistil jeho skutečný příjem) vycházel z nabídky volných pracovních míst pro řidiče na internetovém portálu MPSV, kde se mzdy pohybují od 11 000 Kč do 25 000 Kč a kdy soudu „je z úřední činnosti známo, že v profesi řidičů jsou významnou složkou odměny za práci, tzv. diety, a kdy se výdělky řidičů nákladních automobilů s připočtením diet pohybují kolem 20 000 měsíčně".

27. V svém rozsudku ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. Nc 272/2003, Okresní soud v Nymburku nesprávně vyšel z „obecně známé skutečnosti, že vietnamští obchodníci provozující stánkový prodej velice dobře prosperují s ohledem na to, že nabízejí zboží cenově dostupné nejširším vrstvám obyvatelstva", a proto soud vycházel z příjmu 7 000 Kč až 8 000 Kč, kterého mohl otec dosahovat, pokud by nebyl odsouzen pro úmyslný trestný čin (porušování autorského práva a práv souvisejících s autorským právem a práv k databázi), což vedlo k tomu, že se otec vzdal bez důležitého důvodu vyšších příjmů (z prodeje pirátských kopií).

28. V rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 24. 1. 2011, sp. zn. 32 Co 447/2010, nesprávně odvolací soud nevyložil důvody, pro které přihlížel k potenciálnímu příjmu otce, kterého by jako obchodní zástupce mohl dosahovat, zvláště když k potencialitě příjmu nepřihlížel ani soud prvního stupně, vycházející ze zjištěných faktických příjmů otce.

29. Okresní soud Praha-východ v rozsudku ze dne 20. 7. 2007, sp. zn. 30 P 117/2003, nesprávně vycházel z potenciálního příjmu nabízeného MPSV pro otcovu profesi, aniž by uvedl, o jakou profesi se jedná a jaké jsou důvody, pro které otec nepracuje a nepobírá ani žádné dávky státní sociální podpory. Krajský soud v Praze jako soud odvolací v rozsudku ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 20 Co 383/2008, vycházel z nabídky volných pracovních míst pro nekvalifikované pracovníky na úseku stavebnictví (opět bez zjištění otcova dosaženého vzdělání), ačkoliv na rozdíl od soudu prvního stupně měl za prokázané, že otec se bez vážného důvodu vzdal vhodnějšího zaměstnání pokrývače, kde dosahoval příjmu 9 200 Kč čistého měsíčně, oproti otcem tvrzenému příjmu z příležitostných prací ve výši 4 500 Kč.

IV. E.

30. Potenciální příjem je uvažován jako příjem, kterého by povinný rodič při řádném plnění vyživovací povinnosti, objektivně vzato, mohl dosahovat. Nepředstavuje však výcho-

disko pro další příjmy, které by z něj bylo možné hypoteticky dovozovat. Krajský soud v Brně jako soud odvolací v rozsudku ze dne 17. 9. 2006, sp. zn. 12 Co 283/2004, vycházel z potenciálního příjmu otce v období jeho evidence na úřadu práce do okamžiku utrpěné autonehody ve výši 19 000 Kč. Dále se zabýval tím, v jaké výši by otec pobíral nemocenské dávky poté, co utrpěl autonehodu, jestliže by právě takového potenciálního příjmu před autonehodou dosahoval. Podle právní úpravy v rozhodném období by z tohoto příjmu dosáhl otec denních nemocenských dávek po dobu prvních tří dnů pracovní neschopnosti ve výši 316 Kč, po dobu zbývající 150 dnů roku 2003 by pak jeho nemocenské dávky činily 423 Kč denně, v souhrnu tak za období od 1. 8. 2003 do 31. 12. 2003 mohl otec dosáhnout na nemocenských dávkách příjmu 64 398 Kč, což činí v průměru 12 880 Kč měsíčně. Uvedený názor obecně přehlíží, že podmínky nároku na dávky a jejich výplatu upravuje samostatný zákon (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, účinný od 1. 1. 2009), který podmínky pro vznik nároku na nemocenské dávky upravuje neodvisle od rozhodnutí soudu v řízení o výživném.

IV. F.

31. Za správný nelze považovat postup, kdy soudy mechanicky dovozují důvody pro aplikaci ustanovení § 913 odst. 2 (§ 96 odst. 1 zákona o rodině), jestliže povinný rodič rozvázal pracovní poměr dohodou, aniž by bylo vyjasněno, z jakého důvodu se tak stalo.

32. Na rozdíl od právní úpravy účinné do 31. 12. 2011, podle níž „v dohodě musí být uvedeny důvody rozvázání pracovního poměru, požaduje-li to zaměstnanec", se v nyní platném § 49 o důvodech rozvázání pracovního poměru nehovoří. Důvody, pro které byl rozvázán pracovní poměr, proto tvoří součást dohody, jen jestliže se na tom shodly obě její strany, tedy jestliže se zaměstnavatel se zaměstnancem dohodli jednak na tom, že důvody rozvázání pracovního poměru budou v dohodě obsaženy, jednak na tom, o jaké důvody se jedná. Nemá-li žádná nebo alespoň jedna ze stran dohody zájem, aby v dohodě bylo uvedeno, proč došlo k rozvázání pracovního poměru, důvody rozvázání pracovního poměru se v dohodě neuvedou. I když údaj o důvodu rozvázání pracovního poměru může být v dohodě obsažen, jen jestliže se na něm shodnou obě strany dohody, je třeba mít na zřeteli, že důvod rozvázání pracovního poměru je dán tím, proč se strany shodly na skončení svého pracovního poměru, a že tedy ujednání o důvodu rozvázání je pouhým promítnutím této skutečnosti vyjadřující pohnutku k rozvázání pracovního poměru dohodou, do obsahu dohody. Údaj o důvodech rozvázání pracovního poměru proto není náležitostí (částí) dohody o rozvázání pracovního poměru, ale jen vyjádřením její pohnutky (motivu), shodly-li se strany, že v ní má být obsažena (srov. Bělina, M., Drápal, L. a kol. Zákoník práce. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 294).

33. Nebude-li v řízení o výživném ovládaném vyšetřovací zásadou zjištěn důvod (pohnutka), pro který došlo k rozvázání pracovního poměru dohodou (kladné zjištění může plynout ze samotné dohody, případně z rozhodnutí soudu, jestliže probíhalo řízení o určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru dohodou, případně jestliže tak nesdělí k dotazu soudu sám zaměstnavatel nebo povinný rodič a takové tvrzení je v souladu s ostatními v řízení provedenými důkazy), nelze bez dalšího dovodit, že povinný rodič se bez vážného důvodu vzdal výhodnějšího zaměstnání.

34. V rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 19. 7. 2010, sp. zn. 32 Co 248/2010, soud zohlednil, že se otec vzdal výhodnějšího zaměstnání, ukončil-li pracovní poměr u zaměstnavatele dohodou (dle tvrzení otce pro zranění, očekávanou operaci s nejistou prognózou léčení, pročež zaměstnavatel neměl zájem na změně pracovního poměru na dobu neurčitou, popř. na jiné pozici) a neměl přitom již zajištěn příjem ze „závislé či jiné činnosti na dobu neurčitou" a nebyl ani schopen vysvětlit, jak spotřeboval poskytnuté odstupné. Uvedený závěr nelze považovat za správný, jestliže rozhodujícím důvodem pro rozvázání pracovního poměru měl být zdravotní stav povinného rodiče.

35. Pouze na základě skutečnosti, že povinný ukončil pracovní poměr dohodou, aniž by soud dostatečně zkoumal také další relevantní skutečnosti, bylo nesprávně uzavřeno, že se povinný vzdal výhodnějšího zaměstnání bez vážného důvodu i v rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 29. 6. 2012, sp. zn. 30 P 333/2009, rozsudku Okresního soudu v Kroměříži ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. 15 P 230/2006 (bez uvedení konkrétního důvodu rozvázání pracovního poměru), rozsudku Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou sp. zn. P 34/2001, a též rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 21. 3. 2001, sp. zn. 26 Co 361/2001.

36. V rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 2. 4. 2012, sp. zn. P 378/2011, soud správně uzavřel, že otec se vzdal výhodnějšího zaměstnání, jestliže pracovní poměr byl ukončen dohodou, pokud soud zjistil, že rozvázání pracovního poměru inicioval zaměstnavatel z důvodu výhrad k plnění pracovněprávních povinností otce. Okresní soud v Nymburku v rozsudku ze dne 11 P 51/2006, sp. zn. 11 P 51/2006, vycházel z potenciálního příjmu, kterého by otec vietnamské národnosti mohl dosahovat jako prodavač, neboť tvrzení, že otec pracuje za ubytování a stravu od svých krajanů, bylo v rozporu se zprávou Policie ČR, neboť v době, kdy otec žádal o udělení trvalého pobytu na území ČR, doložil, že na účtu u peněžního ústavu má částku 180 000 Kč.

IV. G.

37. Ve věcech s cizím prvkem nečiní problém posouzení jurisdikčních pravidel ani posouzení rozhodného práva. Z rozsudku Okresního soudu v Břeclavi ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. P 107/2011, plyne, že soud správně aplikoval Haagský protokol o výživném ze dne 23. 11. 2007 dle článku 15 nařízení o výživném. Soudy však různě posuzují potenciální příjmy u osob povinných k placení výživného s bydlištěm v zahraničí. Některé soudy skutečnost, že se jedná o povinného s bydlištěm v zahraničí nezohledňují a vycházejí ze stejných údajů jako u osob s bydlištěm na území ČR, jiné dovozují potenciální příjem s ohledem na stav trhu práce v zemi, kde povinný rodič bydlí či má obvyklý pobyt. Zprvu uvedený názor je třeba odmítnout proto, že je pouhou konstrukcí ne-

mající oporu ve zjištěném skutkovém stavu, neboť povinný rodič s bydlištěm mimo území ČR se o volná pracovní místa v ČR zpravidla nezajímá. Za potenciální příjem povinného rodiče žijícího v zahraničí je třeba považovat příjem, kterého by mohl dosahovat s ohledem na jeho schopnosti a možnosti a stav na trhu práce v zemi, kde má bydliště, případně obvyklý pobyt. I když řízení o výživném pro nezletilé děti je ovládáno zásadou vyšetřovací, je v zájmu druhého z rodičů i samotného nezletilého zastoupeného opatrovníkem, aby soudu poskytli informace umožňující základní posouzení schopností a možností povinného rodiče (věk, vzdělání, dosavadní pracovní zkušenosti, bydliště apod.). Při zjišťování příjmů v rámci EU soudy využívají postup podle nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. 5. 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech; mohou rovněž vzít za skutková zjištění i údaje o příjmech v jednotlivých profesích (adekvátních schopnostem a možnostem povinného) uveřejňovaných statistickým úřadem Evropské Unie (EUROSTAT), případně jiných databází (zahraničních úřadů práce), případně prostřednictvím Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí a Ministerstva spravedlnosti.

38. Již v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 12. 1998, sp. zn. 18 Co 345/98, uveřejněném v časopise Právní rozhledy č. 2/2000, s. 78, bylo vysloveno, že žije-li oprávněné dítě trvale na území České republiky, je nutno jeho odůvodněné potřeby oceňovat s ohledem na ekonomické poměry v České republice, výživné je třeba rodiči, který žije a pracuje v jiné zemi, stanovit i se zvážením ekonomických podmínek v takové zemi. Při stanovení měny, ve které má být vyživovací povinnost splněna, je rozhodující zájem oprávněného dítěte.

39. V rozsudku Okresního soudu ve Znojmě ze dne 6. 12. 2010, sp. zn. P 242/97, a v rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. 20 Co 60/2011, soudy nesprávně vycházely z potenciálního příjmu otce (občana SR) – podnikatele účtujícího náklady paušální částkou, „který je vyučen a schopen pracovního zařazení v rámci určité dělnické profese“, aniž by ozřejmily, jakých potenciálních příjmů a zejména v jaké jurisdikci by mohl dosahovat, když pro potenciální příjmy, ať již v ČR nebo SR, nebyly zjištěny žádné podklady. Obdobně v rozsudku Okresního soudu Brno-venkov ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. Nc 161/2004, soud otci neznámého pobytu ve Velké Británii vyměřil výživné z potenciálního příjmu zjištěného na úřadu práce (ČR) pro nekvalifikované uchazeče. V rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 22 P 458/96, a rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 20 Co 112/2006, soudy nesprávně vycházely z potenciálního příjmu otce, kterého by s ohledem na své vzdělání mohl dosahovat v České republice, když otec žil dlouhodobě v USA a výši jeho příjmu se nepodařilo zjistit. Obdobně v rozsudku Okresního soudu v Třebíči ze dne 11. 2. 2011, sp. zn. 10 P 141/2005, a v rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 20 Co 296/2011, soudy u otce žijícího na Slovensku zvýšily výživné, když uzavřely, že jeho pracovní potenciál na Slovensku je vysoký. Neuvedly přitom, z jakého potenciálního příjmu vycházely.

40. Naproti tomu správně postupoval Krajský soud v Brně v rozsudku ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 20 Co 157/2012, a v rozsudku ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. 20 Co 587/2012, jestliže potenciální příjem otce cizince zohledňoval s přihlédnutím k příjmům, jakých by podle dostupných údajů mohl dosahovat v místě svého bydliště (slovenský platový monitor, www.naseplaty.sk).

V.

U povinných k plnění vyživovací povinnosti, kteří mají příjem z jiné než závislé činnosti, soudy nehodnotí pouze evidenční údaje o hospodaření, ale jejich celkovou životní úroveň, na které děti mají právo se podílet (§ 915 odst. 1 o. z.).

41. Při posuzování vyživovací povinnosti rodičů, kteří mají příjem z jiné než závislé činnosti rozhodovací praxe vychází především z daňového přiznání povinného, peněžního deníku, předložených faktur a účetních dokladů k posouzení druhu jednotlivých výdajů a toho, zda se jedná o náklady nutné pro dosažení a udržení příjmu, či k výši odměn vyplácených podnikateli pro osobní potřebu. Tak Okresní soud v Nymburku v rozsudku ze dne 2. 5. 1995, sp. zn. P 81/95, vedle zprávy finančního úřadu o základu daně a daňového přiznání o výši zaplacené daně správně vycházel z peněžního deníku, kdy výdaje na pořízení vozidel formou leasingových splátek, počítače a lednice považoval za příjmy zohlednitelné při úvaze o výši výživného, neboť představují investice do hmotného majetku otce. Podobně Okresní soud v Jičíně v rozsudku ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 30 P 44/2010, při zjišťování příjmů otce vycházel ze zprávy finančního úřadu o základu daně, příjmech a výdajích a případném daňovém přeplatku, z přehledu o příjmech OSVČ o výši částky odváděné na veřejné zdravotní pojištění a důchodové pojištění, z peněžního deníku o příjmech a výdajích a jejich skladbě, z výpisu z účtu otce a z lékařských zpráv o zdravotních omezeních otce.

42. V řadě případů však posouzení shora uvedených kritérií nepostačuje k přesvědčivému odůvodnění závěru o skutečné výši příjmu povinného rodiče. Jde především o případy, kdy jednotlivé tvrzené výdaje, pro něž je možné snížit základ daně z příjmů, nebrání zohlednění protiplnění, které se za ně povinnému dostává, v úvaze o celkové životní úrovni povinného rodiče.

43. Krajský soud v Brně v rozsudku ze dne 3. 7. 2013, sp. zn. 26 Co 214/2011, správně uzavřel, že nikoliv každý výdaj rodiče, který zákon o dani z příjmu uznává jako výdaj vynaložený na dosažení, zajištění a udržení příjmů a který umožňuje takovému rodiči snížit si o něj základ daně, je pro rodiče z hlediska jeho podnikání nezbytný do té míry, že by po něm nebylo možno důvodně požadovat, aby z něj přednostně plnil svou vyživovací povinnost. Obdobně Krajský soud v Hradci Králové v rozsudku ze dne 25 Co 461/2011, sp. zn. 25 Co 461/2011, správně uzavřel, že pro určení výživného je podstatný skutečný příjem rodiče, který může být jiný než hospodářský výsledek vykázaný podnikatelem podle účetních a daňových předpisů. Uplatnění výdajů tzv.

daňovým paušálem nemusí odpovídat skutečným příjmům podnikatele, a nemůže proto být základem pro posouzení rozsahu vyživovací povinnosti povinného.

44. Správně Krajský soud v Brně – pobočka v Jihlavě v rozsudku ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. 54 Co 114/2009, uzavřel, že jestliže částky čerpané povinným pro osobní spotřebu přesáhly základ daně z podnikání, pak daňové přiznání otce nevypovídá dostatečně o tom, jaký byl objem prostředků, které měl povinný k uspokojování svých potřeb k dispozici (ústavní stížnost proti tomuto rozsudku byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 2868/09). Přesahují-li navíc povinným tvrzené výdaje (splátky úvěru na pořízení či rekonstrukci domu, na úhradu za odběr elektrické energie a plynu v jím obývaném domě, na běžnou spotřebu za měsíc, na výživné pro jiné oprávněné) výši příjmů z podnikání, lze mít za to, že ve skutečnosti dosahuje vyšších příjmů, než jaké uvedl. Již samotná výše částek čerpaných pro osobní spotřebu (vyšší, než jaká by činila podle ustanovení § 85a zákona o rodině) postačovala k závěru o zvýšení výživného, odvolací soud proto nevycházel z fikce stanovené v § 85a zákona o rodině.

45. Obdobně Krajský soud v Praze v rozsudku ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. 22 Co 32/2009, na základě daňového přiznání, peněžního deníku, srovnání výdajů a příjmů, které otec vykazoval pro svoji spotřebu, dospěl k závěru, že evidované údaje o osobní spotřebě jsou zkreslené a neúplné; vycházel proto z částky 30 000 Kč, kterou má otec měsíčně na krytí všech svých finančních závazků.

46. Krajský soud v Hradci Králové v rozsudku ze dne 1. 2. 2012, sp. zn. 25 Co 527/2011, správně uzavřel, že vyživovací povinnost je přednostní, nelze před ní upřednostnit jiné výdaje povinného, a je proto třeba přihlížet nejen k faktickým výdělkům povinného, ale k celkové hodnotě jeho movitého i nemovitého majetku, jakož i k jeho životní úrovni (srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. I. ÚS 527/06, uveřejněný pod č. 43/44 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). ■

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu ČR

K náležitostem notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti při stanovení povinnosti platit úroky z prodlení a smluvní pokutu

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. III. ÚS 3347/2012

Závěr, že stanovení povinnosti platit úroky z prodlení „do zaplacení" v notářském zápise se svolení k vykonatelnosti není řádným určením doby plnění, představuje interpretaci „extrémní" ve smyslu odchylky z racionálně předjímatelného výkladu ustálené soudní praxe, jakož i kolizi s ústavněprávními požadavky respektu k „autonomii vůle" subjektů takového notářského zápisu. Totéž však neplatí, je-li v něm vyjádřena v obdobné konstrukci povinnost zaplatit též smluvní pokutu.

Nález byl publikován ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, ve svazku 75, ročník 2014 – IV. díl, pod číslem 194.

Na toto rozhodnutí navazuje nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 1320/2016, ve kterém Ústavní soud dospívá k závěru, že pokud se strany dohodly na povinnosti plnění úroku z prodlení bez výslovného určení počátku, nelze takovouto dohodu považovat za neurčitou, když lze dospět k jedinému možnému výkladu, a to že povinnost platit úroky z prodlení vzniká k prvnímu dni prodlení, tedy jako následek nesplnění povinnosti dlužníka splnit dluh řádně a včas. Podobně lze přistoupit k ujednání, že rozsah úroku bude „zákonný", resp. v „zákonné výši", když smluvní ujednání účastníků nelze vyložit jinak, než že se dohodli právě na výši stanovené právním předpisem.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 1320/16

Extrémní interpretační exces Nejvyššího soudu o neurčitosti notářského zápisu co do vymezení předmětu plnění

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a soudců Jana Filipa a Radovana Suchánka o ústavní stížnosti společnosti L., s. r. o., proti výroku I. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, č. j. 26 Cdo 1199/2014-182, za účasti Nejvyššího soudu, jako účastníka řízení, takto:

I. Výrokem I. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, č. j. 26 Cdo 1199/2014-182, bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

a právo na ochranu vlastnického práva zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Výrok I. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, č. j. 26 Cdo 1199/2014-182, se ruší.

ODŮVODNĚNÍ

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI PŘÍPADU A OBSAH NAPADENÉHO ROZHODNUTÍ

1. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 7 (dále jen „obvodní soud") ze dne 20. 11. 2012, č. j. 147 EXE 2449/2012-17, byla na majetek vedlejšího účastníka nařízena exekuce podle notářského zápisu ze dne 21. 9. 2011, sepsaného JUDr. A. K., notářkou, pod sp. zn. NZ 209/2011, N 255/2011, a jejím provedením byla pověřena JUDr. J. T., soudní exekutorka Exekutorského úřadu.

2. Proti tomuto usnesení podal vedlejší účastník odvolání, jímž požadoval změnu napadeného usnesení tak, že se návrh na nařízení exekuce zamítá. Konkrétně namítal nevykonatelnost exekučního titulu po materiální stránce, neboť neobsahuje náležitosti stanovené v § 71b odst. 2 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a to skutečnosti, na nichž se zakládá pohledávka stěžovatelky.

3. Usnesením Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud") ze dne 29. 7. 2013, č. j. 29 Co 227/2013-84, bylo usnesení obvodního soudu potvrzeno. V odůvodnění městský soud zejména odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu, z níž mimo jiné vyplývá, že exekuční soud nezkoumá, zda hmotněprávní úkon, na jehož základě vzniká vymáhaný závazek, je či není platný, resp. uvedl, že exekuční soud se při nařízení exekuce nemůže zabývat tím, zda notářský zápis odpovídá skutečným hmotněprávním vztahům mezi účastníky.

4. Proti usnesení městského soudu podal vedlejší účastník dovolání, v němž především uvedl, že městský soud nesprávně posoudil otázku, zda předmětný exekuční titul splňuje zákonem stanovené náležitosti.

5. Výrokem I. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, č. j. 26 Cdo 1199/2014-182, bylo usnesení městského soudu změněno tak, že návrh stěžovatelky na nařízení exekuce se v rozsahu zákonných úroků z prodlení a smluvního úroku z prodlení z vymáhané částky zamítá. Výrokem II. byla zbývající část dovolání vedlejšího účastníka odmítnuta. Nejvyšší soud v odůvodnění zdůraznil, že co se týče úroků z prodlení, požadavkům materiální vykonatelnosti vyhovuje, je-li v podkladovém titulu vyjádřena jejich výše (sazba z jistiny), jestliže je určeno období, za které se stanoví, a odkdy dokdy je povinnost je plnit. V nyní projednávané věci podle Nejvyššího soudu není zákonný úrok z prodlení v exekučním titulu vymezen dostatečně určitě, k smluvnímu úroku z prodlení podle Nejvyššího soudu vedlejší účastník nepřistoupil a ani nedal souhlas k jeho vykonatelnosti.

II. ARGUMENTACE STĚŽOVATELKY

6. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že Nejvyšší soud výrokem I. napadeného usnesení zasáhl do jejích základních práv, a to do práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva") a dále čl. 11 odst. 1 Listiny, čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě a čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

7. Stěžovatelka v první řadě nesouhlasí se závěry Nejvyššího soudu o materiální nevykonatelnosti notářského zápisu v rozsahu zákonného úroku z prodlení. Uvádí, že Nejvyšší soud materiální vykonatelnost posoudil ústavně nekonformně a dopustil se nepřípustného interpretačního formalismu. Podle stěžovatelky lze z obsahu notářského zápisu dovodit jednoznačnost závazku vedlejšího účastníka jako dlužníka zaplatit pohledávky uvedené v čl. II. notářského zápisu, tj. jednak jistinu, jednak zákonný úrok z prodlení z uvedených faktur do zaplacení. To, že notářský zápis uvádí, že dlužník zaplatí jistinu 20 909 248,35 Kč včetně zákonného úroku z prodlení, lze podle stěžovatelky interpretovat pouze tak, že účastníci notářského zápisu projevili vůli, aby dlužník zaplatil dluh spolu se zákonným úrokem z prodlení. Nadto stěžovatelka uvádí, že každá faktura uvedená v notářském zápise obsahovala jednak výši samotné pohledávky, jednak také její splatnost. Rovněž pojem „zákonný" lze podle stěžovatelky vykládat pouze tak, že jím je právě úrok stanovený občanským zákoníkem, resp. nařízením vlády, kterým se určuje výše úroků z prodlení. Nejvyšším soudem vytýkanou nespecifičnost uvedení doby plnění slovy „do zaplacení" stěžovatelka považuje za extrémní interpretaci ve smyslu odchylky od racionálně předjímaného výkladu soudní praxe.

8. Stěžovatelka v ústavní stížnosti rovněž nesouhlasí se závěry Nejvyššího soudu o materiální nevykonatelnosti notářského zápisu v rozsahu smluvního úroku z prodlení. Jednak uvádí, že povinnost vedlejšího účastníka zaplatit vedle jistiny a zákonného úroku z prodlení také smluvní úrok z prodlení vyplývá z čl. V. notářského zápisu, jednak tvrdí, že o této povinnosti vedlejšího účastníka byla rovněž ujištěna notářkou.

9. Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Ústavní soud výrok I. napadeného usnesení zrušil.

III. VYJÁDŘENÍ ÚČASTNÍKŮ

10. Ústavní soud vyzval účastníka (Nejvyšší soud) a vedlejšího účastníka k vyjádření k ústavní stížnosti.

11. Nejvyšší soud ve svém vyjádření odkázal na písemné vyhotovení napadeného usnesení, resp. rekapituloval důvody,

na jejichž základě rozhodl o změně usnesení městského soudu. Vedlejší účastník výzvu k vyjádření nepřevzal.

12. Ústavní soud vyjádření Nejvyššího soudu nezasílal stěžovatelce k replice, neboť by v nyní projednávané věci nemohla přinést nové informace rozhodné pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti.

IV. PROCESNÍ PŘEDPOKLADY PROJEDNÁNÍ ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

13. Ústavní soud podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu"), posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka nemá k dispozici jiné zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V. POSOUZENÍ DŮVODNOSTI ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI

14. Ústavní soud po seznámení se s obsahem ústavní stížnosti, vyžádaným spisem, vyjádřením účastníka a napadeným usnesením dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

15. Ústavní soud považuje za nutné připomenout, že právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. l Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy je porušeno, pokud je komukoliv upřena možnost domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, popř. pokud soud odmítá jednat a rozhodovat o podaném návrhu, event. pokud zůstává v řízení bez zákonného důvodu nečinný. V této souvislosti Ústavní soud dodává, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky). Není tedy součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky) a nenáleží mu ani výkon dohledu nad jejich rozhodovací činností. Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu a výklad jiných než ústavních předpisů a jejich aplikace jsou záležitostí obecných soudů [srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 9. 1996,sp. zn. II. ÚS 81/95 (U 22/6 SbNU 575)]. Ústavní soud může do jejich činnosti zasáhnout pouze tehdy, pokud právní závěry obecných soudů jsou v příkrém nesouladu se skutkovými zjištěními nebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění nevyplývají, nebo pokud porušení některé z norem tzv. podústavního práva v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy), anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. uplatněním přepjatého formalismu při aplikaci práva), zakládá porušení základního práva nebo svobody.

16. Stěžovatelka se v ústavní stížnosti soustředila na jedinou otázku tzv. podústavního práva, a to zda z exekučního titulu vyplývá povinnost vedlejšího účastníka zaplatit stěžovatelce rovněž zákonný a smluvní úrok z prodlení či pouze jistinu. Posouzení této otázky je však v kompetenci civilních soudů a Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší do rozhodovací činnosti těchto soudů jako nezávislých orgánů zasahovat. Nicméně, stěžovatelčin argument, že Nejvyšší soud se při řešení uvedené otázky dopustil extrémní interpretace, resp. interpretačního formalismu, dosahuje ústavněprávní relevance.

17. Z odůvodnění napadeného usnesení vyplývá, že Nejvyšší soud se v první řadě soustředil na základní předpoklady nařízení exekuce, především na exekuční titul. Z ustanovení § 40 odst. 1 písm. d) zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, plyne, že exekučním titulem je notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle notářského řádu, jenž musí obsahovat náležitosti stanovené v § 71b odst. 2 notářského řádu. Nejvyšší soud rovněž odkázal na své usnesení ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, ze kterého vyplývá požadavek na vylíčení rozhodných skutečností, na nichž se zakládá plnění, konkretizaci přesného obsahu a rozsahu plnění a přesné a určité určení doby, do které se povinná osoba zavazuje předmět plnění poskytnout oprávněné osobě. Podle Nejvyššího soudu však současně platí, že v rámci exekučního řízení soud nezkoumá, zda hmotněprávní úkon, na jehož základě vzniká vymáhaný závazek, je či není platný, přičemž takový úkon ani nemusí být součástí notářského zápisu.

18. Ve vztahu k exekučnímu titulu v nyní posuzované věci dospěl Nejvyšší soud k závěru, že zákonný úrok z prodlení není vymezen dostatečně určitě, neboť chybí jeho počátek, tj. od kterého data by měl být u jednotlivých pohledávek vymáhán, určitá podle něj není ani jeho výše, neboť stanovení rozsahu úroku pojmem „zákonný" nelze považovat za přesné, určité a srozumitelné. V této souvislosti odkázal na své stanovisko ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 202/2005. Důvod neurčitosti spatřoval konečně také v použití slova „včetně" v čl. II. a III. notářského zápisu, neboť z vymezení předmětu plnění jako „peněžní prostředky ve výši 20 909 248,35 Kč včetně zákonného úroku z prodlení ke každé z výše uvedených faktur do zaplacení, kdy tento úrok k dnešnímu dni činí 634 931,70 Kč" není zřejmé, zda je částka představující zákonný úrok z prodlení ve výši 634 931,70 Kč již započtena do celkové dlužné částky či nikoliv.

19. Co se týče smluvního úroku z prodlení ve výši 10 % z dlužné částky, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že k tomuto závazku vedlejší účastník ani nepřistoupil, ani nedal souhlas k jeho vykonatelnosti.

20. Závěry, které Nejvyšší soud prezentoval ve stanovisku ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 202/2005, již byly částečně podrobeny přezkumu Ústavním soudem. Ten se ve svém nálezu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3347/12, vyjádřil k extrémní interpretaci ve smyslu odchylky od racionálně předjímaného výkladu soudní praxe a mimo jiné rovněž k ústavněprávnímu požadavku respektu k autonomii vůle subjektů notářského zápisu. Byť uvedený nález dopadal pouze na vymezení určení doby plnění úroků z prodlení, lze závěry v něm prezentované vztáhnout i na stěžovatelčinu věc.

21. Ústavní soud konstatuje, že pokud se strany dohodly na povinnosti plnění úroku z prodlení bez výslovného určení počátku, nelze takovou dohodu považovat za neurčitou. Základním předpokladem plnění takového úroku je právě prodlení účastníka zatíženého povinností. V této věci proto lze dospět k jedinému možnému výkladu, a to že povinnost platit úroky z prodlení vzniká k prvnímu dni prodlení, tedy jako následek nesplnění povinnosti dlužníka splnit dluh řádně a včas (srov. § 517 odst. 1 větu první zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Obdobně ve vztahu k zániku povinnosti plnit úroky z prodlení je nutno učinit závěr, že tímto okamžikem může být pouze zaplacení (k tomu srov. nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3347/12), event. zánik pohledávky jiným způsobem.

22. Podobně lze přistoupit k ujednání, že rozsah úroku bude „zákonný", resp. v „zákonné výši". Jestliže právní úprava definuje, a to i pokud by tak činila dispozitivně, způsob určení výše úroku z prodlení, nelze smluvní ujednání účastníků vyložit jinak, než že se dohodli právě na výši stanovené právním předpisem (viz § 517 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

23. Z uvedeného je zřejmé, že v této záležitosti Nejvyšší soud vyložil tzv. podústavní právo způsobem, jež je v extrémním rozporu s principem spravedlnosti. Současně nepřihlédl k vlastní rozhodovací praxi, především k závěrům uvedeným ve svém usnesení ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 4888/2008 (mimo jiné citovaném v napadeném usnesení), že sazba úroků může být určena způsobem, jímž lze výši úroků nepochybně vypočítat.

24. K důvodu tvrzené neurčitosti, kterou Nejvyšší soud spatřoval v použití slova „včetně" v čl. II. a III. notářského zápisu, kdy z vymezení předmětu plnění nemělo být zřejmé, zda je částka představující zákonný úrok z prodlení ve výši 634 931,70 Kč již započtena do celkové dlužné částky či nikoliv, Ústavní soud shledal, že součet kupních cen ve fakturách vymezených v notářském zápisu odpovídá předmětu plnění bez zákonného úroku z prodlení, tento úrok tak nebyl zahrnut do částky 20 909 248,35 Kč. Lze proto konstatovat, že závěry Nejvyššího soudu o neurčitosti notářského zápisu co do vymezení předmětu plnění nejsou v souladu se skutkovými zjištěními.

25. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud interpretoval tzv. podústavní právo způsobem, jenž je v extrémním rozporu s principem spravedlnosti, resp. že učinil závěry, které nejsou v souladu se skutkovými zjištěními, došlo z jeho strany k zásahu do práva stěžovatelky na spravedlivý proces a rovněž do jejího práva na ochranu vlastnictví.

26. Ústavní soud však souhlasí se závěrem Nejvyššího soudu, že co se týče smluvního úroku z prodlení ve výši 10 % z dlužné částky, nelze z notářského zápisu dovodit, že by vedlejší účastník k tomuto závazku přistoupil nebo by dal souhlas k jeho vykonatelnosti.

27. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl a výrok I. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, č. j. 26 Cdo 1199/2014-182, zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu. ■

JUDr. Svatopluk Procházka,
notář v Praze

Zpravodaj Jednoty českých právníků

OBJEDNÁVÁM PŘEDPLATNÉ 2017

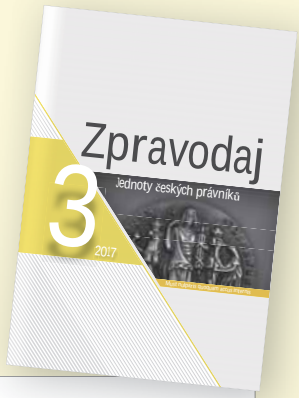

Cena 380 Kč vč. DPH a poštovného (ČR), 4 čísla ročně. Jednota českých právníků nově nabízí širší právnické veřejnosti možnost distribuce odborného časopisu Zpravodaj JČP, který doposud byl určen pouze pro členy Jednoty. Časopis se zaměřuje především na aktuální, nové nebo jinak zajímavé právní úpravy a jejich aplikaci v praxi, a to pro právníky všech oborů.

Jméno a příjmení

Fakturační adresa

Adresa dodání

Tel. a e-mail (volitelně)

Podpis

Objednávejte případně elektronicky na www.jednotaceskychpravniku.cz
Jednota českých právníků, Ovocný trh 14, 110 00 Praha 1, e-mail: jcppraha@seznam.cz

„Dnešním právníkům rozhodně chybí trochu znalosti právní filozofie," říká JUDr. František Pěcha, bývalý státní notář

Rozhovor s JUDr. Františkem Pěchou, bývalým státním notářem, se uskutečnil dne 12. srpna v Brasserii Avion v Rožnově pod Radhoštěm. Vedla jej dlouholetá členka redakční rady Ad Notam JUDr. Kateřina Brejlová.

Pane doktore, dovolím si hned v úvodu prozradit, že jste se narodil v roce 1920 a že se o právo stále intenzivně zajímáte. Proč jste se – před více než sedmdesáti lety – rozhodl právě pro studium práv?

Žili jsme s rodiči v Dolních Tošanovicích na Těšínsku. Měli jsme slezskou národnost. Němci tenkrát přičlenili Těšínsko k Německé říši, a tak jsme se nestali součástí protektorátu, ale Německé říše. Němci uznávali slezskou národnost, a protože se rodiče báli vystěhování, z donucení přijali zatímní německé občanství do odvolání. Nedávno jsem se dozvěděl, že se na oddělení Těšínska dohodli Hácha s Hitlerem, že Hácha Těšínsko nechtěl. Doba to byla opravdu složitá, a protože jsem nesehnal trvalou práci, musel jsem narukovat do německé armády. Střílet do lidí jsem ale nechtěl, a abych se dostal k sanitě, řekl jsem, že chci po válce studovat medicínu. Jednou, když jsme ošetřovali zraněné, jsem jednomu poddůstojníkovi při sundávání obvazu nastřihl ucho. Major, můj vedoucí lékař, mi pak říkal – na medicínu nechoďte, vyberte si něco filozofického. Po válce jsem nastoupil jako úředník u notáře Dr. Albrechta ve Frýdku. Ten mi nabídl zajištěnou existenci. Práce mě bavila a líbila se mi, ale chtěl jsem jít ještě studovat. Vybral jsem si práva.

Účastnil jste se i bitvy u Stalingradu?

Já ne, ale jeden můj spolužák z Tošanovic ano a už se nevrátil. Já jsem byl výš, u Ilmenského jezera. Tehdy jsem se doučil německy, poněvadž na gymnáziu byla výuka němčiny spíše teoretická.

JUDr. František Pěcha (*1920)

- 1946–1949 absolvoval doktorské studium na právnické fakultě v Brně.
- Od r. 1954 působil jako státní notář postupně v Rožnově pod Radhoštěm, ve Valašském Meziříčí a ve Vsetíně, s výjimkou období jeho politické perzekuce v letech 1970–1989 z důvodů aktivit v období Pražského jara
- V roce 1989 byl rehabilitován a opět ustanoven státním notářem ve Vsetíně, kde pracoval téměř do konce roku 1992.
- V letech 1996–2005 externě vyučoval na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.
- Podílel se na komentáři ke střednímu občanskému zákoníku v části o dědictví. Během své profesní kariéry uveřejnil přibližně sedmdesát odborných článků, zejména z oblasti práva dědického a pozemkového, a také z oboru právní filozofie.

Umíte ale také polsky a výborně rusky. V těchto jazycích i dnes čtete knihy v originále.

Rok před koncem války jsem z německé armády dezertoval a dostal se do ruského zajetí. Protože jsem se na gymnáziu z legrace učil dva roky rusky, uměl jsem azbuku a pěkně psát, a tak jsem se stal v zajateckém táboře písařem jednoho vojenského lékaře.

Jaké bylo studium v poválečných letech?

Jako válkou těžce postižený (rodiče prokázali, že k přijetí zatímního říšského občanství byli donuceni) jsem dostal časové úlevy při studiu, a tak jsem mohl promovat na právnické fakultě v Brně už za tři roky, dne 24. 11. 1949.

To ale znamená, že jste skládal státnice a rigorózní zkoušku z ABGB z roku 1811?

Ano, ale už tenkrát nám říkali, že se připravuje nový občanský zákoník, pod vedením Alexeje Čepičky, zetě Gottwalda. Později jsem v roce 1957 spolupracoval na komentáři k dědickému právu středního občanského zákoníku z roku 1950.

Vy jste vlastně v praxi zažil tři občanské zákoníky: ABGB z roku 1811, střední občanský zákoník z roku 1950 a občanský zákoník z roku 1964. Co byste na jednotlivých zákonících a také civilních procesních předpisech vyzdvihl a ocenil?

Střední občanský zákoník z roku 1950, jehož účinnost nastala 1. 1. 1951, vůbec nebyl špatný. Byl srozumitelný, jednoduchý, a znal ještě řadu důležitých institutů jako právo stavby, věcná břemena a další. Byl mnohem lepší než socialistický zákoník z roku 1964. Ve středním občanském zákoníku bylo například zajímavé, že nepominutelnými dědici nebyly jen děti, ale také rodiče, pokud byli v době smrti zůstavitele v nouzi.

Procesní předpisy – žádný z nich nebyl dokonalý. Mám pocit, že hlavně autorita a postavení notáře byly mezi lidmi mnohem silnější než dnes. Dnešní procesní předpisy se, pokud vím, mají novelizovat. V čele legislativní komisi je doktor Fiala z Nejvyššího soudu, tak to by mělo být dobré.

Na které učitele z období studia ještě dnes rád zavzpomínáte?

Právní filozofii, dnes teorii práva, nám přednášel profesor Weyr, vedoucí katedry, a také profesor Kubeš, který navíc přednášel i ABGB. Profesor Weyr byl velmi příjemný, distingovaný pán a hlavní představitel normativní teorie. Byl také fenomén na ústavní právo a správní právo. Jeho přítelem byl Hans Kelsen z Vídně, další významný představitel právního pozitivismu. Jinak byl profesor Weyr pesimista, vzhlížel k Shopenhauerovi. Naproti tomu Kubeš byl optimista a ctitel Imanuela Kanta, kterého považoval za tvůrce moderního přirozeného práva. Jeho přednášky z právní teorie byly vždy velmi emotivní. Často i křičel a zdůrazňoval práci s hypotézou, protože i nejvyšší norma, *grundnorm*, byla hypotetická norma. Oba byli velmi výraznými osobnostmi, v jistém smyslu soupeři, a oba museli později z fakulty odejít.

Praha normativní teorii příliš neakceptovala a bylo tu jisté soupeření s brněnskou fakultou, která v rámci Evropy prosazovala právě normativní teorii. Já jsem měl rád i Edmunda Husserla nebo Otu Weinbergera. Ota Weinberger emigroval po Pražském jaru do Grazu, kde se stal profesorem na tamní právnické fakultě. V pozdějších letech jsem si s ním dopisoval. Poslal mi i některé své knihy v němčině a polštině. Ryzí nauka právní vytýkala právní vědě spojení s dalšími obory, například s psychologií, sociologií, biologií. Ota Weinberger naopak tvrdil, že člověk během života prochází řadou institucí, a na tom založil svůj institucionalistický právní pozitivizmus.

Měl jsem rád i profesora Kopa, který přednášel církevní právo. Po únoru 1948 byl však z fakulty vyhozen a uchytil se jako učitel hudby a varhaník v kostele Všech svatých v Rožnově pod Radhoštěm. S tím jsem se jako státní notář v Rožnově pod Radhoštěm, ve Valašském Meziříčí a ve Vsetíně často stýkal, vedli jsme dlouhé rozhovory a stali se z nás později přátelé. Jeho pohřbu se zúčastnili i romanista profesor Cvetler a profesor Bulín, který nám přednášel civilní řízení soudní.

Obávám se, pane doktore, že Vaše znalosti právní teorie jsou mnohem lepší než znalosti dnešních studentů hned po tom, co vyjdou ze školy. Jak vzpomínáte na svoje působení v roli pedagoga na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1996–2005?

Když mě v roce 1996 přijala jako externího pedagoga Právnická fakulta UP v Olomouci, vedl jsem seminář na téma „právní vztahy k nemovitostem" na katedře občanského práva. Po prezenci jsem vždy nechal jednoho studena odpřednášet předem zadané téma a ostatní studenty jsem vedl k diskuzi. Ve druhé části jsem přednášel sám.

S paní asistentkou Papouškovou jsem seděl v čísle 16 a vařila mi dobré kafe. Všichni učitelé byli tenkrát mladí a zapálení. Z asistentů jsou dnes docenti, po paní profesorce Hrušákové se stala další děkankou právě naše mladá kolegyně Zdenka Papoušková.

Připadá mi, že dnes se teorie práva sice vyučuje na právnických fakultách v prvních letech studia, ale už je jí věnován jen malý prostor během dalšího studia, při praktickém výkladu platných právních norem. Schopnost pracovat s právní teorií je přitom právě dnes, v době nového civilního kodexu, naprosto nezbytná. Jak tuto otázku, jako právník-praktik a současně bývalý vysokoškolský pedagog, vnímáte Vy?

Dnešním právníkům rozhodně trochu chybí znalosti právní filozofie, ale i znalosti církevního práva, které se smrsklo na poměr státu a církve.

Jak nahlížíte na to, že instituty, které platily či platí v různých právních systémech, státech a dobách, se v našem novém občanském zákoníku z roku 2012 objevují vedle sebe? Co když vedle sebe nemohou jednotlivé právní instituty obsažené v NOZ obstát, protože jsou součástí různých systémů a fungují sice výborně, ovšem právě jen v rámci těchto svých systémů a souvislostí, ze kterých byly vytrženy? Co dělat v situaci, kdy je zjevné, že selhává výklad jazykový, logický i účelový?

Nevím, jestli bylo zrovna dobré poskládat zákoník z řady jiných, které působí v jiných zemích, jiných právních systémech. Je ale dobře, že v první části obsahuje nový občanský zákoník dobrý výkladový základ. Víte, už ABGB byl nasáknut přirozeným právem. Pozitivní teorie tvrdí: zákon tvrdý, ale zákon. Tím se ale řídil i nacismus. Právo však musí obsahovat i morální principy. To říkal i Hart, vynikající pozitivista, že i pozitivní právo musí obsahovat minimum morálky. Věděl, že se to musí sladit. Nazval bych to zásadou harmonie.

Prozradím na Vás, že jste náš věrný čtenář a na každé nové číslo Ad Notam vždy už netrpělivě čekáte. Z Vás láska k naší notářské profesi čiší a potvrzují to i místní lidé. Proč jste si vybral právě notářství? Proč je podle Vás naše profese výjimečná?

Trestní právo jsem dělat nechtěl. V padesátých letech – to byly i provazy. Notářství umožňovalo zůstat člověku slušný a bylo to solidní povolání. U otce notáře Jiříka Flesichera (dlouholetého člena redakční rady Ad Notam – pozn. redakce), doktora Bohuše Fleischera, jsem dělal právního čekatele. On byl velmi pozitivní a slušný. Měl rád svou práci a já ji měl taky rád.

Vidíte, já jsem si myslela, že jste si dokonale vybral povolání, ale ono je to možná spíše tak, že vším, čím jste byl, byl jste rád, že za to může Váš pozitivní přístup k životu.

Snažím se, ale někdy je to těžké (*směje se*...).

Stále čtete knihy v cizích jazycích. Vaším velkým koníčkem je zahradničení, staráte se o zahradu, významně se angažujete ve Svazu zahrádkářů Rožnov. Jste věřící člověk. Při pravidelné návštěvě lázní v Čeladné nevynecháte taneční večery v restauraci U Sestřiček. Každý rok jezdíte sám vlakem do Olomouce na Olomoucké právnické dny. Loni na podzim jste jel – opět bez doprovodu – vlakem se třemi přestupy do Brna na sraz absolventů, kde jste měl krátký projev. Jak je podle Vás možné, že i dnes, v 96 letech, máte tak jasnou, bystrou a koncentrovanou mysl?

Nevím, beru nějaké vitaminy a něco na sluch. A ta Čeladná mi myslím také pomáhá.

Když název těch vitamínů uvedeme v našem časopise, tak to bude neplacená reklama a okamžitě zvýšíme jejich prodejnost. Ale co slivovice, valašský všelék, ta v tom nehraje nějakou roli?

Snad trochu, ale slivovici moc nemusím. Zato skleničku vína si čas od času dám rád. Mám rád červené, modrý portugal.

I dnes si ještě rád zatančíte. Povězte, jaký tanec máte rád?

Vždycky jsem měl rád valčík, případně i tango.

Tak to jste mě potěšil a se mnou jistě i naše čtenáře. Zní to dobře – modrý portugal a valčík! Řekla bych ale, že tím Vaším elixírem života je Vaše láska k životu a – troufám si tvrdit – že i láska k právu. Jménem redakce časopisu Ad Notam i našich čtenářů Vám děkuji za rozhovor a do příštích let přeji hodně zdraví a důvodů se zasmát. ■

JUDr. Kateřina Brejlová

IX. Notářská konference

V PÁTEK DNE 7. ŘÍJNA 2016 SE PO TŘECH LETECH OPĚT KONALA NOTÁŘSKÁ KONFERENCE, TENTOKRÁT V POŘADÍ JIŽ DEVÁTÁ.

Úvodní a odborná část se uskutečnila v Kongresovém centru Praha. Prezident Notářské komory Mgr. Radim Neubauer přivítal přibližně čtyři sta přítomných účastníků a čestných hostů. Po jeho úvodním slovu pozdravili přítomné také ministr spravedlnosti JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., místopředseda Nejvyššího soudu České republiky JUDr. Roman Fiala, předseda ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky JUDr. Jeroným Tejc, prezidentka Exekutorské komory České republiky Mgr. Pavla Fučíková, vrchní státní zástupkyně v Praze JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., a místopředseda České advokátní komory Mgr. Robert Němec, LL.M. Ministr spravedlnosti zejména kladně hodnotil zvládnutou roli notářů při přímých zápisech do veřejného rejstříku.

Ministr spravedlnosti JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.

Projev prezidenta Notářské komory České republiky, Mgr. Radima Neubauera

Zleva viceprezident Notářské komory České republiky Mgr. Pavel Bernard, čestný prezident JUDr. Martin Foukal a čestný viceprezident JUDr. Miloslav Jindřich

Po úvodních přednesech a zdravicích vystoupil JUDr. PhDr. Stanislav Balík, CSc., se svým zajímavým příspěvkem „Karel IV. a notáři" vybraném ku příležitosti 700. výročí narození Karla IV. Poté se odborný program rozdělil do dvou částí – „obchodněprávní" a „dědickou". Viceprezident Notářské komory České republiky Mgr. Pavel Bernard a předseda senátu Nej-

Projev JUDr. et PhDr. Stanislava Balíka

vyššího soudu České republiky JUDr. Petr Šuk vedli společně přednášku na téma „Přímé zápisy do veřejných rejstříků", člen prezidia Notářské komory České republiky JUDr. Petr Bílek a místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Roman Fiala pak přednášku na téma „Pořízení pro případ smrti". Přednášky byly tradičně velmi podnětné, pro notářskou praxi byl zejména zajímavý názor JUDr. Petra Šuka, že možnost přímých zápisů do veřejného rejstříku notáři by měla být vykládána spíše extenzivně.

Večer pak v Obecním domě v Praze pokračovala konference společenským programem. Po zahájení této části konference prezidentem Notářské komory České republiky Mgr. Radimem Neubauerem vystoupil smíšený pěvecký sbor „Naši pěvci" a poté následoval raut, ke kterému hrálo kvarteto MIB Quartet. Účastníci večerní části konference si mohli zpříjemnit večer komentovanou procházkou po okolí Obecního domu.

Jak v průběhu úvodních slov, přednášek, tak i během večera panovala přátelská a milá atmosféra, nezbývá tedy než poděkovat organizátorům za precizně odvedenou práci a těšit se na shledání opět příště. ■

Redakce Ad Notam

Slavnostní setkání při příležitosti oslav státního svátku na velvyslanectví ČR ve Vídni

Dne 25. 10. 2016, na pozvání velvyslance České republiky v Rakousku, pana Jana Sechtera a jeho choti paní Michaely, se zúčastnil čestný prezident Notářské komory České republiky JUDr. Marin Foukal slavnostního setkání, které se konalo při příležitosti oslav státního svátku vzniku Československa na velvyslanectví ČR ve Vídni. Mezi pozvanými hosty byl i prezident Notářské komory Rakouska, Hon.- Prof. Univ.-Doz. DDr. Ludwig Bittner. Nečekané, avšak velmi milé setkání bylo příjemným překvapením, a tak ve volné části programu bylo možné vzájemně diskutovat o aktuálních otázkách notářství po nedávných volbách do orgánů UINL v Paříži a informovat se o vývoji notářství v obou zemích.

Po odeznění hymny České republiky a Rakouska pronesl pan velvyslanec Jan Sechter projev o společné historii a vztazích mezi našimi zeměmi. Též představil výstavu neznámých fotografií prvního prezidenta Československa, T. G. Masaryka. Dále uvedl výstavu připomínající historický průřez vydávání novin v českém jazyce v Rakousku českou menšinou. Při osobním setkání pan velvyslanec projevil zájem o uspořádání některých příštích setkání mezi rakouskými a českými notáři na půdě českého velvyslanectví. Večer s příjemnou slavnostní atmosférou byl zaznamenán i televizí ORF. ■

Ing. Jaroslav Šustr, MBA, tajemník NK ČR

Pracovní jednání zástupců NK ČR se zástupci ústavně-právního výboru Národní rady Slovenské republiky

V SÍDLE NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR PROBĚHLO PRACOVNÍ JEDNÁNÍ ZÁSTUPCŮ NK ČR V ČELE S PREZIDENTEM Mgr. RADIMEM NEUBAUEREM SE ZÁSTUPCI ÚSTAVNĚ--PRÁVNÍHO VÝBORU NÁRODNÍ RADY SLOVENSKÉ REPUBLIKY V ČELE S PŘEDSEDOU VÝBORU JUDr. RÓBERTEM MADEJEM A ZÁSTUPCI ÚSTAVNĚ--PRÁVNÍHO VÝBORU SENÁTU PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY V ČELE S JUDr. MIROSLAVEM ANTLEM.

Mezi hlavní témata jednání patřily otázky současné právní úpravy českého notářství a jeho srovnání s postavením slovenských notářů. Hlavní pozornost byla věnována otázce přímých zápisů notářem do veřejných rejstříků. Se slovenskými hosty byly diskutovány také otázky převodu nemovitostí, řízení před katastrálním úřadem a účasti notáře v těchto procesech. Účastníci vzájemně zhodnotili pracovní jednání jako velmi zajímavé, inspirativní a obohacující pro obě strany. Současně slovenská strana poděkovala zástupcům Notářské komory ČR za milé a přátelské přijetí. ■

Mgr. Miroslav Zapletal, kancelář NK ČR
Foto Michal Tvrdík

Setkání právniček 14. 10. 2016

DNE 14. ŘÍJNA 2016 SE KONAL PÁTÝ ROČNÍK TRADIČNÍHO SETKÁNÍ PRÁVNIČEK V MRAMOROVÉM SÁLE PALÁCE ČESKÉ SPOŘITELNY V RYTÍŘSKÉ ULICI V PRAZE 1, JEHOŽ HLAVNÍM TÉMATEM BYLA „DYNAMIKA DOBY".

Jak se již stalo dobrým zvykem, nabídlo setkání právniček opět řadu zajímavých přednášek a bylo určeno zejména notářkám, státním zástupkyním, soudním exekutorkám, podnikovým právničkám a soudkyním. Úvodního slova se v letošním roce ujala prezidentka Unie podnikových právníků České republiky JUDr. Marie Brejchová, LL.M., která zdůraznila význam společného setkání právniček a poděkovala přítomné ředitelce společnosti Renomia Jiřině Nepalové za její podporu. Se svými příspěvky poté vystoupili místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Roman Fiala, prezident Notářské komory České republiky Mgr. Radim Neubauer, čestný prezident Notářské komory České republiky JUDr. Martin Foukal, vrchní státní zástupkyně v Praze JUDr. Lenka Bradáčová a setkání zakončil svou přednáškou MUDr. Tomáš Soukup, Ph.D.

Již první velmi zajímavý a poutavý příspěvek JUDr. Romana Fialy na téma „Úvaha o rovnosti a spravedlnosti" zamýšlející se nad současným stavem ve společnosti, dával tušit, že letošní ročník setkání právniček bude mimořádný. Ve stejném duchu odbornosti a laskavého humoru se nesly i další přednesy, ať již Mgr. Radima Neubauera, který zdůraznil zejména významnou roli žen ve společnosti, ale i potřebu v této dynamické době připomenout význam práce notářů i ostatních právnických profesí, nebo JUDr. Martina Foukala, který mimo jiné zmínil i své plány do budoucna v čele Jednoty českých právníků. V neposlední řadě sklidil velký potlesk příspěvek JUDr. Lenky Bradáčové, která brilantním způsobem shrnula téma dynamika doby a vliv masových médií na formování názoru veřejnosti. Nelze opomenout ani skvělou přednášku MUDr. Tomáše Soukupa, Ph.D., lékaře specializujícího se na kmenové buňky, metabolismus, ale i problematiku výživy a regenerace. Ing. Ladislava Hetfleišová provedla účastnice palácem České spořitelny a seznámila je se zajímavostmi z jeho historie.

Účastnice Setkání právniček 2016 se shodly na přínosu takovýchto osobních setkání a vyslovily přání konat společné setkání též v příštím roce. Záštitu letošního ročníku Setkání právniček 2016 převzala Notářská komora České republiky. ■

JUDr. Helena Divišová, notářka v Hradci Králové

Slavnostní udílení medailí Antonína Randy

KAŽDÝM ROKEM SE V PRAŽSKÉM KAROLINU SETKÁVAJÍ VEDOUCÍ PŘEDSTAVITELÉ JEDNOTY ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ, ABY OCENILI NEJVÝZNAMNĚJŠÍ OSOBNOSTI V OBLASTI ROZVOJE PRÁVNÍ VĚDY A PRÁVNÍ PRAXE. LETOS TOMU TAK BYLO DNE 31. ŘÍJNA 2016. OCENĚNÍ ZÍSKALO OSM ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ. MEDAILE ANTONÍNA RANDY, KTERÉ OD ROKU 1992 UDĚLUJE ZÁSTUPCŮM PRÁVNÍHO STAVU JEDNOTA ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ, PŘEVZALI Z RUKOU PŘEDSEDY ÚSTAVNÍHO SOUDU A PŘEDSEDY JEDNOTY ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ PAVLA RYCHETSKÉHO. BYLY UDĚLENY ČTYŘI STŘÍBRNÉ A ČTYŘI BRONZOVÉ MEDAILE. MEZI OCENĚNÝMI JE I ZÁSTUPCE PROFESE NOTÁŘŮ JUDr. MIROSLAV JINDŘICH.

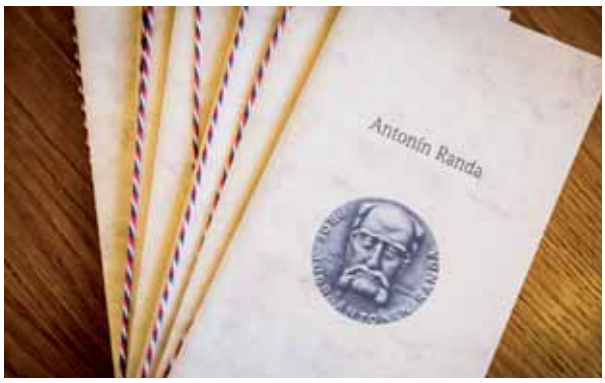

Slavnostní akt zahájil první místopředseda Jednoty českých právníků JUDr. Pavel Tůma, který přivítal všechny přítomné. Poté předal slovo JUDr. Pavlu Rychetskému, předsedovi Jednoty českých právníků a předsedovi Ústavního soudu ČR. Pan doktor Rychetský připomněl, že tradici medailí Antonína Randy zavedl jeho předchůdce na postu předsedy Jednoty českých právníků a někdejší ombudsman Otakar Motejl.

Tematický projev přednesl JUDr. Roman Fiala, místopředseda Nejvyššího soudu. Svůj projev zaměřil na aktuální témata v oblasti práva – rozpor mezi psaným právem a tím, co se reálně děje a připouští.

Stříbrná medaile Antonína Randy byla udělena in memoriam JUDr. Richardu Mořici Belcredi za jeho významnou práci v rádiu Svobodná Evropa, práci diplomata a zástupce organizace Opus Bonum i za dlouhodobou spolupráci s Jednotou českých právníků.

JUDr. Richard Mořic Belcredi pocházel ze šlechtického rodu, který přišel na Moravu v 18. století z italské Lombardie. Rod Belcredi byl přijat za obyvatele Království českého. Je třeba konstatovat, že tento šlechtický rod ve všech nelehkých a měnících se dobách stál pevně při českém národu. Svá studia dokončoval Richard Mořic Belcredi v Paříži a Štrasburku, neboť v roce 1948 byl nucen pro své aktivity opustit republiku. Přes třicet let pracoval v rádiu Svobodná Evropa, poté se ujal vedení organizace Opus Bonum, která pečovala o zachování a rozvoj české a slovenské křesťanské kultury. V této organizaci společně s Anastázem Opaskem, břevnovským opatem, vyvíjeli kulturní činnost pro české exulanty s přesahem i do tehdejšího Československa. Významná je rovněž jeho diplomatická mise ve Švýcarské konfederaci. V roce 1998 byl za svoje postoje a služby státu vyznamenán Řádem Tomáše Garrigua Masaryka. Pan doktor zemřel v prosinci 2015. Vyznamenání převzal syn MAG. Richard A. Belcredi.

Stříbrnou medaili si dále převzal notář JUDr. Miloslav Jindřich. Je příkladem skromného, čestného a charakterního člověka, který je svým přístupem k výkonu právnického povolání vzorem pro nastupující generaci právníků. Za jeho přínos pro právní teorii a praxi, mající celospolečenský význam, mu náleží velké uznání.

JUDr. Miloslav Jindřich je absolvent Právnické fakulty University Karlovy v Praze, notář se sídlem v Benešově a čestný viceprezident Notářské komory České republiky. Pan doktor má mimořádné legislativní nadání spojené s důsledností a precizností. Tyto schopnosti se projevovaly již za jeho působení na Státním notářství v Benešově a později ve fázi legislativních příprav vedoucích k obnově notářství jako svobodného povolání v roce 1993, kde sehrál rozhodující roli při jejím

prosazení jako člen poradního sboru ministra spravedlnosti a posléze jako předseda Sdružení notářů České republiky. Byl hlavním autorem zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), a všech jeho pozdějších změn.

JUDr. Miloslav Jindřich byl viceprezidentem Notářské komory České republiky od jejího vzniku v roce 1993 až do roku 2015. V notářské samosprávě též jako předseda Legislativní rady prezidia Notářské komory České republiky působil zejména v oblasti legislativy. I nyní jako člen tohoto poradního orgánu se vyjadřuje k zásadním legislativním návrhům, aktivně se podílí na zpracování připomínek k návrhům zákonů a předává své zkušenosti v bohaté publikační činnosti.

Stříbrná medaile Antonína Randy byla dále udělena JUDr. Ivaně Janů za celoživotní konzistentní postoje při ochraně ústavnosti, demokracie a právního státu.

JUDr. Ivana Janů je výraznou osobností české právnické obce, jež v průběhu své bohaté profesní dráhy ukázala, jak je možné čestně spojit role právníka, politika a občana.

Již v listopadu 1989 se doktorka Janů aktivně zapojila do politického dění. Od února 1990 do rozdělení Československa byla poslankyní České národní rady, spolupracovala rovněž na tvorbě české Ústavy, byla vedoucí delegace českého parlamentu v Radě Evropy. Po vzniku České republiky byla do listopadu 1993 poslankyní Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Soudcovská etapa profesní dráhy Ivany Janů je spojena s jejím působením v Ústavním soudu ČR a v Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Soudkyní a místopředsedkyní Ústavního soudu byla jmenována v roce 1993 a působila zde do roku 2002, poté byla soudkyní *ad litem* Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Soudkyní Ústavního soudu byla znovu v letech 2004–2014. Nyní působí jako předsedkyně Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Dalším oceněným stříbrnou medailí je JUDr. Jiřím Nykodým, kterému byla medaile udělena za jeho podíl na obnovení nezávislé české advokacie a za jeho nezávislé postoje při ochraně ústavnosti, demokracie a právního státu.

JUDr. Jiří Nykodým patří v české právnické obci k uznávaným osobnostem. Stal se živým příkladem toho, že během profesní dráhy lze úspěšně střídat role advokáta a soudce a že vynikající advokát je jakožto přirozený ochránce lidských a základních práv *ex professione* předurčen k tomu, aby byl rovněž vynikajícím soudcem Ústavního soudu.

Po listopadu 1989 patřil JUDr. Jiří Nykodým k těm, kteří se výrazně podíleli na chodu stavovské samosprávy nezávislé advokátské profese. Působil rovněž dlouhodobě v Legislativní radě vlády a v pracovní skupině Ministerstva spravedlnosti pro obecnou část nově připravovaného občanského zákoníku a v pracovní skupině pro rodinné právo.

V letech 2003–2013 byl Jiří Nykodým soudcem Ústavního soudu ČR, od roku 2014 se pan doktor vrátil k advokacii, kterou dosud vykonává v rodinné advokátní kanceláři.

Bronzovou medaili Antonína Randy obdrželi především za příkladnou práci pro Jednotu českých právníků JUDr. Daniela Sezemská, JUDr. Jiří Ondroušek, JUDr. Danuše Spáčilová a JUDr. Milan Závurka.

Za oceněné poděkovala JUDr. Ivana Janů. Vzpomněla doktora Randu nejen jako významného právníka, ale i jako velmi vzdělaného člověka. Řekla, že ocenění vnímá nejen jako poctu, ale i jako závazek – dostát alespoň průměrně odkazu tohoto nadprůměrného člověka.

Poté slavnostní shromáždění pozdravil prorektor Univerzity Karlovy prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc. V krátkém projevu projevil uznání Jednotě českých právníků, která svou činností vytváří prostor pro spolupráci právnických profesí z akademické oblasti i praxe.

Na závěr poděkoval doktor Rychetský za hojnou účast na tomto shromáždění a pozval přítomné k menšímu občerstvení. ■

JUDr. Hana Kantorová,
notářka ve Žďáru nad Sázavou
a členka prezídia JČP
Foto Michal Tvrdík

Tradiční setkání zástupců profesních komor

DNE 1. 12. 2016 PROBĚHLO V SÍDLE NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR TRADIČNÍ KAŽDOROČNÍ SETKÁNÍ ZÁSTUPCŮ PROFESNÍCH KOMOR ZŘÍZENÝCH ZÁKONEM, TEDY ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY, ČESKÉ KOMORY ARCHITEKTŮ, KOMORY AUDITORŮ ČR, KOMORY DAŇOVÝCH PORADCŮ ČR, ČESKÉ KOMORY AUTORIZOVANÝCH INŽENÝRŮ A TECHNIKŮ ČINNÝCH VE VÝSTAVBĚ , ČESKÉ KOMORY PATENTOVÝCH ZÁSTUPCŮ ČR, ČESKÉ LÉKÁRNICKÉ KOMORY, ČESKÉ STOMATOLOGICKÉ KOMORY, EXEKUTORSKÉ KOMORY ČR, KOMORY VETERINÁRNÍCH LÉKAŘŮ ČR, NOTÁŘSKÉ KOMORY ČR A ČESKÉ LÉKAŘSKÉ KOMORY.

Účastníky setkání uvítal úřadující prezident NK ČR Mgr. Radim Neubauer

Mezi hlavní téma setkání patřil problém neoprávněného výkonu činnosti (tzv. vinklaření), který se negativně dotýká většiny profesních komor, a jeho správního postihu. V neodborné části setkání dále proběhla společná prohlídka kaple Sv. Kříže Zemské porodnice u Apolináře, spojená s koncertem souboru Trigonum Musicum.

K otázce „vinklaření" vydali prezidenti profesních komor následující společné prohlášení:

Společné prohlášení představitelů profesních komor

Představitelé profesních komor varují před množícími se případy neoprávněného výkonu povolání osobami, které se vydávají za odborníky, kterými nejsou.

Profesní samosprávy dbají na řádnou kvalifikaci svých členů a dohlížejí na kvalitu jimi poskytovaných služeb. Proto se znepokojením sledují případy, kdy orgány státní moci nepostupují důsledně proti osobám, které vykonávají neoprávněně činnosti vyhrazené pouze kvalifikovaným odborníkům, anebo matou veřejnost neetickou a klamavou reklamou. Komory vyzývají vládu Česká republiky i regionální samosprávy, aby podpořily naše aktivity, jejichž cílem je ochrana spotřebitele. Jako dobrý příklad takové podpory profesní komory se zájmem vítají navrhovanou změnu regulace postihování neoprávněného výkonu činnosti coby správního deliktu, zpracovávanou v současné době Ministerstvem spravedlnosti pro právnické profese (advokáti, notáři, exekutoři). Pokud se tato úprava v praxi ukáže býti efektivní, vyzývají profesní komory příslušná ministerstva, aby obdobná úprava správního postihu „vinklaření" proběhla v brzké době také u profesí v gesci ostatních komor. ■

Mgr. Miroslav Zapletal, kancelář NK ČR
Foto Michal Tvrdík

PRÁVNÍ ROZHLEDY 19/2016

ČLÁNKY

K problematice procesního jednání právnických osob
JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M., Praha

PRÁVNÍ ROZHLEDY 20/2016

ČLÁNKY

O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky)
JUDr. Petr Tégl, Ph.D., Olomouc, Praha

DISKUSE

Přechod práv jinak než děděním z pracovního a služebních poměrů
JUDr. Ondřej Horák, Ph.D., Olomouc, Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 21/2016

ČLÁNKY

Doložka úplnosti a její limity
Doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Brno

DISKUSE

Určení účastníků řízení o pozůstalosti na základě pořízení pro případ smrti
Mgr. Adam Talanda, Olomouc

PRÁVNÍ RÁDCE 10/2016

Odstoupení z funkce ve volených orgánech obchodních korporací
Jan Dědič, advokát a společník, Kocián Šolc Balaštík, vysokoškolský pedagog
Jan Lasák, advokát, Kocián Šolc Balaštík, odborný asistent na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého V Olomouci

Výkladem k povinné písemné formě
Nové civilní právo akcentuje zásadu bezformálnosti. Od povinné písemné formy ustoupilo u řady smluv, kterým ji stará úprava ještě předepisovala. To nastolilo otázku, zda požadavek formy někde nedovodit výkladem. Článek podává několik příkladů.
Petr Čech, odborný asistent, katedra obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Katlovy, Of counsel, Glatzova & Co.

PRÁVNÍ RÁDCE 11/2016

Veřejně, nebo tajně. Evropa svádí bitvu o rejstřík skutečných majitelů firem.
ALŽBĚTA VEJVODOVÁ

BULLETIN ADVOKACIE 11/2016

Právo akcionářů na dorovnání – soudní judikatura ve světle nové právní úpravy
JUDr. Alena Bányaiová, CSc.

Rozhodování o udělení a odvolání prokury
Dr. Zdeněk Rosický ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze, člen redakční rady Ad Notam

Informace o zasedání Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství UINL

VE DNECH 19. AŽ 22. ŘÍJNA 2016 SE V PAŘÍŽI KONAL 28. MEZINÁRODNÍ NOTÁŘSKÝ KONGRES, KTERÉMU PŘEDCHÁZELO JEDNÁNÍ NEJVYŠŠÍCH ORGÁNŮ MEZINÁRODNÍ UNIE NOTÁŘSTVÍ (UINL), A TO RADY PŘEDSEDNICTVÍ, JEJÍMŽ ČLENEM JE JUDr. MARTIN FOUKAL, ČESTNÝ PREZIDENT NK ČR, DÁLE GENERÁLNÍ RADY, KTERÉHO SE ZÚČASTNILI JAKO ČLENOVÉ JUDR. MARTIN FOUKAL A Mgr. ŠÁRKA TLÁŠKOVÁ.

Nejvyšším orgánem této světové notářské organizace je Shromáždění členských notářství. České notářství bylo zastoupeno Mgr. Radimem Neubauerem, prezidentem NK ČR, který se již předchozí den účastnil jako host jednání Generální rady, a tak se seznámil s body programu připravovanými pro zasedání Shromáždění. Dále jako host byla na zasedáních Generální rady i Shromáždění přítomna JUDr. Berenika Ullmannová Wünschová, mezinárodní vztahy NK ČR. Zasedání uvedených orgánů UINL řídil prezident, Dr. Daniel Sedar-Senghor, senegalský notář z Dakaru.

Kromě obvyklých bodů jednání nejvyšších orgánů UINL, jako např. pravidelné zprávy nejvyšších představitelů UINL a předsedů jednotlivých kontinentálních i mezikontinentálních komisí a pracovních skupin, a finanční zpráva pokladníka, byla na programu zasedání Rady předsednictví a Generální rady řada důležitých témat, jako např. vztahy UINL s dalšími významnými mezinárodními organizacemi, použití bezpečnostního notářského kolku a přijetí nového notářství (Srbsko) do UINL. Po jeho přijetí se počet členských zemí UINL zvýšil na 87. Předmětem diskuse byla také žádost o členství běloruského notářství, ale jeho přijetí bylo zatím odloženo. Byla také projednávána aktuální situace vietnamského notářství, které bylo za člena UINL přijato v roce 2013 a kde se v roce 2016 uskutečnila inspekční mise UINL.

Nejvyšší orgán, Shromáždění členských notářství, se mj. zabýval odbornými notářskými tématy, a to: 1) Počáteční vzdělání pro přístup do notářské funkce a další vzdělávání notářů (hlavní referent: Dr. Pedro Carrión Parada ze Španělska) a 2) Zranitelné osoby a role notářství (hlavní referentka: Dr. Almudena Castro-Girona ze Španělska). Po projednání každého z témat následovala diskuse v plénu a schválení příslušných zpracovaných doporučení pro členská notářství UINL.

Důležitým tématem jednání bylo hodnocení notářů v rámci zprávy Doing Business vypracovávané Světovou bankou. U více než 44 % členských zemí UINL došlo ke zlepšení v rámci světového pořadí. UINL se podařilo nalézt podporu i přímo u Světové banky (hlavně u bývalé náměstkyně prezidenta Světové banky) a prosadit své argumenty u týmu DB. Tyto argumenty se hlavně týkaly kvalitativního kritéria „právní jistota“, který byl týmem DB nakonec zohledněn. Nová zpráva Doing Business vypracovaná Světovou bankou byla vydána koncem října 2015. Představuje výrazné zlepšení vůči předchozím vydáním, a to především v kapitole „registrace vlastnictví“.

Účastníci zasedání byli informováni o podpisu dohody o spolupráci s OSN – Habitat (tato agentura OSN založená v roce 1978 se zaměřuje na zlepšování životních podmínek ve městech a obcích po celém světě), která bude pro UINL znamenat příležitost rozšířit kontakty a získat cenné informace o legislativě v oblasti nemovitostí a o katastrálních otázkách v městských oblastech na celém světě. Podpis této dohody umožní UINL stát se oficiálním partnerem OSN – Habitat, a uplatnit tak své odborné znalosti v rámci programů pozemkových reforem v městských zónách.

V rámci zasedání se také uskutečnilo představení nové knihy o dědictví vydané v rámci spolupráce mezi UINL (komise CAE) a organizací „IRENE“, do této významné publikace zpracovala za NK ČR příspěvek Dr. Ivana Legová, notářka v Plzni. Před účastníky zasedání Shromáždění členských notářství též vystoupil se svým projevem Dr. José Manuel García Collantes, viceprezident CNUE pro rok 2016 a budoucí prezident CNUE pro rok 2017, který hovořil o perspektivě lepší vzájemné koordinace a spolupráce mezi UINL a CNUE.

Nejdůležitějším bodem zasedání Shromáždění členských notářství byly volby do nejvyšších funkcí v UINL pro následující funkční období 2017–2019. Novým prezidentem byl zvolen Dr. José Marqueño de Llano ze Španělska. Viceprezidentkou pro Evropu se pak stala Dr. Sigrun Erber-Faller, notářka z německého města Memmingen; předsedou Komise pro evropské záležitosti (CAE) byl zvolen italský notář Franco Salerno Cardillo. Funkci pokladníka UINL bude pro příští období vykonávat paní Dr. Laure Thonney ze Švýcarska a vedení revizní komise se ujme Dr. Alexander Winkler, notář z Rakouska. Je třeba zmínit, že volby proběhly v poněkud napjaté atmosféře, neboť na některé funkce byli dva či více kandidáti, a průběh voleb byl tak poměrně náročný.

V dalším funkčním období již české notářství nebude zastoupeno v Radě předsednictví, v Generální radě UINL za NK ČR zůstávají její dosavadní členové, JUDr. Martin Foukal, čestný prezident NK ČR, a Mgr. Šárka Tlášková, notářka v Praze. Francouzští pořadatelé pro účastníky zasedání nejvyšších orgánů UINL zorganizovali dvě slavnostní recepce, z nichž první se konala v sídle Francouzské notářské komory (CSN), kde hosty přivítal její prezident, Dr. Pierre-Luc Vogel, druhá pak v reprezentačním sídle francouzské banky Caisse des Dépots, s níž francouzské notářství dlouhodobě udržuje velmi stabilní vztahy.

Po skončení zasedání Shromáždění členských notářství navazovalo slavnostní zahájení 28. mezinárodního notářského kongresu, který trval do 22. října 2016. ■

JUDr. Martin Foukal,
čestný prezident NK ČR, notář v Praze

28. mezinárodní kongres UINL
ve dnech 19. až 22. 10. 2016 v Paříži

PŘEDSTAVENÍ UINL

Mezinárodní unie notářství „Union Internationale du Notariat Latin" (Mezinárodní unie latinského notářství, ve zkratce UINL) vznikla na prvním mezinárodním notářském kongresu, který se konal v Buenos Aires 2. října 1948. Mezinárodní unie notářství představuje duchovní jednotu a instituci notářství latinského typu, jejíž členové jsou nezávislými a nestrannými právníky a poradci, kteří díky delegování veřejné moci dodávají dokumentům, které sepisují, věrohodnost, a to jako nástroj zajištění právní jistoty a svobody uzavírat smlouvy.[1]

UINL je nevládní organizací, která sdružuje notářské organizace z 86[2] zemí čtyř světových kontinentů, což představuje dvě třetiny světové populace. Jejím cílem je podporovat notářskou činnost, koordinovat a rozvíjet notářství na mezinárodní úrovni a reprezentovat zájmy notářství na meziná-

1 Preambule stanov UINL, schválených Shromážděním členských notářství 2. 10. 2007 v Madridu a změněné v Rio de Janeiru 2. 10. 2015, v českém jazyce dostupné zde: https://www.nkcr.cz/mezinarodni-agendy/UINL.

2 Na kongresu v Paříži byl přijat 87. člen UINL – Srbsko.

rodní úrovni, poskytovat podporu a pomoc členským notářstvím a navazovat vztahy i s nečlenskými notářstvími. Jejím úkolem je též systematické studium práva v oblasti notářské činnosti a podpora principů notářské deontologie.

Mezinárodní kongresy unie se původně konaly každé dva roky, od poloviny osmdesátých let každé tři roky. Probíhaly střídavě ve velkých městech Ameriky a Evropy. Poslední, 27. kongres se konal v roce 2013 v Limě (Peru).

Mezinárodní kongres UINL je vrcholem celosvětového notářského dění, koná se jednou za tři roky, vždy v průběhu posledních čtyř měsíců příslušného funkčního období. Jeho cílem je na vysoce vědecké úrovni prostudovat a zpracovat právní témata, na nichž má notářství přímo či nepřímo zájem, poskytnout fórum pro diskuzi a výměnu zkušeností mezi jednotlivými notářstvími a notáři, a umožnit, aby společnost poznala instituci notářství, její úlohu a zkušenosti v oblasti právní, politické a sociální. Potřetí, po 4. kongresu v roce 1954 a 15. kongresu v roce 1979, se hostiteli kongresu stali francouzští notáři a hlavní město Francie Paříž.

Samotnému konání kongresu přecházela jednání všech hlavních orgánů UINL – Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství, které zvolilo nové vedení pro příští funkční období (od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2019).

ODBORNÁ TÉMATA KONGRESU, ČESKÉ ZASTOUPENÍ

28. ročník mezinárodního kongresu notářů byl věnován dvěma vědeckým tématům: první z nich bylo téma klasické „Notář, důvěryhodná třetí strana“, druhé zvolené téma bylo aktuální „Elektronický notářský zápis“. Třetí den kongresu se konalo mezinárodní fórum o mezinárodním dědictví, konkrétně vztahu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení („Nařízení o dědictví“) ke třetím státům.

Česká republika byla v odborných pracích kongresu zastoupena díky práci zpravodaje Mgr. Filipa Schwarzensteina, notářského koncipienta JUDr. Alice Sedlákové, notářky v Brně.

Oficiální delegaci Notářské komory České republiky na kongresu tvořili Mgr. Radim Neubauer, prezident Notářské komory České republiky, JUDr. Martin Foukal, čestný prezident Notářské komory České republiky, člen Generální rady UINL a člen Rady předsednictví UINL, Mgr. Šárka Tlášková, členka Generální rady UINL, JUDr. Berenika Ullmannová Wünschová, asistentka pro mezinárodní vztahy NK ČR a tlumočnice Ing. Ivana Horáková. Kongresu se zúčastnilo přibližně 1 100 notářů z celého světa včetně jejich doprovodů.

Jednání kongresu bylo oproti dřívějším ročníkům více formalizované a strukturované, každé téma bylo rozděleno do čtyř moderovaných panelových diskuzí, které probíhaly na pódiu formou kulatých stolů, vždy za účasti vybraných národních koordinátorů. Organizačně byl kongres zvládnut na výbornou, bylo patrné, že francouzští hostitelé mají velkou zkušenost s organizací svých národních kongresů, kterých se tradičně účastní velký počet osob.

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ V KONGRESOVÉM PALÁCI V PAŘÍŽI

Úvodní slovo pronesl Lionel Galliez, prezident 28. kongresu, notář v Paříži, člen Generální rady UINL a prezident pracovní skupiny UINL Spolupráce s mezinárodními organizacemi. Zmínil poslední mezinárodní notářský kongres konaný v Paříži před 37 lety, tehdy měla UINL méně než 40 členů. Nyní v Paříži byl v rámci zahajovacího ceremoniálu přijat 87. člen UINL – Srbsko, slavnostní akt o jeho přistoupení k UINL byl podepsán na pódiu kongresového sálu stylově – elektronicky a v přímém přenosu. Lionel Galliez konstatoval, že budoucnost notářství nikdo nezná, žijeme v různých právních systémech, v různých ekonomických situacích, ale přesto existuje jedna unie. Činnost všech notářů na celém světě spojuje jeden princip – důvěra. Je to imateriální bohatství, které notáři vytvářejí svou prací, bohatství, jehož hodnota bývá zapomínána.

Na jeho vystoupení navázal Pierre Luc Vogel, prezident Francouzské notářské komory (Conseil supérieur du notariat). Zmínil koncept latinského notářství, který spočívá v prevenci a předcházení sporům, na rozdíl od právní kultury common law, která dobrovolně nese riziko s tím, že to podporuje obchod, a vypomáhá si pojištěním právních

titulů, hovořil o válce vlivu mezi jednotlivými právními systémy a přirovnal notáře k vojákům sociálního smíru.

Po obou notářských představitelích hovořil francouzský ministr spravedlnosti Jean-Jacques Urvoas. Popsal notářství jako lidskou vědu, vědu o lidech, protože notářství je povolání postavené na životě lidí, s notářem se lidé setkávají v každé životní etapě. Paradoxně je přitom notářství profesí, kterou lidé moc neznají, není to zastaralý model, ale model pro 21. století, umožňující písemné zachycení závazku. Podle jeho názoru jsou notáři pro stát nepostradatelní, jsou spojovacím článkem mezi státem a občany a je třeba, aby si uchovali svou výjimečnost. Poněkud skeptický byl k dematerializaci notářských zápisů jakožto zjednodušení pro občany, protože elektronický notářský zápis musí být nějak uložen, a v případě potíží s jeho nosičem, při absenci listinné podoby, může být zpochybněn. To, co notářskému zápisu dává sílu veřejné listiny, je přítomnost profesionála.

Poté každý z mezinárodních koordinátorů krátce představil své téma a čestný prezident kongresu Jean-Paul Decorps, notář v Marseille, nastínil téma mezinárodního fóra v záverečný den kongresu. Krátce vystoupila i prezidentka čínské notářské komory a prezidentka Komise UINL pro Asii paní Ding Lu, hovořila o notářství jako o profesi tradiční i moderní zároveň a připomněla, že latinské notářství se rozvíjí i v Asii a Africe. Přítomné pozdravila také srbská ministryně spravedlnosti, která na zahájení kongresu zavítala, aby mohla být přítomna přijetí Srbska za 87. člena UINL.

Je zvykem, že úřadující prezident UINL pronese zahajovací projev kongresu, zatímco nově zvolený prezident přednese závěrečný projev, ve kterém vyloží své představy o budoucím řízení a strategii UINL. Závěr zahajovacího ceremoniálu proto patřil emotivnímu projevu prezidenta UINL Daniela Sédar-Senghora, notáře ze Senegalu, narozeného v Paříži.

TÉMA 1: NOTÁŘ, DŮVĚRYHODNÁ TŘETÍ STRANA

Mezinárodními koordinátory prvního tématu byli notářka z Kolumbie Natalia Perry Turbay a Luc Weyts, honorární notář v Belgii, člen Generální rady UINL a emeritní profesor Katolické univerzity v Lovani.

Současná doba je charakterizována obrovským zrychlením komunikace a revolucí ve způsobech komunikace, které se více a více přesouvají do virtuálního světa. Notář je neutrální osobou, důvěryhodnou třetí stranou, která chrání slabší stranu a sepisuje formou veřejné listiny to, co bylo mezi stranami ujednáno. I v digitálním světě totiž lidé pomoc notáře potřebují, jeho činnost má stále smysl, notář musí radit všem stejně, nestranně a nezávisle, musí prověřit všechny okolnosti, které by mohly mít vliv na právní jistotu. Notář při transakci zajišťuje nezávislost a smluvní rovnováhu. Stát dává notáři veřejnou moc, technika nám nic takového jako nestrannost a nezávislost poskytnout nemůže. Notář také někdy funguje jako psycholog a důvěrník, lidé se mu otevřou, protože mu věří. Notář je jako lékař. Lidé za ním chodí, protože chtějí osobní kontakt. Technologie může vyřešit spoustu věcí, ale pro určité záležitosti je potřebný osobní kontakt. Někomu radit znamená pomoct mu najít nejlepší cestu. Notář dává přidanou hodnotu. Zajistit nezávislost notáře je úkolem státu.

Z diskuze v rámci prvního tématu vyplynula některá doporučení pro národní notářské komory, z nichž zde několik vybírám. Ačkoli žijeme v dematerializovaném světě (rozuměj bez papírových dokumentů), mají občané i společnosti, když jde o něco důležitého, potřebu uchýlit se k důvěryhodné třetí straně. Notáři by proto měli informovat širokou veřejnost, že perfektně zvládnou přístup k novým technologiím. Svou činností, při níž je na ně státem přenesena veřejná moc, notáři vytvářejí listiny jasně prokazující vlastnictví k movitým i nemovitým věcem. Bylo by skvělé, kdyby se podařilo dosáhnout toho, aby listiny sepisované notáři byly nadány svolením k přímé vykonatelnosti, pokud by některý ze závazků, jež jsou v nich obsaženy, byl porušen, aby byly vymahatelné ve všech zemích UINL, bez nutnosti dalšího soudního řízení. Měl by být zajištěn volný oběh a uznávání cizích veřejných listin. Ve všech zemích UINL by měl být zaveden národní den bezplatných konzultací s notářem, pokud možno tak, aby se konal na celém světě ve stejný den. Notáři by měli mít povinnost celoživotního vzdělávání. Ve všech zemích, kde dosud není, by měl být zaveden národní deontologický kodex podle standardů UINL. Tím, že notář sepisuje správné a úplné smlouvy, pomáhá předcházet sporům mezi stranami, a tím odbře-

meňuje soudnictví, navíc je tradičně specializovaný na medializaci. Notářům latinského typu by měly být přidány kompetence, aby se tak ulehčilo soudům. Notářské listiny mají ekonomickou hodnotu, která se stále zvyšuje, zejména z pohledu celosvětové ekonomiky a trhu. Oproti tomu obchodní spory zpomalují rozvoj ve společnosti a brzdí obchodní aktivity. Proto by měla být zorganizována informační kampaň s cílem prokázat ekonomický přínos veřejných listin. Notář je také spolupracovníkem státu v tom smyslu, že pro stát vybírá některé daně. Má povinnost hlásit případy praní špinavých peněz či organizovaných daňových podvodů. Proto by měl být stanoven seznam indicií, který by notáři pomohl odhalit praní špinavých peněz, případně organizovaný zločin.

TÉMA 2: ELEKTRONICKÝ NOTÁŘSKÝ ZÁPIS

Toto téma mělo podtitul „Technické a právní otázky elektronického notářského zápisu a postupy bez papíru", jeho koordinátory byli španělský notář Enrique Brancós a francouzský notář Thierry Vachon.

Českou republiku v rámci tohoto fóra jako zpravodaj hned ve dvou panelech výtečně reprezentoval Mgr. Filip Schwarzenstein, notářský koncipient JUDr. Alice Sedlákové, notářky v Brně, který toto téma pojme do samostatného článku v některém z příštích čísel Ad Notam.

MEZINÁRODNÍ FÓRUM: NAŘÍZENÍ O DĚDICTVÍ A TŘETÍ STÁTY

Nařízení o dědictví je účinné a použije se na dědictví osob, které zemřely 17. 8. 2015 nebo později. Nařízení zavádí princip, že o majetku téhož zůstavitele by se mělo uskutečnit vždy jediné dědické řízení, aby se vyloučila dříve běžná duplicita projednávání, a sjednocuje proto *forum a lex*, tj. rozhodné právo s právem místa projednání dědictví.

Toto nařízení hluboce mění projednávání dědictví i za hranicemi Evropy. Princip duality je opuštěn ve prospěch jednotného dědického statutu. Hlavním rozhodným kritériem pro určení příslušnosti soudních orgánů k rozhodování o dědictví s mezinárodním prvkem je členský stát obvyklého pobytu zůstavitele v době jeho smrti. Nařízení představuje triumf autonomie vůle zůstavitele, co se možnosti uspořádat předem své poměry pro případ smrti a své budoucí dědictví (s mezinárodním prvkem) týče.

Nařízení zavádí tzv. Evropské dědické osvědčení. Účelem Evropského dědického osvědčení je dle čl. 63 odst. 1 nařízení jeho využití dědici, odkazovníky, vykonavateli závětí a správci dědictví k prokázání svého statusu nebo k vykonání práv v jiném členském státu jako dědiců či odkazovníků nebo své pravomoci jako vykonavatelů závěti či správců pozůstalosti. Jakmile je vydáno Evropské dědické osvědčení, vyvolává účinky ve všech členských státech, aniž by toto vydání vyžadovalo zvláštní postup.

Mezinárodní fórum moderoval čestný prezident kongresu Jean-Paul Decorps, notář v Marseille, ve spolupráci s Cyrilem Nourissatem, profesorem mezinárodního práva na Université de Lyon III. Fórum mělo tři podtémata:

1) Problém práva rozhodného pro dědění – obvyklý pobyt
2) Problém výhrady veřejného pořádku, problém povinného dílu (země common law povinný díl neznají), problém rovnosti mužů a žen v jednotlivých právních systémech, problém manželství stejných pohlaví (tato manželství nejsou všude uznávaná)
3) Daňové aspekty

V rámci přípravy na toto fórum byly rozeslány dotazníky, na které odpovědělo rekordních 68 zemí. Na jejich základě byla zpracována řešení konkrétních případů, vždy jednoho případu z více úhlů pohledu, resp. z pohledu rozdílných právních úprav. Příslušníci 14 států tak předestřeli publiku, jak by modelový případ dědictví byl projednán v jejich zemi.

Z diskuzí o rozhodném právu vyplynulo doporučení členských notářství UINL zavést celosvětovou obdobu Evropského dědického osvědčení, jehož cílem bude umožnit notáři, který je pověřen projednáním dědictví, které se nachází mimo Evropskou unii, vystavit dokument prokazující obsah dědického práva, k prokázání postavení dědice a k prokázání jeho práv, s cílem zajistit právní jistotu při vypořádání tohoto majetku.

Ohledně výhrady veřejného pořádku bylo dáno toto doporučení: s ohledem na skutečnost, že státy mimo Evrop-

skou unii, i když mají v právním řádu nástroje, jak uspořádat pozůstalost, nemusejí vždy znát volbu rozhodného práva, a protože výhody volby rozhodného práva se mohou prokázat jen tehdy, pokud je uznávána a respektována v zemích potenciálně dotčených dědictvím, rozhodla se členská notářství UINL podnítit státy, které volbu práva neznají, aby ji uznaly anebo alespoň respektovaly účinky s ní spojené.

K daňovým aspektům: kvůli praktickým obtížím při zdanění darů a dědictví, když do věci vstoupil cizí prvek, kvůli prakticky likvidačnímu zdanění v případech, kdy na věc dopadá dvojí zdanění, se členská notářství UINL rozhodla podnítit státy k uzavírání mezinárodních daňových smluv ve věcech dědictví a darování, aby bylo dosaženo systému, který zabrání dvojímu zdanění.

ZÁVĚREM

Kongres přinesl mnoho nových myšlenek, od toho také kongresy jsou. Vypůjčím si citát francouzského právníka Jean-Étienne-Marie Portalise, jednoho z tvůrců Code civil, „zákony jsou dělané pro lidi, ne lidé pro zákony“, to musíme mít v naší notářské činnosti vždy na paměti. Svou budoucnost píšeme sami a veřejná listina je budoucností naší profese. ■

Mgr. Šárka Tlášková, členka Generální rady UINL,
notářka v Praze

Oslavy 25. výročí polského notářství

V NEDĚLI 13. LISTOPADU 2016 SE V POLSKÉ VRATISLAVI KONALY OSLAVY 25. VÝROČÍ „SVOBODNÉHO“ POLSKÉHO NOTÁŘSTVÍ.

V předvečer slavnostního ceremoniálu byli hosté pozváni na multižánrové představení do nově postaveného, supermoderního „Národního hudebního fóra“.

Samotný ceremoniál se pak odehrával na vratislavské radnici. Hosty nejprve přivítal prezident polského notářství pan Mariusz Białecki a dále pak následovaly proslovy zástupců polské vlády a zástupců akademické sféry. Světové notářství reprezentoval prezident Mezinárodní unie notářství, pan Daniel Sédar-Senghor, z řad zástupců evropských notářství vystoupil prezident Rady notářství Evropské unie, pan Paolo Pasqualis, prezident francouzského notářství pan Pierre-Luc Vogel a prezident německého notářství Dr. Jens Bormann. V závěru ceremoniálu byla rozdána vyznamenání Polské notářské rady osobám, které se významně zasloužily o svobodné polské notářství.

NK ČR byla na oslavách zastoupena svým prezidentem, Mgr. Radimem Neubauerem a JUDr. Berenikou Wünschovou, mezinárodní vztahy NK ČR. ■

JUDr. Berenika Ullmannová Wünschová,
mezinárodní vztahy NK ČR

Zpráva z jednání Evropské notářské sítě

V PÁTEK 28. ŘÍJNA SE V BRATISLAVĚ KONALO DRUHÉ ŘÁDNÉ JEDNÁNÍ ENS ROKU 2016.

Hlavním tématem jednání byla náplň činnosti ENS na rok 2017, která se bude orientovat zejména na rodinné právo s ohledem na přijaté návrhy nařízení o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství a nařízení o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství – návrhy nařízení byly přijaty v režimu posílené spolupráce a účinná budou od 29. 1. 2019, a to pro státy, které k tomuto režimu přistoupily. V rámci ENS bude vytvořena „příručka“ *(handbook)* sloužící k lepší orientaci v obou nařízeních.

Dále pak je cílem ENS, zejména prostřednictvím svých kontaktních bodů, co nejvíce prosazovat novou IT platformu ENS, která má být nástrojem usnadňujícím přeshraniční praxi notářů. V současné době má platforma 500 uživatelů (11 z ČR). Na jednání byla též stanovena místa jeho příštích konání, a to Vilnius pro jarní jednání a La Valletta pro podzimní. Za NK ČR se jednání zúčastnila JUDr. Berenika Wünschová. ■

JUDr. Berenika Ullmannová Wünschová,
mezinárodní vztahy NK ČR

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministr spravedlnosti jmenoval ke dni 1. 11. 2016, na základě výsledku konkurzu, notářskou kandidátku Mgr. Lindu Lorencovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Prostějově, se sídlem v Prostějově.

Ministr spravedlnosti jmenoval dnem 1. 12. 2016, na základě výsledku konkurzu, notářskou kandidátku Mgr. Petru Němcovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Kolíně, se sídlem v Českém Brodě, notářskou kandidátku Mgr. Kláru Svobodovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Praha-západ, se sídlem v Praze a notářského kandidáta Mgr. Radka Šmída notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Příbrami, se sídlem v Příbrami.

S účinností od 1. 1. 2017, na základě výsledku konkurzu, ministr spravedlnosti jmenoval notářského kandidáta Mgr. Pavla Halamu notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Jičíně, se sídlem v Jičíně a notářského kandidáta Mgr. Jana Dytrycha notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Praha-západ, se sídlem v Praze. Od 1. 1. 2017 ministr spravedlnosti jmenoval také notářskou kandidátku Mgr. Alexandru Geroldovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Přerově, se sídlem v Přerově.

Novým notářkám a novým notářům přejeme hodně úspěchů v jejich pracovní činnosti.

Ministr spravedlnosti odvolal, dnem 31. 1. 2017, na vlastní žádost notáře JUDr. Kamila Hrdinu z funkce notáře v obvodu Okresního soudu v Českém Krumlově, se sídlem v Českém Krumlově. Ke dni 30. 6. 2017 ministr spravedlnosti odvolal na vlastní žádost notářku JUDr. Marii Bartákovou z funkce notářky v obvodu Okresního soudu Brno-venkov, se sídlem v Brně.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví a osobní spokojenost. ■

Redakce Ad Notam

Mgr. Linda Lorencová

Mgr. Petra Němcová

Mgr. Klára Svobodová

Mgr. Radek Šmíd

Mgr. Pavel Halama

Mgr. Jan Dytrych

Mgr. Alexandra Geroldová

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu Brno-venkov se sídlem v **Brně**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Marii Bartákové, která ukončí činnost notářky ke dni 30. 6. 2017. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 23. ledna 2017.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 21. února 2017 a ve středu 22. února 2017 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství České republiky,
2) plná způsobilost k právním úkonům,
3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Střípky z historie 43.

Janovští notáři působili na přelomu 13. a 14. století až na jižním Krymu. V té době bylo město Feodosija (*Caffa*) kolonií Janova. Díky dobrým vztahům s chánem Zlaté hordy se zde Janovanům podařilo vybudovat významné černomořské přístavní centrum dálkového obchodu. Jedním z prvních notářů, kteří se tu tehdy usadili, byl po roce 1289 Lamberto di Sambuceto. Z dochovaných archivních materiálů je patrné, že tento veřejný notář sepisoval smlouvy o prodeji otroků, prokury, dlužní úpisy a postoupení pohledávek. Jeho klienty byli mimo jiné i zámožní obchodníci Hassan il Siriano, Giacomo di Sanremo, Facino di Vivaldo, Francesco Lomellino a Giovannino Mallone, místem, kde obvykle působil, byla Janovská lóže či hlavní náměstí. Dalším doloženým janovským notářem ve Feodosii byl ve 40. letech 14. století Niccolò Beltrame. Více se o jejich osudech i dobových místních poměrech lze dočíst v rozpravě notáře a historika Carla Carosiho *Due notai genovesi fra i tartari di Crimea* (dostupné z: http://www.centrostudicostamagna.it/testi/Due%20notai%20genovesi.pdf).

●

Časopis České právo přinesl v roce 1932 informaci, že *„nálezem presidia vrchního soudu uznán byl jeden kolega vinen přečinem § 157 not. řádu proto, že jako soudní komisař neúčtoval odměny za projednání pozůstalosti, nýbrž v několika případech požadoval od dědiců zaplacení odměny bez přísudku soudního. Soud shledal v tomto jednání, že porušeno bylo ustanovení § 28 not. tar., dle něhož poplatky za projednání z pozůstalosti vyměřiti má soud a bez tohoto vyměření notář není oprávněn poplatky vybírati."* S ohledem na titulek *„Upozornění kolegům jako soudním komisařům"* lze dovodit, že nesprávný postup nejmenovaného notáře nebyl ojedinělý a že redakce chtěla touto formou učinit včasné varování a výzvu k nápravě.

●

Dne 14. dubna 1866 (podle juliánského kalendáře) vydal ruský car Alexandr II. v rámci rozsáhlých reforem též nařízení o notářství *(Положение о нотариальной части)*. Tento právní předpis o 217 článcích upravil postavení a pravomoci notářů a zřídil notářské samosprávné komory. Při příležitosti oslav 150. výročí přijetí tohoto nařízení vydala 26. dubna 2016 Ruská banka pamětní stříbrnou minci v hodnotě tří rublů, na jejímž aversu je vyobrazen znak Federální notářské komory a faksimile podpisu cara Alexandra II. s datem 27. dubna 1866, jež odpovídá dnes v Rusku platnému gregoriánskému kalendáři. Mince váží 31,1 gramu, její podobu lze shlédnout v časopise *Нотариальная панорама* č. 7/2016.

●

O tom, že prvorepublikoví notáři měli zájem i o právní poměry v mimoevropských zemích, svědčí pozvánka na měsíční schůzi odboru „Praha" Spolku notářů československých, konanou dne 23. března 1929 v Grand Restaurantu v Praze 1, Celetná 13. Na programu byla přednáška českého indologa profesora Otakara Pertolda (1884–1965) *O indickém právnictví. „S ohledem na všeobecně známou osobnost pana přednášejícího, který byl dlouhá léta konsulem v Bombay, zvou se pp. kolegové a hosté, zejména z kruhů právnických, jakož i jejich dámy k nejhojnější účasti,"* psalo se v pozvánce.

●

Jméno slavného holandského malíře Hieronyma Bosche figuruje pouze v pětašedesáti dochovaných úředních dokumentech. Jedním z nich je i závěť Arnolda Henricxe van den Cluytena ze 14. března 1500. Citovanou závěť sepsal notář Van den Bichelaer. Bosch byl v testamentu zmíněn v souvislosti s údržbou stavby přiléhající k městským hradbám v 's-Hertogenboschi, kde se malíř narodil a po celý život působil. Stavba byla zbudována v minulosti s Boschovým souhlasem, nikoliv však se souhlasem zůstavitele, který na tuto skutečnost v závěti poukazoval. Přehled dosud známých písemností se zmínkou o Hieronymu Boschovi přináší nejnověji monografie Garyho Schwartze *Cesta do nebe a pekla. Hieronymus Bosch* (Praha, 2016). ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Kvantita notářských a soudních spisů, kvantová mechanika a vlnění

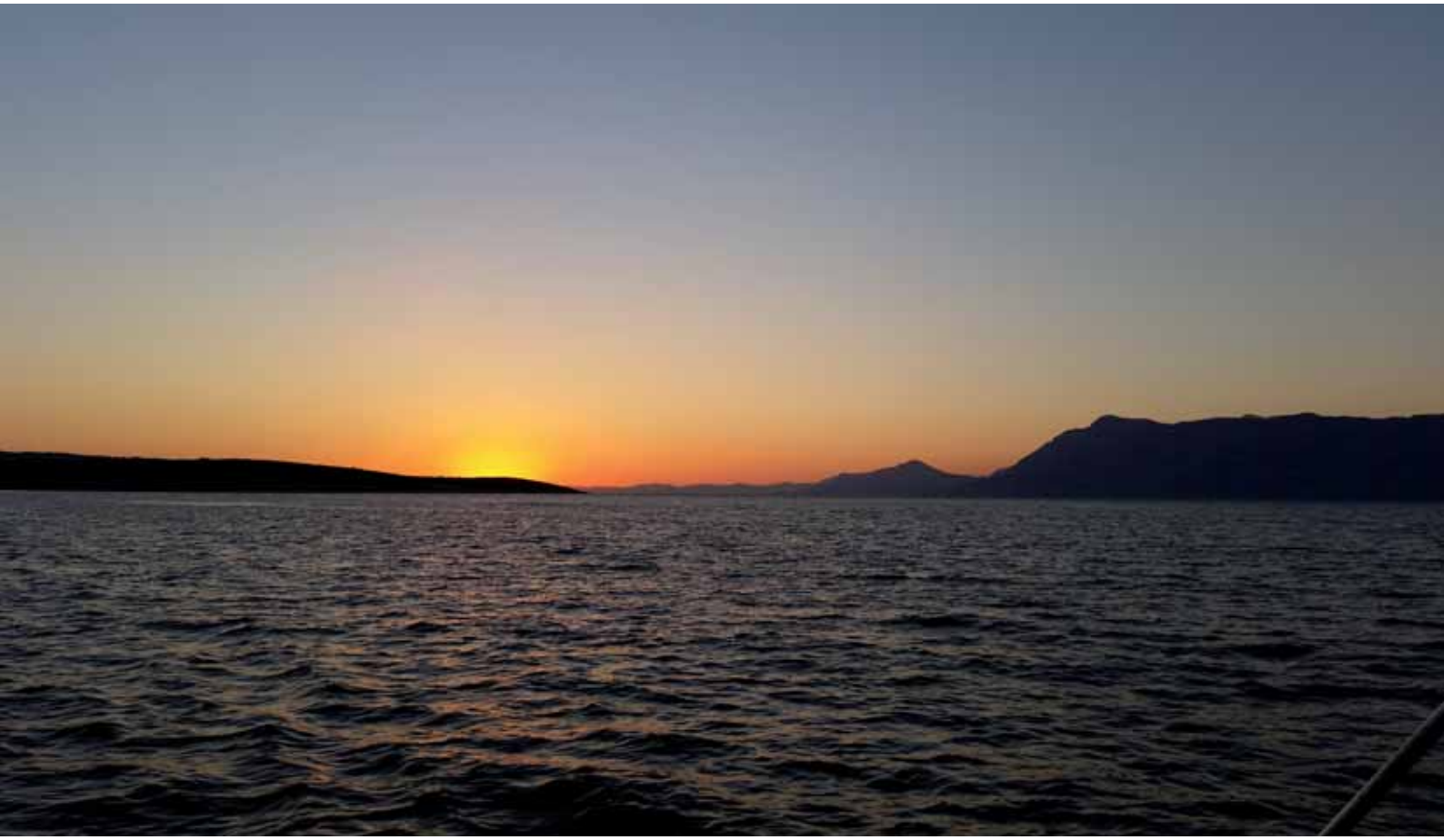

RÁD BYCH TÍMTO ČLÁNKEM NAVÁZAL NA ČLÁNEK „KVANTOVÁ FYZIKA A SOUDNÍ SPISY“ MÉHO DRAHÉHO KOLEGY ŠIMONA KLEINA, VE KTERÉM DOKÁZAL PROVÁZANOST FYZIKY A NAŠÍ KAŽDODENNÍ PRÁCE.

Jak tomu v historii nejvýznamnějších objevů v dějinách lidstva bylo, u všeho stála náhoda (nebo alespoň podivná souhra okolností). Archimedes učinil svůj fyzikální objev čirou náhodou ve „vaně“, na Newtona náhodou upadlo jablko, slavnému Alfredu Nobelovi ve vynálezu dynamitu náhodou pomohly dřevěné piliny, které měl rozsypané po zemi (a které mu též zachránily život, když na svém stole zvrhl nádobu s nitroglycerinem), doktoru Flemingovi čirou náhodou dopomohla skutečnost, že nebyl při práci se svým laboratorním náčiním příliš čistotný, mnich Dom Perignon našel v náhodně sekundárně zkvašeném vínu zalíbení, a dal tak světu jeden z největších objevů vůbec – šumivé víno.

I já jsem svůj objev učinil náhodou. Za kormidlem plachetnice na Jadranu jsem pozoroval vlnící se mořskou hladinu,

nad níž zapadalo slunce. Najednou se mi vše spojilo ... I při notářské činnosti jsme všichni ovlivnění fyzikálními zákonitostmi.

Stejně jako kolega Klein jsem začal brousit kolem kvantové fyziky. Kvantová mechanika se interpretuje filozofickými pokusy, které se pokoušejí o vysvětlení podstaty reality. Jeden z interpretovaných pojmů je dualita částice a vlnění.[1] Souvztažnost množství spisů k vyřízení na pracovním stole bude nejlepší demonstrovat na vlnění, nejlépe na mechanickém vlnění. Mechanickým vlněním se rozumí děj, kdy se kmitání šíří látkovým prostředím (tj. látkami všech skupenství) pomocí vazebných sil mezi částicemi. Mechanické vlnění vzniká tak, že částice vychýlená vnější silou a k tomu dodaná energie se přenese na sousední částici a z ní dále na částici sousedící. Mechanické vlnění lze rozdělit na příčné a podélné vlnění. Příčné vlnění je možno si představit jako vlnění vodní hladiny po dopadu předmětu. Při podélném vlnění dochází při šíření vln k zhušťování a zřeďování v podélné ose – například tlaková vlna.

Pozorováním hladiny moře mi došlo, že příčným vlněním se řídí počet spisů (jak soudních, tak notářských) v hromadě na stole pokusného subjektu. Tato hromada stejně jako vlna neustále pravidelně roste a klesá. Zdroji vlnění (vnějšími silami, které kmitají se spisy) jsou zejména obvodní soud, náhodní klienti z ulice, stálí klienti, kolegové advokáti a kancelářští pracovníci. Každý tento zdroj vytváří své samostatné vlny o různé amplitudě a vlnové délce (některý zdroj dodává velké množství spisů v dlouhém časovém intervalu, jiný zdroj dodává malé množství spisů v menším časovém intervalu). Vlny z popsaných zdrojů z různých směrů spolu v místě, kde se setkají (většinou na stole pokusného subjektu), reagují, tj. buď se vyruší, nebo naopak znásobí (odborně se tomu říká skládání vlnění (skládáním vlnění například na moři vznikají obří vlny „zabijáci"). Násobný účinek skládání vlnění určitě zažil každý z nás, neb se nám na stole objeví zničehonic hromada spisů všeho druhu. Například vlna z obvodní soudu (dále též jen „vlna OS") se spojí s vlnou od advokáta (dále též jen „vlna AK") a vlnkou náhodných klientů z ulice (dále též jen „vlna NKU").

Je zajímavým pravidlem, že vždy začátkem týdne jsou vlny nízké a na stole se pokusnému subjektu objevuje málo spisů k vyřízení. Pokusný subjekt tak více pracuje s vlnami typu NKU (aby se náhodou nestalo, že by pokusný subjekt neměl do čeho píchnout). Pak se ale v půli týdne přidají vlny jako vlna OS a vlna AK_1 a AK_4 a zkoumaný subjekt začíná litovat připuštění vln NKU_1 až NKU_3 ze začátku týdne. Ke konci pracovního týdne se objeví osamělá vlnka SK (vlna stálého klienta) a v dáli se začne formovat přívalová vlna AK_2. Jakmile se všechny tyto vlny spojí, nastává z fyzikálního hlediska tzv. „vrchol všeho", tj. okamžik, kdy již pokusný subjekt nevidí přes stůl a začíná zmatkovat, pobíhat po kanceláři a propadat lehké depresi.

Vrchol všeho zpravidla nastává v pátek (dojde-li však k souběhu značného množství vln, které pokusný subjekt nezvládl zkorigovat, může nastat vrchol všeho již ve čtvrtek). Takové dny, kdy nastává vrchol všeho, mají označení jako „sanitární". Kupříkladu sanitární pátek je z fyzikálního pohledu přirovnatelný ke známému pokusu zvanému Schrödingerova kočka. Při sanitárním pátku totiž hrozí pokusnému subjektu, že se při jednání v zasedací místnosti pomátne na rozumu, dostane infarkt nebo mozkovou příhodu. V takových případech je samozřejmě nutno volat pokusnému subjektu na záchranu sanitku (proto právě označení „sanitární" pátek). Ovšem potřeba volat sanitku je odvislá od toho, zda je zkoumaný subjekt v zasedací místnosti (stejně jako kočka v krabici) v pořádku či nikoliv. To nelze zjistit jinak než nahlédnutím do jednací místnosti, což se ovšem kancelářský pracovník zdráhá učinit (aby nebyl náhodou zaúkolován, okřiknut nebo zděšen stavem zkoumaného subjektu). Pokusný subjekt tak lze bez přímého pozorování ve stejný okamžik považovat za živý i mrtvý a psychicky zdravý i narušený.

V průběhu týdne působí též záhadná podélná vlna, která působí zakřivení časoprostoru. Tato vlna je stále předmětem výzkumu (je možné, že se jedná o právě objevené a stále záhadné gravitační vlny). Účinky vlny jsou ale jasně pozorovatelné, a sice v momentě, kdy skládáním příčných vln dochází k navyšování počtu spisů, začne se časoprostor jaksi zhušťovat a pokusný subjekt začíná mít pocit, že jemu čas utíká velice pomalu, ale jeho okolí naopak začíná čas běžet rychleji. Ke konci týdne, kdy nastává vrchol všeho, čas pokusnému subjektu téměř neutíká, zato všem zdrojům vlnění čas ubíhá velice rychle a začínají naléhat. Tuto časoprostorovou anomálii (a jistou dilataci času) může způsobovat vysoká hmotnost spisů na stole a jeho okolí. Je tedy možné, že stejně tak jako super hmotné předměty jako černé díry mohou způsobovat gravitační vlny a zpomalovat čas, mohou toto způsobovat i nahromaděné spisy.

Závěr tohoto příspěvku je následující:

Věřte, že náš každodenní boj s vlnami spisů je záležitostí čisté fyziky a že nikdo nejsme v tomto boji osamoceni. Je proto potřeba se vzájemně podporovat, vytrvat a doufat, že budoucí objevy na poli fyziky nám s tímto bojem pomohou. ■

Mgr. Petr Duda,
notářský kandidát a zástupce
JUDr. Jana Krůty, notáře v Praze

1 Myšlenku duality částic a vlnění zavedl v roce 1905 Albert Einstein pro objasnění fotoelektrického jevu. Fyzikální pojem dualita částice a vlnění se vztahuje ke skutečnosti, že světlo lze popsat buď jako vlnu, nebo jako částici, v závislosti na uspořádání experimentu a způsobu pozorování. Ačkoliv se tato dualita v obecnosti týká veškeré hmoty, nejčastěji se s ní lze setkat v případě objektů s velmi malou hmotností, zvláště pak u elementárních částic. – zdroj Wikipedie.

CONTENTS

ARTICLES
Michael Sáblík: Reflections on the nature of the substitution of parties in inheritance and estate proceedings 3
Vojtěch Novobilský: Trust succession in the estate proceedings 9
Ljubomír Drápal, Martin Šešina: Legal entitlement and its settlement 15
Ondřej Horák, Olga Rosenkranzová: Czech-Austrian discipline of the civil law and the inheritance law 21

FROM HISTORY
Two friendships of a notary from Vinohrady quarter 24

IT
New website of the Notarial Chamber of the Czech Republic 27

CASE LAW
Investigation of opportunities, abilities and possession of the obligated person in proceedings on maintenance for minors 30
On the necessities of a notarial deed ... 39

INTERVIEW
JUDr. František Pěcha, a former notary public 43

CURRENT EVENTS
IX. Notarial Conference 46

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL
Michael Sáblík: Überlegungen über die Natur des Nachfolgeprozesses in dem Erbschafts- und Nachlassverfahren 3
Vojtěch Novobilský: Der Treuhand-Nachfolge in dem Nachlassverfahren 9
Ljubomír Drápal, Martin Šešina: Pflichtteil und seine Auseinandersetzung 15
Ondřej Horák, Olga Rosenkranzová: Tschechisch-österreichische Zivilistik und Erbrecht 21

AUS DER GESCHICHTE
Zwei Freundschaften von Notar aus Stadtviertel Vinohrady 24

IT
Neue Website der Notariatskammer der Tschechischen Republik 27

JUDIKATUR
Überprüfung von Möglichkeiten, Fähigkeiten und Vermögensverhältnissen der verpflichteten Person in einem Wartungsverfahren für Minderjährige 30
Zur Notwendigkeiten der notariellen Urkunde ... 39

GESPRÄCH
JUDr. František Pěcha, ein ehemaliger Notar 43

AKTUELL IX. Notariatskonferenz 46

CONTENU

ARTICLES
Michael Sáblík: La réflexion sur la nature de la succession procédurale dans la procédure de successorale 3
Vojtěch Novobilský: La succession fiduciaire dans la procédure de succession 9
Ljubomír Drápal, Martin Šešina: La réserve héréditaire et sa liquidation 15
Ondřej Horák, Olga Rosenkranzová: L'éducation civique tchèque-autrichienne et le droit successoral 21

QUELQUES MOTS D'HISTOIRE
Deux amitiés du notaire de Vinohrady 24

IT
Les nouveaux webs sites de Chambre de notaire tchèque 27

JURISPRUDENCE
La recherche des possibilités, capacités et régimes matrimoniaux dans le procès de la pension alimentaire pour les mineurs 30
Les pertinences de l'acte notarié 39

ENTRETIEN
JUDr. František Pěcha, l'ancien notaire public 43

ACTUELLEMENT
La IXe conférence notariale 46

Celebratory meeting on the occasion of National Day celebrations at the Czech embassy in Vienna 48
Business meeting of representatives of the Notarial Chamber of the Czech Republic with representatives of the Constitutional and Legal Committee of the National Council of the Slovak Republic 48
Meeting of women lawyers 49
Ceremonial awarding of medals of Antonín Randa 50
Traditional meeting of representatives of professional chambers 52

WORTHY OF ATTENTION 53

FROM ABROAD
Information about meeting of the Presidency Council, General Council, General Meeting of Member Notariats of UINL 54
28th International Congress of UINL 55
Celebrations of the 25th anniversary of the Polish notariat 59
A report from the meeting of the European Notarial Network 59

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER
Commencement and termination of notary activity 60
Competitions for filing of vacant Notarial Offices 61

EXCERPTS FROM HISTORY
Stanislav Balík: Excerpts from history 43 62

FEATURE ARTICLE
Petr Duda: Quantity of notary and court records, quantum mechanics and waves 63

Feierliches Treffen anlässlich der Staatsfeier in der Tschechischen Botschaft in Wien 48
Arbeitstreffen von Vertretern der Notariatskammer der Tschechischen Republik mit Vertretern des Verfassungs- und Rechtsausschusses des Nationalrates der Slowakischen Republik 48
Sitzungen von Rechtsanwältinnen 49
Feierliche Verleihung der Medaillen von Antonín Randa 50
Traditionelles Treffen von Vertretern der Berufskammern 52

WISSENSWERTES 53

AUS DEM AUSLAND
Informationen über die Sitzung der Ratspräsidentschaft, des Generalrates und der Versammlung von Mitgliednotariaten von UINL 54
28. Internationaler Kongress von UINL 55
Feier des 25. Jahrestages des polnischen Notariats 59
Bericht über die Tagung des Europäischen notariellen Netzwerks 59

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER
Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren 60
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter 61

GESCHICHTSSPLITTER
Stanislav Balík: Geschichtssplitter 43 62

FEUILLETON
Petr Duda: Quantität von Notars- und Gerichtsakten, die Quantenmechanik und die Wellen 63

La réunion solennelle pour la circonstance de fête nationale dans l'ambassade à Vienne 48
La négociation des représentants de la Chambre de notaire tchèque avec des représentants du comité constitutionnel du Conseil national RS 48
La réunion des juristes 49
L'attribution solennelle des médailles d'Antonín Randa 50
La réunion traditionnelle des représentants de l'ordre professionnel 52

MÉRITE VOTRE ATTENTION 53

À L'ÉTRANGER
Les informations sur le Conseil de la présidence, le Conseil général et l'Assemblée des notaires d'UINL 54
Le 28e congrès international d'UINL 55
La célébration du 25e anniversaire de notariat polonais 59
Le rapport sur la négociation du Réseau Notarial Européen 59

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE
Début et cessation d'activités des notaires 60
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes 61

FRAGMENTS D'HISTOIRE
Stanislav Balík: Fragments d'histoire 43 62

FEUILLETON
Petr Duda: La quantité des dossiers notariaux et judiciaires, la mécanique quantique et l'ondulation 63

Partner Notářské komory ČR

RENOMIA

Největší pojišťovací makléř v České republice

Jako nezávislý poradce stojíme vždy na straně klienta.

Spolupracujeme se stabilními pojišťovacími společnostmi a pečlivě posuzujeme desítky pojišťovacích produktů. S Vámi pak vybíráme tu nejvhodnější kombinaci a zároveň využíváme své velikosti k vyjednání těch nejvýhodnějších podmínek. Rychle, pro Vás a s radostí.

- Pracujeme ve Vašem zájmu
- Detailně známe český i mezinárodní pojišťovací trh
- Přinášíme objektivní informace
- Zajistíme rychlou likvidaci škod

Mgr. Tereza Poláková
mobil: +420 602 555 983
tereza.polakova@renomia.cz

Členům Notářské komory, jejich rodinným příslušníkům a zaměstnancům nabízíme velmi **výhodné programy** soukromého pojištění vozidel, nemovitosti, domácnosti, cestovního a životního pojištění

Rádi Vám zpracujeme nezávaznou nabídku.

SLOUŽÍME VÁM S RADOSTÍ | **www.renomia.cz**